

รายงาน ของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา การลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อย ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาผู้แทนราษฎร

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ ๖๖ ปีที่ ๖ ครั้งที่ ๖๖ (สมัยสามัญทั่วไป)

สำเนา

ที่

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

มิถุนายน ๒๕๔๗

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาญัตติด่วน เรื่อง การลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อย
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญทั่วไป)
วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติด่วนเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการ
วิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ (พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญ
ขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔๑
และข้อ ๔๒ ซึ่งกรรมการวิสามัญคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายจรัญ มะลูลีม	๒. นายจักรนต์ คชสิทธิ์
๓. นายจำรัส เวียงสงค์	๔. นายเจอะอามิง โตะตาทอง
๕. พันตำรวจโท เจ๊ะอิสมาแอ เจ๊ะโมง	๖. นายญาณเดช ทองสิมา
๗. หม่อมราชวงศ์ดำรงดิศ ดิศกุล	๘. พลตำรวจตรี ธานี ทวีศรี
๙. นายหม่อมดীন อูมา	๑๐. นายบัญญัติ จันทน์เสนาะ
๑๑. นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์	๑๒. นายบูรานานูติน อุแข็ง
๑๓. นายปรีชา เร่งสมบุญสุข	๑๔. นางพรพิชญ์ พึ่งธรรมเดช พัฒนกุลเลิศ
๑๕. นายพลสวัสดิ์ โหตระไวศยะ	๑๖. นายมุข สุไลมาน
๑๗. นายระวีง เนตรโพธิ์แก้ว	๑๘. นายลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ
๑๙. นายวันชัย จัยสิน	๒๐. นายวัยโรจน์ พิพิธภักดี
๒๑. พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์	๒๒. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์
๒๓. นายวุฒิมงคล ฉายแสง	๒๔. นายสนั่น สุธากุล
๒๕. นายสมชาย สหชัยรุ่งเรือง	๒๖. นายสมมารท เจ๊ะนา

(๒)

๒๗. นายสัญญาชัย วงษ์สุนทร

๒๘. นายสุพจน์ จันทน์ขาว

๒๙. พันตำรวจโท อุดลย์ บุญเสวีรัฐ

๓๐. นายอรรถพล มามะ

๓๑. นายอารีเพ็ญ อุตระสินธุ์

๓๒. นายสุชุมพงศ์ โง่นคำ

๓๓. นายสุภาพ คลี่ขจาย

๓๔. พันเอก อภิวัฒน์ วิริยะชัย

๓๕. พลโท อัครเดช ม่วงอ่อน

อนึ่ง นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ และนายสุชุมพงศ์ โง่นคำ ได้ขอลาออกจากความเป็น
กรรมการ และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติตั้งนางพาริตา สุไลมาน และนายภาคิน สมมิตร
เป็นกรรมการแทนตามลำดับ

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาญัตติดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว
จึงกราบเรียนมาเพื่อให้โปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณารายงานของ
คณะกรรมการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลตำรวจโท

วิโรจน์ เปาอินทร์

(วิโรจน์ เปาอินทร์)

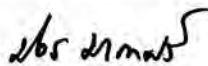
ประธานคณะกรรมการวิสามัญ

สำนักกรรมการ ๒

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๓๑๓

สำเนาถูกต้อง

(นางบังอร มาลาศรี)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการการต่างประเทศ

สำนักกรรมการ ๒

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญ

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ได้พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาศึกษาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔๑ และข้อ ๔๒ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๓๐ วัน แต่เนื่องจากคณะกรรมการวิสามัญต้องพิจารณาศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบและรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริง จากส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรเอกชน ตลอดจนผู้นำทางศาสนาและนักศึกษาประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเดินทางไปรับฟังข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เนื้อหาสาระของรายงานมีความครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน และสมบูรณ์มากที่สุด จึงได้ขอขยายเวลาการศึกษาออกไป ๗ ครั้ง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๗๕๐ วัน ซึ่งที่ประชุมสภาพิจารณาแล้วลงมติให้ขยายเวลาและประธานสภาผู้แทนราษฎรอนุญาต ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๙๗ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งปรากฏผลดังนี้

๑. ลงมติเลือกตั้ง แต่งตั้ง และขอเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็น

๑.๑ ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญได้มีมติเลือกตั้ง

๑) พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์	เป็นประธานคณะกรรมการ
๒) นายอารีเพ็ญ อุดรสินธุ์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓) นายบัญญัติ จันทน์เสนาะ	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔) พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕) พันตำรวจโท อุดุลย์ บุญเสรรฐ	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖) นายบูรานานูดิน อูเซ็ง	เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
๗) นายนัจมุดดีน อูมา	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๘) นายอรรถพล มามะ	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
๙) นายจำรัส เวียงสงค์	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๐) นายสมมารท เจ๊ะนา	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๑) นาย मुख สุไลมาน	เป็นโฆษกคณะกรรมการ

(๔)

๑.๒ ลงมติตั้งที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ จำนวน ๖ ท่าน คือ

- ๑ ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
- ๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๓ รองศาสตราจารย์ ดร.อารง สุทธาศาสน์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๔ นายพิชัย รัตนพล ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี สภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๕ นายชิต นิลพานิช อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
- ๖ นายศิวะ แสงมณี รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

๑.๓ เชิญผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็น เพื่อศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน และผู้บริหารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งให้ความร่วมมือมาร่วมประชุมชี้แจงประกอบด้วย (ตำแหน่งและสังกัดเดิมขณะที่มาชี้แจง)

๑.๓.๑ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

- ๑) นายขจิตภัย นุรุษพัฒน์ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๒) นางสาววิมา โพธิสมบัติ รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๓) นายพรชาติ บุณนาค เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ สภาความมั่นคงแห่งชาติ

๑.๓.๒ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

พลตำรวจโท จุมพล มั่นหมาย ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

๑.๓.๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- ๑) พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- ๒) พลตำรวจโท ไพศาล ตั้งใจตรง ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๙
- ๓) พลตำรวจตรี สมศักดิ์ แขวงโสภา รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- ๔) พลตำรวจตรี พงศพัศ พงษ์เจริญ รองผู้บัญชาการสำนักงานแผนงานและงบประมาณ
- ๕) พลตำรวจตรี ประเสริฐ จันทรินทร์ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๙

(๕)

- ๖) พลตำรวจตรี พรภัทร์ สุขะนันท์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจปราบปราม
ยาเสพติด
- ๗) พลตำรวจตรี อติเทพ ปัญจมานนท์ ผู้บังคับการตำรวจปราบปราม
ยาเสพติด ๑
- ๘) พลตำรวจตรี อมรรักษ์ หุวะนันท์ ผู้บังคับการกองวิเทศการ ภาค ๑
- ๙) พลตำรวจตรี ปัญญา เทียนศาสตร์ ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดปัตตานี
- ๑๐) พลตำรวจตรี วีระยุทธ สิทธิมานิช ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดยะลา
- ๑๑) พลตำรวจตรี วรเวทย์ วินิตเนตยานนท์ ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดนราธิวาส
- ๑๒) พันตำรวจเอก จำรูญ เด่นอุดม รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดนราธิวาส
- ๑๓) พันตำรวจเอก ปริญา ขวัญยืน รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดนราธิวาส
- ๑๔) พันตำรวจเอก เพิ่มศักดิ์ กองจินดา รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดยะลา
- ๑๕) พันตำรวจเอก วีระชาติ ปริยวงศ์ รองผู้บังคับการตำรวจ
ตรวจคนเข้าเมือง ๓
- ๑๖) พันตำรวจเอก งามศักดิ์ เกื้อจรรยา ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร
อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
- ๑๗) พันตำรวจเอก ปกรณ์ บุญญาลัย ผู้กำกับการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง
สุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส
- ๑๘) พันตำรวจเอก สมจิตร นาสมนต์ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร
อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
- ๑๙) พันตำรวจเอก พิสิฐรัฐ พิสุทธิศักดิ์ รองผู้กำกับการกองปราบปราม
- ๒๐) พันตำรวจเอก ลือชัย สูดยอด ผู้กำกับการป้องกันและปราบปรามจลาจล
- ๑.๓.๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**
- ๑) นายโกมล ขอบชื่นชม รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๒) นายเจิงศักดิ์ สุททกวาทิน รองผู้อำนวยการสำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ
และพัฒนาความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

(๖)

๓) ว่าที่ร้อยตรี กิตติพล ไชติพิมาย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๗
๑.๓.๕ กระทรวงกลาโหม	
พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
<u>สำนักงานปลัดกระทรวง</u>	
๑) พันเอก เอกชัย หาญพูนพิทยา	ฝ่ายเสนาธิการ กรมยุทธการทหารบก
๒) พันเอก เกียรติศักดิ์ ลิลิตธรรม	หัวหน้านายทหารหน่วยปฏิบัติการ ด้านกองทัพบก
๓) พันเอก เกียรติกำพล ศรีวงศ์	รองหัวหน้าส่วนรวบรวมข่าวสาร กรมข่าวทหารบก
<u>กองทัพบก</u>	
พลตรี ทรงกิตติ จักกาบาตร์	รองแม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้อำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนแยกที่ ๒
๑.๓.๖ กระทรวงมหาดไทย	
๑) นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒) นายศิวะ แสงมณี	รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๓) นายกิตติ กิตติโชควัฒนา	ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา
๔) นายปริญญา อุดมทรัพย์	ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส
๕) นายสมพร ไร่บางยาง	ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี
๑.๓.๗ กระทรวงศึกษาธิการ	
๑) นายปองพล อติเรกสาร	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ
๒) นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล	ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ
<u>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน</u>	
๑) นางพรนิภา ลิมปพยอม	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา เอกชน
๒) นางสงศรี วรรณเสน	รองเลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน

๓) นางนลินี ไกรคุณาคัย	รองเลขาธิการคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน
๔) นางศิริลักษณ์ มโนรมย์	ผู้อำนวยการกองโรงเรียน
นโยบายพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาแห่งชาติ

นายอุบล เล่นวารี	ผู้อำนวยการสำนักนิเทศและ
พัฒนามาตรฐานการศึกษา |
|------------------|--|

กรมสามัญศึกษา

นางสุภีร์ วรจำปา	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๒ จังหวัดยะลา

๑) นายประดิษฐ์ ระสิตานนท์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมเขตการศึกษา ๒
๒) นายสาโรช จรจิตต์	ศึกษานิเทศน์ เขตการศึกษา ๒

๑.๓.๘ กระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนา

๑) นายกล้า สมตระกูล	อธิบดีกรมการศาสนา
๒) นายบุรี แก้วเล็ก	รองอธิบดีกรมการศาสนา
๓) นายปกรณ์ ต้นสกุล	ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
๔) นางสาวอรพรรณ คัมภีร์ศิลป์	นักวิชาการศาสนา ๗
๕) นายตฤชา หะระยี่	นักวิชาการศาสนา ๖

๑.๓.๙ สำนักนายกรัฐมนตรี

๑) พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ	รองนายกรัฐมนตรี
๒) นายแพทย์ กระแส ชนะวงศ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

นางสุทธศรี วงษ์สมาน	ผู้เชี่ยวชาญสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ |
|---------------------|--|

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑) นายกิตติ ลิ้มชัยกิจ	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด |
|------------------------|---|

๒) ร้อยเอก อลงกต ธเนศวร

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติดภาคใต้

๓) นายสุรพล ภัทรปกรณ

ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการ
สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑.๓.๑๐ กระทรวงการต่างประเทศ

๑) นายนพดล เทพพิทักษ์

รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก

๒) นายเรืองเดช มหาศรานนท์

รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก

๓) นายพรพงศ์ กนิษฐานนท์

เจ้าหน้าที่การทูต ๖

๑.๓.๑๑ กระทรวงสาธารณสุข

๑) นายแพทย์ สุวัจน์ เขียวทอง

สาธารณสุขนิเทศก์เขต ๑๒

๒) นายแพทย์ บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์

ผู้อำนวยการสถาบันัญญารัตน์
จังหวัดปัตตานี

๓) นายแพทย์ อติศักดิ์ งามขจรวิวัฒน์

รองผู้อำนวยการศูนย์บำบัด
รักษาเสพติด ปัตตานี

๑.๓.๑๒ ทบวงมหาวิทยาลัย

๑) นายสุวัจน์ ลิปต์พลลภ

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

๒) ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

ดร.วรเดช จันทรศร

๓) นายสุชาติ เมืองแก้ว

รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

๔) นางอุไร พาณิชยัตตรา

ผู้อำนวยการส่วนวิเคราะห์

๕) นายประเสริฐ ชิตพงศ์

โครงการทบวงมหาวิทยาลัย

อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลลา

นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

๖) นายโอกาส เขียววิชัย

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนา

ระบบบริหารทบวงมหาวิทยาลัย

๗) รองศาสตราจารย์ ผดุงยศ ดวงมาลา

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

๘) นายวรวิทย์ บารู

หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

- ๑.๓.๑๓ **กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา**
สำนักงานปลัดกระทรวง
นายปรีดี โชติช่วง
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
นายมานะ ชอภธรรม
ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมสินค้า
และการท่องเที่ยว
- ๑.๓.๑๔ **หอการค้าจังหวัดปัตตานี**
นายสุรชัย จันทรวงศ์
รองประธานหอการค้าจังหวัด
ปัตตานี
- ๑.๓.๑๕ **สภาองค์การมุสลิมแห่งประเทศไทย**
- ๑) นายอภิรักษ์ บูรณพงศ์
ประธานสภาองค์การมุสลิม
แห่งประเทศไทย
 - ๒) นายเวดีอราแม มะมิงจิ
ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดปัตตานี
 - ๓) นายอาดิส พิทักษ์कुมพล
ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดสงขลา
 - ๔) นายบรอเฮง ปายอดีอราแม
รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดนราธิวาส
 - ๕) นายอาหมีน มัณยามีน
รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดสตูล
 - ๖) นายนิมุ มะกาเจ
รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดยะลา
- ๑.๓.๑๖ **องค์การนักศึกษาจังหวัดปัตตานี**
นายคาร์ลาน อบเซย
นายกองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- ๑.๓.๑๗ **องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี**
นายเศรษฐี อัลยุฟรี
นายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัดปัตตานี

๑.๓.๑๘ สำนักงานเทศบาลเมืองปัตตานี

นายพิทักษ์ ก่อเกียรติพิทักษ์

นายกเทศมนตรีเมืองปัตตานี

๑.๓.๑๙ ชมรมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑) นายนิเดร์ วาบา

ประธานชมรมโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

๒) นายอับดุลวาฮับ อับดุลวาฮับ

รองประธานชมรมโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

๒. เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำทางศาสนาและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น ๓ ครั้ง ดังนี้

๑) วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาสและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พัคสายตรวจบ้านรานอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน

๒) วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เดินทางไปอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีราษฎรโรงเรียนขอความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๓) วันอังคารที่ ๓ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อยกรณีมีการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การปล้นปืน การฆ่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ - ทหาร และการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ

๓. สรุปผลการพิจารณา

คณะกรรมการแยกเนื้อหาสาระของรายงานนี้เป็น ๓ ส่วน โดยส่วนที่หนึ่งเป็นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในเชิงลึกและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นถึงรากเหง้าแห่งปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่รากเหง้า โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานได้ลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาทางสังคมกับระเบียบการปฏิบัติให้คนต่างศาสนาต่างวัฒนธรรมมีสิทธิ เสรีภาพ

เสมอภาคกันเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา สำหรับที่สองเป็นสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จากการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและสนับสนุนให้การแก้ปัญหาในส่วนที่หนึ่งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยมุ่งเน้นที่จะนำเสนอถึงสภาพปัญหาพร้อมด้วยแนวทางการแก้ปัญหา สำหรับที่สามเป็นข้อเสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืนและหลักที่ควรปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเนื้อหาในแต่ละส่วนดังกล่าวมีหัวข้อหลักที่นำไปสู่การขยายผลการพิจารณา ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา

๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้
๒. เป้าหมายของรายงานการศึกษาฉบับนี้
๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. วิธีมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหารากเหง้ากับปัญหาโครงสร้างและความรุนแรง
๕. แนวทางการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป
๖. แนวทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน

ส่วนที่สอง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

๑. สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ
๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณาศึกษา
๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา
 - ๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา
 - ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)
 - ข. ปัญหาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - ง. ปัญหาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - (๑) การยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ
 - (๒) การตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส
 - ๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

- ๓.๓ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม
- ๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- ๓.๕ ปัญหาด้านกลไกของรัฐ
- ๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ

ส่วนที่สาม ข้อเสนอการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและหลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ๑. การแก้ปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน
 - ๑.๑ มูลเหตุเชิงลึกของปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทย
 - ๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน
- ๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม
 - ๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ
 - ๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - ๒.๓ หลักรัฐประศาสนโยบายสำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานี สมัยรัชกาลที่ ๖
 - ๒.๔ กิจการฮัจญ์

ภาคผนวก (ก)

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคลที่เป็น

ภาษาท้องถิ่น

ภาคผนวก (ข)

การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

ภาคผนวก (ค)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

พ.ศ.๒๕๔๗

๔. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะว่าด้วยการสื่อสารรายงานฉบับนี้

การแก้ปัญหาภาคใต้ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจปัญหาอันซับซ้อนอย่างที่เป็นจริงอาศัยอำนาจทางการเมืองที่กล้าตัดสินใจ และอาศัยความชอบธรรมจากการสนับสนุนของประชาชน ด้วยเหตุนี้ รายงานฉบับนี้จึงควรส่งให้นายกรัฐมนตรีและผู้บริหารในระดับนโยบายเพื่อให้ใช้อำนาจทางการเมืองแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้าง ด้วยการออกคำสั่งให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกำหนดหลักเกณฑ์ใน

(๑๓)

ประเมินตนเองว่าจะดำเนินการลดอคติต่อผู้คนที่มีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรเพื่อฟื้นคืนความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนให้เข้มแข็งขึ้น ที่สุดคณะกรรมการฯ เห็นว่าควรสื่อสารรายงานศึกษาฉบับนี้ให้ประชาชนในสังคมไทยได้รับรู้ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในระดับวัฒนธรรมพร้อม ๆ กันไป

๕. คณะกรรมการวิสามัญได้จัดทำรายงานการศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏรายละเอียดตามผลการพิจารณาในรายงานท้ายนี้

(นายนุราสาณดิน อุเชิง)

เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

ความนำ

สืบเนื่องจาก การลอบวางระเบิดที่บริเวณชานชาลาสถานีรถไฟขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเหตุระเบิดที่หน้าโรงแรมศรีเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พันตำรวจโทวิจิตร สุวิทย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์กับคณะ เห็นว่าการก่อวินาศกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และเป็นเหตุการณื สะเทือนขวัญของประชาชน กอปรกับเหตุการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี สตูล ยะลาและสงขลา จึงได้เสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้พิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการพิจารณาศึกษา ติดตามสถานการณ์ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เสนอต่อรัฐบาล ตามกระบวนการต่อไป

เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาญัตติดังกล่าว และเห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อเหตุ วินาศกรรม นอกจากจะทำลายขวัญกำลังใจของประชาชนในพื้นที่ยังทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและ ร่างกายของประชาชน รวมทั้งทรัพย์สินของทางราชการและเอกชน ตลอดจนความเสียหายต่อเศรษฐกิจ ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของประเทศ จึงลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวาง ระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้พิจารณาดำเนินการและรายงาน ผลต่อสภาผู้แทนราษฎรตามขั้นตอนต่อไป

คณะกรรมการฯ ตระหนักในหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จึงได้พิจารณาศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ตั้งแต่วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นมาและปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มาโดยตลอด ทั้งการประชุมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ และการเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่เกิดเหตุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาให้ถูกต้อง ตรงกับสาเหตุอันเป็นรากเหง้า แห่งปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยการปฏิบัติขององค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องทั่วไป เพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลงไปอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลาจนกระทั่งหมดสิ้น ไป

คณะกรรมการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการแก้ไขปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัด ชายแดนภาคใต้จะมีความเป็นเอกภาพ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่จะมีความร่วมมือเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่จะถูกลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาของสังคมกับการปฏิบัติ และเกิดความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันในความแตกต่างของวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งชาวไทยมุสลิมจะอยู่ในสังคมไทยอย่างภาคภูมิใจและปราศจากอคติ

ในฐานะพลเมืองของประเทศไทย ที่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ท้ายสุดนี้ คณะกรรมการ ขอขอบคุณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฯพณฯ อูทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภา ที่ได้สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ และได้โปรดอนุญาตขยายเวลาการพิจารณาให้แก่คณะกรรมการ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้การปฏิบัติภารกิจสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ และขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาของคณะกรรมการ ผู้บริหารหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้มาร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละเวลาอุทิศตนปฏิบัติหน้าที่กันอย่างเต็มกำลัง เป็นผลให้ภารกิจการศึกษาในเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงตามความประสงค์สมดังเจตนารมณ์ของคณะกรรมการและสภาผู้แทนราษฎรทุกประการ

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาการลอบวางระเบิด
และก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
สภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
รายงานการพิจารณาศึกษา	(๓)
ความนำ	(๑๔)
ผลการพิจารณา	๑
ส่วนที่หนึ่ง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จ ในการแก้ปัญหา	๒
๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้	๓
๒. เป้าหมายของรายงานการศึกษานี้	๔
๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	๕
๔. วิธีมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหารากเหง้ากับปัญหา โครงสร้างและความรุนแรง	๕
๕. การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป	๖
๖. แนวทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ	๙
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน	๑๐
ส่วนที่สอง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา	๑๓
๑. สภาพปัญหาทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อ ต่อความมั่นคงของชาติ	๑๔
๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณาการศึกษา	๑๕
๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา	๑๖
๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา	๑๖
ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดี้กา)	๑๖
ข. ปัญหาการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๑๙
ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	๒๒
ง. ปัญหาการศึกษาระดับอุดมศึกษา	๓๑
(๑) การยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ	๓๑

(๒) การตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส	๓๕
๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด	๓๗
๓.๓ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม	๔๓
๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	๕๐
๓.๕ ปัญหาด้านกลไกของรัฐด้านการเมืองการปกครอง	๗๔
๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ	๗๗

ส่วนที่สาม ข้อเสนอการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและหลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๘๑
๑. ข้อเสนอการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน	๘๒
๑.๑ มูลเหตุเชิงลึกของปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทย	๘๒
๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง	๘๓
๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม	๘๕
๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ	๘๕
๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๖
๒.๓ หลักรัฐประศาสนโยบายสำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีสมัยรัชกาลที่ ๖	๙๐
๒.๔ กิจการฮัจญ์	๑๐๑

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)	๑๐๓
- ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคลที่เป็นภาษาท้องถิ่น	
ภาคผนวก (ข)	๑๐๕
- การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี	
ภาคผนวก (ค)	๑๒๑
- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๔๗	

ผลการพิจารณา

ส่วนที่หนึ่ง

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความ
สำเร็จในการแก้ปัญหา

๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้

ตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม ๒๕๔๔ ถึงเมษายน ๒๕๔๗ มีการลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ ตำรวจและอาสาสมัคร (อส.) เสียชีวิต ๒๐ นาย มีการลอบยิงสถานีและป้อมตำรวจในหลายพื้นที่ มีการลอบวางระเบิดที่ทำการราชการในจังหวัดนราธิวาสและสถานีรถไฟยะลา รวมถึงวางระเบิดบนรถไฟสายยะลา - สุโงโกลก มีการขโมยอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่หลายร้อยกระบอก รวมทั้งเครื่องกระสุนและที่ร้ายแรงสะท้อนขวัญประชาชนคือ การลักลอบเผาโรงเรียนในจังหวัดนราธิวาส จำนวน ๒๐ โรงเรียน และกองกำลังของกลุ่มโจรปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และสงขลา เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗ โดยเฉพาะที่มีสยิดกรือเซะเป็นเหตุให้กลุ่มโจรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ-ทหารเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ดูเหมือนจะดำรงอยู่เรื่อยมาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นรัฐสภาไทยแทบทุกยุคจึงตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับรัฐบาลผ่านรัฐสภา

งานศึกษาที่สำคัญคือ รายงานการพิจารณาศึกษาและสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีสถานการณ์ใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๓๖ ของคณะกรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสรุปว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาสำคัญ ๕ เรื่อง คือ ๑) ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ๒) ปัญหาการศึกษา ๓) ปัญหาด้านการต่างประเทศ ๔) ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย ๕) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ กับรายงานการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหา ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของวุฒิสภา ซึ่งสรุปว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาสำคัญ ๗ เรื่อง คือ การศึกษาพื้นฐาน ความยากจน ยาเสพติด ขบวนการก่อการร้าย อิทธิพลท้องถิ่น ความขัดแย้งทางการเมือง และกลไกรัฐ ปัญหาเหล่านี้โดยเฉพาะปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมอย่างการศึกษาและความยากจน สัมพันธ์กับปัญหา "สังคมจิตวิทยา" ซึ่งเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา - วัฒนธรรม ระหว่างชาวไทยมุสลิมในพื้นที่กับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย โดยเฉพาะภาคราชการ อันส่งผลให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้อ่อนแอ เพราะบาง มักเกิดปัญหาขึ้นเมื่อมีบุคคลหลายกลุ่ม ทั้งข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง - ผู้มีอิทธิพลหรือโจรกลุ่มต่าง ๆ ฉวยโอกาสใช้ประโยชน์จากช่องว่างแห่งความไม่เข้าใจกัน ด้วยเหตุนี้ รายงานของคณะทำงานพิเศษของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มี พลเอก ชัยศึก เกตุทัต เป็นประธาน จึงเน้นการเจาะข้อมูลบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อตอบปัญหาว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมานั้นเกิดขึ้นเพราะใคร กลุ่มใด มีโยงโย่เครือข่ายอย่างไร จึงควรมีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนบุคลากรภาครัฐ กล่าวโดยรวม กรอบกติกาของสังคมไทยไม่ว่าจะจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๔๐ หรือ นโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนมีทิศทางมุ่งแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมอยู่แล้ว ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่การนำกรอบกติกาและนโยบายเหล่านี้ไปปฏิบัติ ไม่นานนี้มีรายงานวิจัยสำคัญชิ้นหนึ่งที่นักวิชาการในพื้นที่ทำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง ข้อค้นพบจากการศึกษา

เพื่อทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (๒๕๔๕) โดยเสนอปัญหาจากมุมมองของชาวบ้านผ่านเวทีชาวบ้าน ๑๓ ครั้ง พบว่า ในสายตาประชาชน ๕๘๙ คน จาก ๙ อำเภอใน ๓ จังหวัด ล้วนเห็นว่านโยบายของรัฐบาลบางเรื่องไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนหนึ่งเพราะนโยบายของรัฐไม่ตรงกับท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีประสิทธิภาพ

๒. เป้าหมายของรายงานศึกษานี้

คณะกรรมการการฯ ชุดนี้ มีเจตนารมณ์จะให้รายงานศึกษานี้สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สำเร็จและยั่งยืน จึงมุ่งนำเสนอรายงานการศึกษาซึ่งแตกต่างจากรายงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาทั้งหมด ด้วยคุณลักษณะสำคัญ ๔ ประการ คือ

ประการแรก จะมีใช่เป็นการนำปัญหาต่าง ๆ มาเรียบเรียงนำเสนอ แต่จะเป็นการชี้ลงไปว่าปัญหาใดเป็นปัญหาใจกลางที่นับได้ว่าเป็นรากเหง้าของปัญหาอื่น ๆ ทั้งหมด

ประการที่สอง การกล่าวชี้ว่าปัญหาใดเป็นปัญหาใจกลางในกรณีนี้ เป็นผลของการศึกษาข้อมูลโดยกรรมการ ประสพการณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ กับผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ จากนั้นได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีจัดระเบียบข้อมูลปัญหาทั้งหมด

ประการที่สาม จะนำเสนอหนทางลดทอนหรือแก้ไขปัญหารากเหง้าดังกล่าว ในบริบทปัจจุบันที่เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๓/๒๕๔๕ ความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดนปัจจุบัน หรือผลกระทบจากปัญหาสงครามสหรัฐฯ กับอิรัก การก่อการร้ายสากลที่อาจจะเกิดขึ้นต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่สี่ รายงานฉบับนี้จะถือเป็นรายงานศึกษาที่นำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ กำหนดนโยบายทางการเมืองระดับสูงสุดในประเทศ คือ นายกรัฐมนตรี และประชาชนชาวไทยทั่วไปในเวลาเดียวกัน

๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการการฯ ชุดนี้เห็นว่า รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ที่ช่องว่างระหว่างกรอบกติกาสำคัญของสังคมอันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ นโยบายของรัฐ เช่นนโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (๒๕๔๒ - ๒๕๔๖) ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน กับความเป็นจริงของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีได้นำกฎหมายสูงสุด นโยบายของรัฐบาลมาปฏิบัติอย่างครอบคลุมเสมอภาคกันเพียงพอ ดังนั้น หนทางแก้ปัญหাজังหวัดชายแดนภาคใต้จึงอยู่ที่ความพยายามลดช่องว่างระหว่างกฎหมายและนโยบายซึ่งทั้งสองอันความเป็นจริงและความไม่ฝืนของสังคมไทย คือเห็นความแตกต่างของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเกิดจากศาสนา - วัฒนธรรม

ธรรม - ประวัติศาสตร์ เป็นพลังอำนาจของสังคมไทยโดยรวม กับการปฏิบัติจริงของฝ่ายราชการและเอกชนบางส่วนที่ยังเห็นความแตกต่างดังกล่าวเป็นปัญหา จึงพยายามปฏิเสธ ปกปิด หรือขจัดให้ความแตกต่างเหล่านั้นสูญสลายไป

๔ . วิธีมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาจากเหง้ากับปัญหาโครงสร้างและความรุนแรงในปัจจุบัน

รายงานการศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่น้อยจะระบุปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเสนอข้อมูลต่าง ๆ ประกอบ แต่คณะกรรมการชุดนี้เห็นว่าวิธีมองปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสำคัญ เพราะจะเป็นหนทางเข้าใจความซับซ้อนเชื่อมโยงของปัญหา ตลอดจนถึงหนทางในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ จึงเสนอวิธีมองปัญหาความไม่สงบ - ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น ๓ ระดับคือ

ระดับพื้นผิว ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีความรุนแรงต่าง ๆ เช่น สังหารตำรวจหรือ วางระเบิดสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นการก่อความไม่สงบเรียบร้อยด้วยวิธีการต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

ระดับโครงสร้าง เช่น ความขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และกฎหมายหรือข้อบังคับในระดับท้องถิ่นบางเรื่อง ตลอดจนความไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็น และปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ เช่นผู้มีอิทธิพล รวมทั้งปัญหาความยากจน ยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการศึกษา

ระดับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นชั้นปัญหาที่ซ่อนอยู่ลึก ปรากฏตัวในรูปอคติ ชิงชัง ความแตกต่างระหว่างคนต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรมและทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับปัญหาเชิงโครงสร้าง และปัญหาระดับพื้นผิว

ปัญหาอย่างความรุนแรง ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเกิดขึ้นโดยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เป็นปัญหาในระดับพื้นผิว ซึ่งเกิดขึ้นจากปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ ความยากจน ปัญหาการศึกษา หรือภาวะไร้ความเป็นธรรม ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายบางฉบับและนโยบายซึ่งก็เป็นกลไกระดับโครงสร้างสังคม ได้พยายามแก้ไขปัญหาระดับเหล่านี้ไปแล้วในปัจจุบัน เช่น คน ๆ หนึ่งเป็นโจรก่อการร้ายเพราะยากจนไม่มีงานดี ๆ ทำ ไร้การศึกษาและถูกรังแก ทั้งที่ปัจจุบันตนก็มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐก็พยายามค้ำจุนช่วยเหลือ แต่ก็ยังเกิดปัญหาให้เห็น คนตัดสินใจเป็นโจร ผู้คนในพื้นที่บางพวกให้ข่าวให้ร้ายเห็นอกเห็นใจฝ่ายที่เป็นโจร ไม่แยแสสนใจเมื่อ "คนอื่น" หรือ ฝ่ายราชการได้รับภัย ก็เพราะตนเองเคยถูกรังแกหรือเห็นว่าคนอย่างตนถูกรังแก สิทธิในความเชื่อทางศาสนาถูกลิดรอนในทางปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะอคติระหว่างข้าราชการหรือภาคเอกชนบางส่วนกับประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมยังดำรงอยู่ คืออคติที่เห็นความแตกต่างในชีวิตทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา การแต่งกาย ความเชื่อทางศาสนา หรือทัศนะทางสังคมการเมือง เป็น

ปัญหาที่จะต้องหลอมรวมให้เป็น "ไทย" เหมือนกับคนส่วนใหญ่ในประเทศ ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาหลักในทางวัฒนธรรม ที่อันตรายยิ่งคือมีความคิดความเชื่อบางอย่างทำให้คนที่ใช้อคติรู้สึกว่ ตนกำลังทำสิ่งที่ถูกต้องเพราะในระดับวัฒนธรรมแล้ว อคติทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับสิ่งที่ตนทำ จนเห็นไปว่าการไม่ให้ความเป็นธรรม เลือกรูปกับผู้ที่แตกต่างกันในสังคมเดียวกันอย่างไม่เสมอกัน (เช่น ไม่รับสตรีที่คลุมฮิญาบเข้าทำงาน) เป็นสิ่งถูกต้องในนามของ "ความเป็นไทย" ที่ต้องมีวัฒนธรรมเหมือนกันไปหมด ปัญหาชนิดนี้แก้ไขไม่ได้ด้วยการฝึกอบรมข้าราชการหรือจัดสัมมนากับฝ่ายเอกชนเป็นครั้งคราว แต่เพราะเป็นปัญหาในทางวัฒนธรรมก็ต้องแก้ไขด้วยวัฒนธรรมชนิดที่ถือว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นพลังค้ำจุนให้ผู้คนอยู่กันได้อย่างดีด้วยการเคารพกันและกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตความเป็นมุสลิมของผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมการเมืองไทยอย่างเป็นมุสลิมที่มีความภาคภูมิใจเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องทำ ขณะที่ให้ความเป็นธรรมกับคนที่มีใช้มุสลิมในพื้นที่พร้อม ๆ กันไป

ในทัศนะของชาวบ้านมุสลิมที่ปรากฏจากงานวิจัยข้อค้นพบจากการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (๒๕๔๕) พบว่าพวกเขาปรารถนาให้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเน้นการให้ผู้คนในพื้นที่ซึ่งเป็นมุสลิมได้อยู่อย่างภาคภูมิใจในฐานะมุสลิมในสังคมการเมืองไทย มีการระบุไว้เป็นนโยบายของรัฐบาลทุกสมัยทุกรัฐบาล ซึ่งพ้องกับงานศึกษาวิจัยภาคสนาม เรื่อง "อัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในตำบลลิโ๊ะ" (๒๕๔๕) ที่สรุปว่า "ยุทธศาสตร์สันติวิธี" ตามนโยบายความมั่นคงดังกล่าว ที่กำหนดให้เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นการเปิดพื้นที่ให้รัฐและชุมชนปรับตัวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติได้

๕. การยุบเลิกศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

บทบาทและหน้าที่สำคัญของ ศอ.บต. มี ๔ ประการ คือ

๑. เป็นศูนย์อำนวยการบริหารในการกำกับดูแลนโยบายความมั่นคงและนโยบายรัฐบาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คล้ายเป็นส่วนหน้าของรัฐบาลที่กำกับดูแลในการแก้ปัญหา
๒. ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการทั้งใหม่และเก่า เพื่อให้สามารถเข้าใจและเข้าถึงประชาชน
๓. เป็นที่พึ่งของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและความยุติธรรมที่กลไกรัฐไม่สามารถเข้าถึงปัญหาและแก้ไขได้
๔. เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคมมุสลิมในประเทศไทยและเพื่อนบ้าน รวมทั้งมุสลิมโลก

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๓/๒๕๕๕ ที่สั่งยุบเลิกศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ ๔๓ (พตท. ๔๓) เป็นความพยายามปรับปรุงระบบราชการให้เข้าสู่ระบบปกติมากขึ้น แต่หน่วยงานอย่าง ศอ.บต. เป็นกลไกระดับโครงสร้างที่ทำงานทางวัฒนธรรมด้วย คือให้พื้นที่กับผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และนักวิชาการในท้องถิ่นได้มีบทบาท สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมีความหมาย เมื่อยุบเลิกจึงเป็นผลให้สังคมไทยตั้งประเด็นปัญหาว่า การยุบเลิกหน่วยงานนี้เป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องและล่อแหลมเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยอีกหรือไม่ เนื่องจากขาดหน่วยงานกลางที่สอดส่องดูแลและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ

การยุบเลิก ศอ.บต. โดยไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดเข้ามาดูแลและสร้างเอกภาพทางความคิดและการปฏิบัติจึงเกิดช่องว่างให้บางหน่วยราชการใช้อำนาจหน้าที่และวิธีการที่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาภาคใต้ด้วยความรุนแรง เช่น การล้อมหรือทำให้ชาวบ้านที่ต้องสงสัยหายตัวไป เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ทุกระดับจนถึงระดับล่างสุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถช่วยเหลือและทำความเข้าใจในข้อสงสัยของประชาชนได้ จึงเป็นความรู้สึกของประชาชนว่าได้รับความยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด และเป็นความรู้สึกตั้งแต่ในอดีตและประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน จึงเป็นเหยื่อของฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงใช้เป็นเงื่อนไขปลุกระดมประชาชนบางกลุ่มให้เกลียดชังเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และให้ลุกขึ้นต่อสู้อย่างกว้างขวางโดยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เมื่อขาดเอกภาพ จะพูดความผิดความไม่ดีของฝ่ายอื่น จึงทำให้เกิดการเข้าใจปัญหาคลาดเคลื่อนและไม่แก้ปัญหาที่ต้นเหตุตามความจริง เพราะไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม อำนวยการและประสานงาน เช่น ศอ.บต. เหมือนในอดีต

หน่วยงาน ศอ.บต. จำเป็นต้องมีหรือไม่ คณะกรรมการเห็นว่าจำเป็นต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ลักษณะเช่นนี้เพื่อแก้ปัญหาภาพรวมของชาติ ของภูมิภาค ทำหน้าที่กำกับดูแล อำนวยการประสานงานให้เกิดเอกภาพทางความคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเป็นกลาง กล่าวพูดความจริงและสามารถประสานทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้นำภาคประชาชน ฝ่ายการเมือง ฝ่ายศาสนา ฝ่ายนักวิชาการ ฯลฯ

การยุบกลไกระดับโครงสร้าง (ศอ.บต.) ที่ทำงานทางวัฒนธรรม รัฐต้องตระหนักถึงวิธีการแก้ไขปัญหา ถ้าไม่มีองค์กรใดมาทดแทนย่อมอาจเกิดความเสียหายต่อบ้านเมืองได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐได้ปฏิรูประบบราชการ ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทเป็นผู้นำสูงสุดในการบริหารราชการ (Chief Executive Officer) หรือเรียกว่า ผู้ว่า CEO เพื่อบริหารงานแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาให้หน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหาร ซึ่งในการบริหารแต่ละเรื่องจะมี “เจ้าภาพ” รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีฐานข้อมูลที่ต้องรู้จริง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับการตัดสินใจและการวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดให้ชัดเจนขึ้น

ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลและประสานงานกับส่วนกลางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันจะมีการมอบอำนาจให้กับข้าราชการระดับล่างซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนให้มีอำนาจตัดสินใจมากที่สุด อันจะยังผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในอนาคตจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา ๓ ระดับคือ

๑. แก้ไข กฎ ระเบียบ กฎหมาย เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
๒. จังหวัดสามารถวางแผนการจัดทำงบประมาณสำหรับวางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดได้เอง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นงบกลางของจังหวัด
๓. การบริหารจังหวัดจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบริหาร และการตัดสินใจมีความรวดเร็วสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้ถูกจุด ดังนั้นระบบบริหารราชการในรูปแบบ ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO น่าจะเป็นกลไกการบริหารที่รองรับการขาดหายไปของ ศอ.บต. ได้

แต่ทั้งนี้รัฐบาลควรจะสนับสนุนให้มีกำลังเจ้าหน้าที่ด้านพัฒนาในระดับอำเภอและตำบลให้เพียงพอที่จะพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ดังกล่าวที่เคยมีอยู่เดิมถูกยุบเลิก โดยคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

ในด้านผู้ใช้ความรุนแรงในพื้นที่ แม้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จะตรงกันคือ คนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก และเป็นอาชญากรยิ่งกว่าจะเป็นผู้มีอุดมการณ์การเมืองที่มั่นคง แต่ปัญหาในทางวัฒนธรรมมิใช่ปัญหาจำนวนหรือคนเหล่านี้จะมีหรือไม่มีอุดมการณ์ แต่สังคมไทยและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีปัญหา หากว่าเมื่อเกิดเหตุรุนแรงต่าง ๆ ขึ้น ประชาชนสามัญรู้สึกเฉย ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ ทำให้ความรู้สึกเช่นนี้แสดงว่า สังคมไทยในพื้นที่มิได้วางอยู่บนฐานความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ทั้งที่ความไว้วางใจ เคารพกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนเป็นพื้นฐานความเข้มแข็งของสังคมไทย

สภาพสังคมการเมืองในพื้นที่ที่ยังขึ้นต่อสถานการณ์โลก เมื่อสหรัฐอเมริกาทำสงครามกับอิรัก ชาวมุสลิมและชาวโลกมากมายเห็นว่าสงครามนี้มีได้เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกในฐานะเป็นมุสลิมด้วยกัน จะรู้สึกว่าคุณกระทำด้วยความไม่เป็นธรรมจากมหาอำนาจที่ทรงอำนาจภาพมากที่สุดในโลก และนำไปสู่ความไม่พอใจ ในกรณีนี้รัฐมีความเข้าใจจึงเปิดพื้นที่ให้ชาวไทยมุสลิมใช้สิทธิในการแสดงออกอย่างเสรีและชุมนุมด้วยสันติ เพื่อจะเอื้ออำนวยให้สายสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคมไทยและผู้คนชาวไทยมุสลิมมั่นคงเข้มแข็งขึ้น ชาวไทยมุสลิมจึงรู้สึกว่ามีคนกลุ่มน้อยในสังคมไทย แต่ตนก็สามารถแสดงออกในฐานะพลเมืองได้เต็มที่ เป็นผลให้ความรุนแรงที่อาจจะเข้มข้นขึ้นตามสถานการณ์จะลดลงไปได้

เมื่อรัฐมีความเข้าใจและเปิดโอกาสให้พี่น้องชาวไทยมุสลิมได้ชุมนุมโดยสันติวิธีต่อกรณีดังกล่าวแล้ว ยังมีประเด็นสำคัญดังจะกล่าวต่อไปนี้ซึ่งรัฐจะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเช่นกันคือ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจสอบโรงเรียนปอเนาะ มัสยิด หรือองค์กรทางศาสนาของพี่น้อง

ชาวไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการสนับสนุนเงินหรือทรัพย์สินจากองค์กรมุสลิมต่างประเทศ โดยมีแนวความคิดว่าโรงเรียนหรือมัธยมมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายของต่างประเทศ ความคิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้ จะนำไปสู่ความรู้สึกในทางลบของพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่มีต่อรัฐ ซึ่งกรณีนี้ผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติจะละเลยคิดว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยไม่ได้ เพราะปัญหาที่เกิดจากความรู้สึกโดยไม่คิดแก้ไข จะทำให้ความไม่ไว้วางใจที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งแต่เดิมก็มีอยู่ในจิตใจมากพออยู่แล้ว จะสะสมเป็นทวีคูณเพิ่มขึ้น ซึ่งจะยากต่อการแก้ไขเยียวยาในอนาคต

๖. แนวทางแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ

ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีได้อยู่ที่การไม่มีกรอบกติกาของสังคมหรือนโยบายของรัฐบาล แต่อยู่ที่ช่องว่างระหว่างกรอบกติกาดังกล่าวกับการปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง เหตุผลสำคัญที่ช่องว่างนี้ดำรงอยู่มิใช่ปัญหาบุคคลซึ่งเกิดขึ้นเพราะข้าราชการในพื้นที่บางคน แต่เป็นปัญหาระดับวัฒนธรรมซึ่งมีทั้งข้าราชการและเอกชนไม่น้อยที่มีอคติต่อชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางลดช่องว่างดังกล่าวในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป กระทำได้ด้วยการถอดรหัสแกนความคิดของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ฉบับปัจจุบัน ที่เน้นหนักให้ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่อยู่อย่างมุสลิมได้ในสังคมการเมืองไทยอย่างมีศักดิ์ศรีสมเป็นพลเมืองไทยคนหนึ่ง

แกนความคิดดังกล่าวชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คนกับตำแหน่งแห่งที่ของเขาในฐานะพลเมืองของรัฐ ซึ่งแปรเป็นแนวทางปฏิบัติอันจะมีผลลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกา กับความเป็นจริงในสังคมได้สองประการ คือ

๑) การให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ (identity) ของผู้คน และ

๒) การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เขาได้มีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่มีความหมายของรัฐ การนำแนวทางทั้งสองไปให้ข้าราชการในพื้นที่ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อแก้

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน อาจทำได้ด้วยการแปลงแนวทางทั้งสองให้เป็นหลักเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จในการลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาสังคมกับการปฏิบัติ ที่สำคัญเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จดังกล่าวนี้ควรมีคุณลักษณะโดดเด่น ๓ ประการ คือ

๑. เป็นเกณฑ์ในทางสร้างสรรค์และเป็นคุณ (positive) เช่น หากจะวัดความสำเร็จของนโยบายลดความไม่สงบในพื้นที่ อาจดูได้จากจำนวนผู้ร้ายที่ถูกสังหารหรือถูกจับ แต่เช่นนี้เป็นการใช้เกณฑ์ในทางลบ ทางเลือกคือพิจารณาจากจำนวนตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่บาดเจ็บล้มตายน้อยลง หรือดูจากจำนวนชาวบ้านที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมากขึ้น ให้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ไปร่วมงานศพของตำรวจที่ตายในพื้นที่มากขึ้น เกณฑ์อย่างหลังนี้เป็นเกณฑ์ในทาง “บวก” เพราะไม่เพียงชี้ว่าปัญหาลดลง หากยังชี้ด้วยว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ราชการกับชาวบ้านแข็งแรงมั่นคง อันน่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของการลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๒. เป็นเกณฑ์กว้าง เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่แตกต่างกัน (เช่น ระหว่างตำรวจกับครู หรือราชการกับเอกชน) สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนได้ เช่น การมีส่วนร่วมของชาวไทยมุสลิมในงานราชการหมายความว่า ให้เขามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมกำหนดทิศทางการทำงาน มิใช่มี “ส่วนร่วม” ในฐานะผู้รับฟังนโยบายเท่านั้น แต่ในภาคเอกชนอาจพิจารณาจากจำนวนพนักงานบริษัทที่สามารถทำงานของตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและอรรถลักษณะของตนไปได้พร้อมกัน (เช่นบริษัทยอมให้พนักงานสตรีคลุมฮิญาบมาทำงานเป็นปกติหรือไม่)

๓. เป็นเกณฑ์ที่น่าจะใช้เพื่อการประเมินตนเองภายในองค์กร (self evaluation) มิใช่มีองค์กรภายนอกมาตรวจสอบ ทั้งเพื่อลดการต่อต้านแนวทางแก้ปัญหา และเพื่อส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรไปพร้อมกัน เพราะองค์กรที่มีการตรวจสอบตนเองย่อมเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ผลของการตรวจสอบควรต้องเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ

หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐควรกำหนดเกณฑ์ประเมินองค์กรของตนในรูปของคำถามหลัก ๓ ข้อ คือ

๑) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลให้ผู้คนต้องอับอายปิดบังอัตลักษณ์ของตน หรือกล้าแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองที่มีอัตลักษณ์ต่างจากคนอื่นอย่างภาคภูมิใจ

๒) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลให้ผู้คนที่อัตลักษณ์แตกต่างออกไป มีบทบาทส่วนร่วมกับกิจการสาธารณะในฐานะใด เป็นเพียงผู้รับสนองคำสั่งและนโยบาย หรือมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นการกำหนดทิศ วางแนวทางไปจนถึงร่วมด้วยช่วยกันทำโครงการต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

๓) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลในทางพินคินความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ที่มากน้อยเพียงไร

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน

ด้วยมูลเหตุหลักที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ “การไม่เห็นคุณค่าของความแตกต่างในความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกันที่ปรากฏตัวในรูปอคติ แม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแล้ว แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล ดังนั้น ควรสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในเรื่องการเห็นคุณค่าความแตกต่างในความหลากหลาย รวมทั้งสำรวจกฎระเบียบปฏิบัติและพฤติกรรมกรรมการแสดงออกบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อนโยบาย การเคารพในความหลากหลายอย่างเป็นระบบ เพื่อจะกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ

เกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติของหน่วยงาน มีดังนี้

๑. การแต่งกายตามหลักศาสนา

หน่วยราชการและหน่วยงานเอกชนอนุญาตให้ชาวไทยมุสลิมแต่งกายไปทำงานตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมเพียงใด จำนวนคนที่คลุมฮิญาบไปทำงานจะเป็นตัวชี้วัดหน่วยงานว่ามีการยืดหยุ่นกฎระเบียบและยอมรับกันเพียงใด

๒. ชื่อของข้าราชการต่างศาสนา

ชื่อตัวและชื่อนามสกุล เป็นข้อพิจารณาในการปรับหรือเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงานหรือไม่ เพียงใด หากยังเป็นอุปสรรคในการพิจารณาถือว่ายังมีอคติไม่เปิดใจให้กว้างพอ

๓. การจัดการกับร่างกาย

การจัดการกับร่างกาย เช่น การไว้เครา หน่วยงานจะอนุโลมให้มากน้อยเพียงใด ไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องขัดต่อกฎระเบียบ

๔. การให้เวลาทางศาสนา

การจัดสรรเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การอนุญาตให้ทำละหมาดตามหลักศาสนาพร้อมความจริงจังในการจัดสถานที่

๕. รูปแบบการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม

รูปแบบการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมและการใช้ภาษา เช่น ไม่ควรใช้ภาษาสั่งการ อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ควรเป็นภาษาเชิญชวนเพื่อให้เกิดความร่วมมือ

๖. การมีส่วนร่วมโดยเปิดเผย

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแบบเปิดเผย สร้างสรรให้ประชาชนไว้เนื้อเชื่อใจกล้าพูดความจริงและกล้าแสดงความคิดเห็นกับหน่วยงาน

๗. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ

สร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดึงดูดประชาชนให้เข้ามาหรือเข้าหา ประชาชนด้วยความจริงใจ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้าหาด้วยความสมัครใจและมั่นใจในหน่วยงาน

๘. การมีส่วนร่วมทุกระดับ

กิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานต้องเปิดกว้างให้ประชาชนมาร่วมกันคิดและร่วมกันทำมิใช่เพียงรับฟังนโยบายของหน่วยงาน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมทุกระดับแล้วจะเกิดความคิดในการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของพวกเขา ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานจะมีมากขึ้น

๙. สัดส่วนของข้าราชการไทยมุสลิมต่อประชาชนชาวไทยมุสลิม

สัดส่วนของข้าราชการไทยมุสลิมจะต้องสอดคล้องกับจำนวนประชาชน ในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ และป้องกันการกระทำของข้าราชการศาสนาอื่น ๆ ที่มีได้ตั้งใจหรือไม่รู้ตัวว่าสิ่งที่ได้กระทำลงไป ประชาชนไม่พอใจเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม

๑๐. การรายงานข้อมูลแก่หน่วยราชการโดยชาวบ้าน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับข้าราชการ หน่วยงานเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามารายงานข้อมูลต่าง ๆ ให้หน่วยงานรับทราบอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งจะแสดงถึงความสัมพันธ์มีมากขึ้นเพียงใด

๑๑. การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ

คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ๒๓ ข้อ หน่วยงานราชการยอมรับให้ชาวไทยมุสลิมปฏิบัติได้ไม่น้อยเพียงใด (รายละเอียดในเนื้อหาส่วนที่สาม ข้อ ๒ (๒.๑ - ๒.๒))

๑๒. การสนับสนุนกิจการฮัจญ์

รัฐสนับสนุนกิจการฮัจญ์ของชาวไทยมุสลิมเพียงใด เช่น การเร่งรัดปรับปรุงพระราชบัญญัติกิจการฮัจญ์ (รายละเอียดในเนื้อหาส่วนที่สาม ข้อ ๒ (๒.๔))

๑๓. นโยบายของรัฐบาลในการจัดการอบายมุข

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดการกับแหล่งอบายมุขและการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายในพื้นที่ชาวไทยมุสลิมหรือไม่ เพียงใด

ส่วนที่สอง

สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

๑. สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

การก่อเหตุร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของสังคมที่แสดงออกด้านการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ แม้ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาจนถึงรัฐบาลปัจจุบันได้พยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ แต่สถานการณ์ก่อความไม่สงบเรียบร้อยมักเกิดขึ้นอีก หลังจากสงบแล้วก็เกิดเหตุร้ายวนเวียนเช่นนี้มาเป็นเวลานาน จึงมิใช่เพียงว่าถ้าไปจับคนร้ายที่ก่อเหตุมาลงโทษได้ หรือจัดการกับเจ้าหน้าที่ที่ไปสร้างความไม่เป็นธรรมด้วยการจัดการย้ายหรือลงโทษแล้วสถานการณ์จะดีขึ้น เพราะปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและซับซ้อน จึงต้องสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้กับสถานการณ์อย่างจริงจังด้วยการมองปัจจัยเกี่ยวเนื่องทุก ๆ ด้าน

หากพิจารณาให้ลึกซึ้งจะวิเคราะห์ได้ว่าสภาพปัญหาเชิงโครงสร้างของจังหวัดชายแดนภาคใต้มี ๓ ระดับ คือ

๑. ปัญหาระดับพื้นผิว เช่น การก่อความไม่สงบและอาชญากรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

๒. ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมที่ปรากฏ เช่น ความยากจน ยาเสพติด การก่อเหตุร้าย อาชญากรรมต่าง ๆ การศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรม ฯลฯ ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย

ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคม เป็นระดับลึกลงไปจากปัญหาพื้นผิวของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างทางโครงสร้างวัฒนธรรม ในการบริหารประเทศโครงสร้างมีลักษณะโน้มเอียงไปในทางรวมศูนย์อำนาจ ระเบียบ กฎหมายไม่ยืดหยุ่นเท่าที่ควร ทำให้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาชนในพื้นที่

๓. ปัญหาระดับวัฒนธรรม เป็นการมองลึกลงไปอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งปัญหานี้นำไปสู่ความมีอคติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างคนต่างศาสนาต่างวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การใช้ภาษา การอยู่ร่วมดำเนินกิจกรรมในสังคม

ปัญหาทั้ง ๓ ระดับดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์และมีผลต่อเนื่องอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้น การแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงต้องดำเนินการแก้ปัญหาทั้ง ๓ ระดับไปพร้อม ๆ กัน

เพราะเหตุว่า ปัญหาทั้ง ๓ ระดับนั้น สะสมมานานจนกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ และความเป็นมาทางสังคมการเมืองการปกครองที่ต่อเนื่องเกิดเป็นช่องว่างที่ลึกอยู่ในสังคมจากอดีตและอาจหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือทัศนคติของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและของประชาชนที่มีต่อกันและกัน ในอดีตอาจเป็นช่องว่างที่มีผลพวงจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง จึงไม่สามารถสื่อความเข้าใจและการแก้ไขด้วยวิธีธรรมดา บางกรณีอาจมีบางคนที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ จนเกิดทัศนคติที่ไม่ดี

มาก ๆ ความฝังลึกมิได้จางหาย เพียงแต่สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี แต่ที่คนละลึก ๆ เหล่านี้ยังต้องใช้เวลาอีกระยะเพื่อลบความรู้สึกที่ไม่ดีให้หมดไป

๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการมาธิการพิจารณาศึกษา

หลังจากที่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแบ่งปัญหาเป็น ๓ ระดับแล้ว คณะกรรมการจึงวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละระดับว่ามีปัญหาใดบ้างเพื่อพิจารณาศึกษาดังนี้

๑. ปัญหาระดับพื้นผิวของสังคม ได้แก่ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและปัญหา ก่ออาชญากรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

๒. ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมเป็นปัญหาระดับลึกลงไปจากปัญหาพื้นผิว ได้แก่

๒.๑ ปัญหาด้านการศึกษา

๒.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

๒.๓ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน

๒.๔ ปัญหาด้านกลไกการเมืองการปกครองของรัฐ

ปัญหาโครงสร้างของสังคมดังกล่าว รัฐให้ความสำคัญและแก้ไขปัญหาลดลงมา แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร คณะกรรมการจึงวิเคราะห์ว่าปัญหาใด เป็นต้นเหตุที่เชื่อมโยงไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ ท้ายสุดเห็นพ้องต้องกันว่า **ปัญหาด้านการศึกษา** ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสาเหตุสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ นานัปการ แม้ปัญหาในแต่ละด้าน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ จะมองภาพไม่ชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง แต่จากการวิเคราะห์ในเชิงลึกของคณะกรรมการพบว่า ปัญหาต่าง ๆ ล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านการศึกษาทั้งสิ้น

อนึ่ง รายละเอียดของปัญหาในแต่ละระดับดังกล่าว ปรากฏในรายงานนี้ในลำดับต่อไป

๓. ปัญหาระดับวัฒนธรรม

ปัญหาระดับวัฒนธรรมเป็นปัญหาที่ซ่อนลึกปรากฏตัวในรูปอคติ ความชิงชังในความแตกต่าง การไม่เห็นคุณค่าในความแตกต่างที่หลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาปัญหาวัฒนธรรมนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจปฏิบัติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่ทราบขนบธรรมเนียมประเพณี คณะกรรมการจึงมุ่งเน้นพิจารณาศึกษาปัญหาทางด้านศาสนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางราชการ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวไทยมุสลิมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในผลการพิจารณาส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สอง

๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา (ในรายงานนี้คณะกรรมการได้แยกปัญหาการศึกษาเป็น ๔ ระดับ คือ ก) ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ข) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ค) การศึกษาโรงเรียนเอกชน ง) การศึกษาอุดมศึกษา)

ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด(ตาดีกา)

ตาดีกา (TADIKA) เป็นการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามให้แก่บุตรหลานของชาวไทยมุสลิมในมัสยิดต่าง ๆ เป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้มีการจดทะเบียนตาดีกา ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบราชการ และขึ้นตรงกับมัสยิดเรียกว่า "ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด" เรียกชื่อย่อว่า คอม. มีแผนการบริหารการจัดการ และมีฝึกอบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ

ในปัจจุบันมีตาดีกาที่ยังไม่ได้จดทะเบียน ประมาณ ๓,๐๐๐ แห่ง จึงยังไม่มีสถานะเป็นศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด

สภาพปัญหา

สภาพทั่วไปในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนพื้นที่ใดมีสังคมมุสลิม สถานที่แห่งนั้นจะต้องมีศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) ทุกมัสยิดจะมีศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมสำหรับเด็กอายุระหว่าง ๗ - ๑๓ ปี เป็นต้นไป

การสอนวิชาศาสนาอิสลามในมัสยิดดังกล่าวนี้ เด็กที่เรียนส่วนใหญ่ ก็คือ เด็กที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา มาเรียนในวันเสาร์-วันอาทิตย์ หรือหลังจากโรงเรียนเลิกเรียนแล้วจะมาที่มัสยิดแล้วแต่ความเหมาะสมของชุมชน

ในส่วนของหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละมัสยิดนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ในพื้นที่จังหวัดสตูล สงขลา กระบี่ ภูเก็ต พังงา ฯลฯ จะเรียกการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ว่า "คุรุสัมพันธ์" ซึ่งใช้หลักสูตรของสมาคมคุรุสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้สภาพปัญหาของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด มีดังนี้

๑. สถานที่เรียนเป็นอาคารที่ชุมชนร่วมใจกันสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนศาสนา ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการจะตั้งอยู่ใกล้กับมัสยิด จึงไม่มีมาตรฐาน

๒. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดจะมีครูกัณฑ์พื้นฐานประเภท โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำเท่านั้น ส่วนใหญ่ไม่มีครูกัณฑ์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอย่างอื่น

๓. แบบเรียน คุ่มือครู ซึ่งต้องใช้แบบเรียนที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู จึงต้องหาซื้อจากร้านขายหนังสือของพี่น้องมุสลิม หรือมีบางส่วนที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร ทำให้การเรียนการสอนขาดตำราวิชาการ

๔. ในแต่ละแห่งจะมีครูผู้สอนเป็นหลักอย่างน้อย ๑ คน และจะมีนักเรียนจากโรงเรียนปอเนาะในเขตบริการที่ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาไปฝึกสอน หรืออาสาสมัครช่วยสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ

๕. การบริหาร เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมัสยิด มีหน้าที่บริหาร ควบคุมดูแลทั้งอาคาร สถานที่ ครูผู้สอน ผู้เรียน ค่าตอบแทนครูผู้สอน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะพัฒนาศูนย์อบรมให้มีมาตรฐาน สำหรับกรณีการจัดหาผู้สอนจากผู้มีความรู้และวุฒิทางศาสนาชั้นสูงไม่มีค่าตอบแทนที่เพียงพอ เงินค่าสอนจะรวบรวมมาจากการรับบริจาคจากผู้ศรัทธา รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองของนักเรียน

๖. ปริมาณนักเรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ห้องเรียนแออัด จึงต้องเรียนวิชาศาสนาตอนกลางคืนและวันเสาร์ – อาทิตย์

๗. ยังขาดศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการในการนี้ จะสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการให้แก่ตาดีกา เช่น การจัดทำหลักสูตรคู่มือครู แบบเรียน จัดอบรมครูผู้สอน งานทะเบียนนักเรียน เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การให้เงินอุดหนุนและเงินค่าตอบแทนครูสอนศาสนาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ให้ดำเนินการดังนี้

๑.๑ ต้องสำรวจและจัดตั้งวงเงินงบประมาณสนับสนุนตาดีกา เท่าจำนวนห้องเรียนของตาดีกาที่สังกัดมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนจากจังหวัด

๑.๒ การกำหนดวงเงินงบประมาณช่วยเหลือตาดีกา ให้คำนวณจากรายหัวของจำนวนผู้เรียนในตาดีกาจริง

๑.๓ กำหนดอัตราส่วนผู้สอนต่อผู้เรียน เป็นอัตราส่วน ผู้สอน ๑ คนต่อผู้เรียน ๒๕ คน

๑.๔ กำหนดค่าตอบแทนผู้สอน ไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ ๑๕๐.๐๐ บาท ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องมีคุณวุฒิวิชาศาสนาอิสลามไม่ต่ำกว่าระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตาวาสิต) และวิชาสามัญไม่ต่ำกว่า ชั้น ม.๓

๒. เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละมัสยิดจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ทำให้มีมาตรฐานต่างกัน และจะก่อให้เกิดปัญหาในการศึกษาวิชาศาสนาต่อไปในระดับสูง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานงานเพื่อจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับศูนย์ฯ ให้เป็นหลักสูตรเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับสูง

๓. จัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการ ให้ผู้สอนภาควิชาสามัญกับผู้สอนภาควิชาศาสนา ในโรงเรียนมาร่วมกันจัดทำให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยมีหลักการที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อร่วมกันคิดมุ่ง พัฒนาการศึกษาศึกษาของเด็กอย่างแท้จริง

๔. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงและแก้ปัญหาตรงจุด โดยสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๕. โรงเรียนปัจจุบัน ต้องให้เป็นโรงเรียนของชุมชนโดยแท้จริง

๕.๑ ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น

๕.๒ ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)

กับโรงเรียนประถมศึกษา ให้อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน

๖. การปฏิรูประบบการเรียนรู้

๖.๑ ให้ครูประจำการสอนวิชาสามัญกับครูสอนศาสนาตาดีการ่วมกัน พัฒนาการเรียนการสอน

๖.๒ โครงสร้างหลักสูตรต้องรองรับกันได้

๖.๓ ให้นำบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการสามัญและศาสนาของ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและผู้นำทางศาสนา มีส่วนร่วมร่างหลักสูตร

๖.๔ มีวุฒิปัตริให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานวิชาศาสนาอิสลามชั้นปีที่ ๖ (อิบ ตีดาอี)

๗. การจัดการอิสลามศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบจำเป็นต้องมีกลุ่มงานอิสลาม ศึกษาเป็นหน่วยงานประสานความเชื่อมโยงและต่อเนื่องในเรื่องดังนี้

๗.๑ หลักสูตรอิสลามศึกษา

๗.๒ กระบวนการจัดการเรียนรู้

๗.๓ การเทียบโอนผลการเรียน

๗.๔ การวัดผล/ประเมินผล

๗.๕ การพัฒนาบุคลากรอิสลามศึกษา

๗.๖ การผลิตสื่อและเทคโนโลยี

๘. กรณีของมัสยิดที่ยังไม่ได้จดทะเบียนให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ ให้มีการจดทะเบียน เพื่อยกฐานะมัสยิดให้เป็นศูนย์อบรมฯ ตามระเบียบราชการเป็นกรณีเร่งด่วน

๙. จัดให้มีศูนย์เฉพาะกิจในการที่จะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่ตาดีกาโดย เฉพาะ

จำนวนตาติกาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	ตาติกา	ผู้สอน	ผู้เรียน
ปัตตานี	๕๖๕	๓,๒๐๖	๖๑,๔๕๙
นราธิวาส	๕๑๖	๒,๖๘๔	๕๓,๘๑๙
ยะลา	๓๘๔	๑,๙๐๗	๓๗,๓๒๔

จำนวนสถาบันสอนศาสนาอิสลาม

สถาบัน	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล	รวม
เราะฎาะฮ์	๐๕๔	๐๔๒	๐๑๙	๐๔๖	๐๓๘	๐๑๙๖
ตาติกา	๕๑๖	๕๖๕	๓๘๔	๑๗๘	๑๑๔	๑๖๑๓
เอกชนสอนศาสนามาตรา๑๕(๑)	๐๕๙	๐๖๓	๐๓๘	๐๓๖	๐๑๒	๐๒๐๘
เอกชนสอนศาสนามาตรา๑๕(๒)	๐๔๒	๐๔๒	๐๒๒	๐๒๔	๐๑๑	๐๑๔๑
เอกชนสอนศาสนาอย่างเดี่ยว	๐๑๗	๐๒๑	๐๑๖	๐๑๒	๐๐๑	๐๐๖๗
อุดมศึกษา	๐๐๐๐	๐๐๐๑	๐๐๐๑	๐๐๐๐	๐๐๐๐	๐๐๐๒

สัดส่วนการจัดการศึกษาของรัฐกับเอกชนในระดับต่าง ๆ

ระดับ	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	สตูล	รวม
ก่อนประถม	๘๑:๑๙	๘๖:๑๕	๘๓:๑๗	๐๙:๐๙	๘๕:๑๕
ประถม	๙๐:๑๐	๙๔:๐๗	๙๒:๐๘	๙๗:๐๓	๙๓:๐๗
ม.ต้น	๓๑:๖๙	๓๓:๖๗	๑๔:๕๙	๖๘:๓๒	๔๐:๖๐
ม.ปลาย	๔๒:๕๘	๔๖:๕๔	๕๕:๔๕	๘๑:๑๙	๕๓:๔๗

ข. ปัญหาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพปัญหา

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและถือว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องให้บุตรหลานได้เล่าเรียนวิชาศาสนา แม้โรงเรียนของรัฐจะมีการสอนวิชาศาสนา แต่กระบวนการเรียนการสอนของรัฐไม่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนเอกชนและปอเนาะ และสาเหตุการไม่ส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนของรัฐที่

สำคัญอีกประการหนึ่งเป็นเพราะการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนของรัฐไม่จริงจังเท่าที่ควร ประกอบกับความเชื่อถือและศรัทธาวิทยาการสอนวิชาศาสนาของโรงเรียนเอกชนและปอเนาะที่มีมากกว่าครูในโรงเรียนของรัฐ ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมที่เรียนในโรงเรียนของรัฐมีจำนวนน้อย จึงเป็นปัญหาที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายได้ และปัญหาที่ตามมาและส่งผลกระทบต่อเนื่องก็คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนไทยมุสลิมที่จบการศึกษา จะด้อยกว่านักเรียนเขตภูมิภาคอื่นและมีนักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับสูงค่อนข้างน้อย อีกทั้งเนื่องจากเมื่อนักเรียนเรียนจบในโรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีงานทำและไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ แต่การเรียนศาสนา นั้น อย่างน้อยที่สุดสามารถนำไปปฏิบัติได้

ดังนั้น ปัญหาคุณภาพการศึกษาของเด็กนักเรียน เป็นปัญหาที่รัฐต้องส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครองส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนของรัฐ โดยการส่งเสริมการเรียนวิชาศาสนาอย่างจริงจังและให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะเท่าที่ผ่านมาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น

โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ สอบได้คะแนนภาคความรู้ อยู่ในระดับค่อนข้างดี (ร้อยละ ๖๓.๖๖) คะแนน ภาคปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ ๘๗.๕๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่าวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำและควรพัฒนาได้แก่ วิชาภาษาอาหรับ รองลงมาคือ อัล-กุรอาน หลักศรัทธาศาสนาบัญญัติ จริยธรรมและประวัติศาสตร์ตามลำดับ

ปัญหาด้านการเรียนการสอน

๑. นักเรียนส่วนมากไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้หรือปฏิบัติได้ช้ากว่ากำหนดอายุครบ ๗ ปี ซึ่งศาสนากำหนดให้ผู้ปกครองจำเป็นต้องให้ปฏิบัติตั้งแต่วัยดังกล่าว

๒. ผู้ปกครองที่เคร่งครัดศาสนาจำนวนหนึ่ง นำบุตรหลานออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ

๓. สารและจำนวนคาบสอนศาสนาในสถานศึกษาไม่เพียงพอต่อความต้องการของท้องถิ่น และไม่สามารถเรียนวิชาอิสลามศึกษาในระดับมัธยม

๔. ขาดแคลนหนังสือแบบเรียนวิชาอิสลามศึกษา และคู่มือครูสอนอิสลามศึกษา รวมทั้งหนังสือประกอบการเรียนอื่น ๆ ที่จำเป็น

๕. สัดส่วนการศึกษาวินิจฉัยศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพของนักเรียนขาดความสมดุล จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๖. วิชาอิสลามศึกษาบางโรงเรียนกำหนดให้เป็นวิชาเลือกเสรี ในขณะที่บางโรงเรียนกำหนดให้เป็นวิชาบังคับ ทำให้เด็กนักเรียนได้รับสิทธิไม่เท่ากัน

๗. ไม่มีศูนย์กลางบริหารงานและพัฒนางานวิชาการ และบุคคลหรือหน่วยงานที่จะดูแล

๘. นักเรียนมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้อื่น ๆ

๙. ยังขาดความชัดเจนในเรื่องศูนย์ช่วยเหลือด้านวิชาการอิสลามศึกษา

ปัญหาด้านสถานภาพครูผู้สอน

๑. เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการภาครัฐมีข้อจำกัดในกระบวนการสรรหาและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบ

๒. ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพการสอนศาสนา ซึ่งมีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ครู ส่วนใหญ่ยังมีสถานภาพเป็นแค่ลูกจ้างชั่วคราว

๓. ไม่ได้รับค่าตอบแทนตรงตามกำหนดเวลา

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ให้เพิ่มคาบเรียนวิชาอิสลามศึกษาอย่างน้อยต้องมี ๒ คาบ / สัปดาห์ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. เพิ่มสัดส่วนการเรียนการสอนวิชาสามัญให้สมดุลกับวิชาศาสนา โดยให้ผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาการ

๓. ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้วิชาอิสลามศึกษาเป็นวิชาบังคับ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของสภาพสังคมของคนนับถือศาสนาอิสลาม และไม่มีกรปฏิบัติที่แบ่งแยกศาสนาในสถานศึกษา

๔. ให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลหนังสือแบบเรียนหรือหนังสือประกอบการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาอย่างทั่วถึง

๕. ให้มีการจัดสวัสดิการให้กับครูอิสลามศึกษาเหมือนข้าราชการทั่วไป

๖. ให้กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบพิเศษ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูอิสลามศึกษา ทั้งที่เป็นลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว โดยบรรจุครูอิสลามศึกษา ดังกล่าว หรือคนในท้องถิ่นเป็นข้าราชการสอนวิชาศาสนา หรือจัดสวัสดิการแก่ครูสอนอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และปรับปรุงกฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่

๗. ให้มีหน่วยงานประสานงานอิสลามศึกษาในการบริหารการศึกษาด้านวิชาการ บุคลากรและงบประมาณที่เป็นเอกเทศ

๘. จัดให้มีโรงเรียน ๒ ภาษา ทั้งในระดับประถมและมัธยมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างทั่วถึง

๙. หน่วยประสานงานจากข้อ ๗ ควรจัดตั้งใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โดยที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและมีสภาพปัญหาแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองที่เป็นมุสลิมต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาวิชาศาสนา ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ทั้งในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ และมีความละเอียดอ่อนซึ่งเชื่อมโยงและส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศชาติด้วย

การจัดการอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐให้การสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีความเสมอภาคเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สิทธิต่าง ๆ ยังไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนของรัฐ เช่น การจัดเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียน สวัสดิการครู – อาจารย์ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเราได้ปฏิรูปการศึกษาเพื่อจะพัฒนาการศึกษาของประเทศแบบบูรณาการแล้ว และมีกฎหมายบัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๖ ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ประกอบกับกฎหมายสูงสุดที่ใช้ปกครองประเทศคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา ๔๓ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรที่มีบทบาทกำกับดูแลและส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ มาตรา ๑๕ กำหนดลักษณะโรงเรียนเอกชนเป็น ๓ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๑) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่โรงเรียนเอกชนสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา

ลักษณะที่ ๒ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษานอกระบบ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียน กวดวิชา เครื่องคำสอน สอนศาสนา อาชีวศึกษา

ลักษณะที่ ๓ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๓) โรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติของร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ รวมทั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลผู้ยากไร้หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษา

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชน ระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาศาสนาและวิชาสามัญ พ.ศ. ๒๕๓๖” มีสาระสำคัญว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโรงเรียนใดสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด จะได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๑) และจะได้รับเงินอุดหนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนสามัญศึกษาทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนจำนวนมากกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา ๑๕ (๒)

การจัดสรรเงินอุดหนุนซึ่งให้แก่โรงเรียนแต่ละประเภทไม่เท่ากันนั้น สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชนได้จัดสรรตามเงื่อนไข ดังนี้

การจัดสรรเงินอุดหนุนจะจัดให้แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญเท่านั้น โดยจัดสรรให้ทั้งโรงเรียนตามมาตรา ๑๕ (๑) และ ๑๕ (๒) ที่มีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวจะไม่ได้เงินอุดหนุน ในปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้ได้รับเงินอุดหนุนตามอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(๑) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๑๐๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีมัสยิดหรือมูลินีเป็นผู้รับใบอนุญาตมาก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเป็นบัตรค่าเล่าเรียน พ.ศ. ๒๕๓๙

(๒) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๖๐ ได้แก่ โรงเรียนที่ขอแปรสภาพมาเป็นมัสยิดหรือมูลินีเป็นผู้รับใบอนุญาตภายหลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเป็นบัตรค่าเล่าเรียน พ.ศ. ๒๕๓๙

(๓) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๔๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีบุคคลธรรมดาเป็นผู้รับใบอนุญาตและจัดตั้งมาก่อน พ.ศ. ๒๕๑๗

(๔) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๒๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีบุคคลธรรมดาเป็นผู้รับใบอนุญาตและจัดตั้งหลัง พ.ศ. ๒๕๑๗

- (๕) โรงเรียนที่สอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญ แต่ยังเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) ได้รับการอุดหนุนตามสูตร (C-F)S

2

$$\begin{aligned}
 C &= \text{ค่าใช้จ่ายรายหัว ตามประเภทของหลักสูตร} \\
 &\quad - \text{มัธยมต้น} \quad ๑,๖๗๐ \text{ บาท} \\
 &\quad - \text{มัธยมปลาย} \quad ๑,๗๒๐ \text{ บาท} \\
 &\quad - \text{กศน.} \quad ๑,๖๖๐ \text{ บาท} \\
 F &= \text{ค่าธรรมเนียมการเรียนวิชาศาสนาทั้งปี} + \text{ค่าธรรมเนียมการเรียนวิชา} \\
 &\quad \text{สามัญทั้งปี (ใช้ ๓๐๐ บาท เป็นตัวลบ หากเกิน ๓๐๐ บาท ให้ใช้จำนวนตามที่เก็บจริง)} \\
 S &= \text{จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญและวิชาศาสนา}
 \end{aligned}$$

ปัญหาและอุปสรรคโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

เนื่องจากปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องเงินอุดหนุนตามอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนจากภาครัฐ ความมั่นคงในวิชาชีพของครูสอนศาสนา และโต๊ะครูขาดขวัญกำลังใจที่จะอุทิศตนสอนนักเรียน เพราะหวาดระแวงกลัวจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ สรุปสภาพปัญหาแต่ละด้านพอสังเขป ดังนี้

๑. ด้านงบประมาณอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน

ด้วยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับงบประมาณจากรัฐไม่แน่นอน ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน การจัดสรรเงินอุดหนุนจะขึ้นอยู่กับจำนวนของนักเรียน ถ้าปีใดมีนักเรียนมากก็จะได้มากและปีใดมีนักเรียนน้อยก็จะได้น้อย การรับเงินอุดหนุนจะอยู่ภายใต้กรอบ กฎ ระเบียบ ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงสมควรแก้ไขกฎ ระเบียบ ดังนี้

๑.๑ ให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา ๑๕ (๒) ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่ากับโรงเรียนเอกชนทั่วไป

๑.๒ ให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา ๑๕ (๑) เดิมที่ได้รับเงินอุดหนุนอัตราร้อยละ ๖๐ ของค่าใช้จ่ายรายหัว ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ ๑๐๐ ของค่าใช้จ่ายรายหัว

๒. ด้านสวัสดิการและความมั่นคงในอาชีพของครูผู้สอน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไม่มีสวัสดิการเหมือนข้าราชการและลูกจ้างของรัฐ บุคลากรโรงเรียนเอกชนมีเพียงสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล รายละ ๒,๐๐๐ บาท/ครอบครัว/ปี

และค่าเล่าเรียนบุตรซึ่งเบิกได้ตามสิทธิ โดยใช้เงินสงเคราะห์ที่ทางราชการหักจากครูสมทบร้อยละ ๓ โรงเรียนร้อยละ ๓ และราชการออกให้อีกร้อยละ ๖ รวมเป็นร้อยละ ๑๒ ต่อเดือน จากจำนวนเงินดังกล่าวครูเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีสวัสดิการน้อยมาก จึงขาดความมั่นคงในอาชีพ ประกอบกับรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ครูเอกชนสามารถโอนไปสังกัดกรมสามัญและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ ครูเอกชนจึงหาทางย้ายตนเองออกตลอดเวลา เป็นเหตุให้ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีอัตรากำลังไม่เพียงพอ

รัฐบาลต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาโดยหาแนวทางการบรรจุบุคลากรสอนศาสนาอิสลามในท้องถิ่นเป็นลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างประจำ โดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีคุณวุฒิและได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี ให้เป็นลูกจ้างประจำ เพื่อสร้างบุคลากรสอนศาสนาอิสลามและให้ความมั่นใจแก่ผู้สอนว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

กรณีครูที่จบจากต่างประเทศไม่ได้รับการเทียบวุฒิ ทำให้ได้ค่าจ้างสอนน้อยกว่าครูที่จบปริญญาตรี

๓. ด้านปัญหาของผู้สอนและการขาดขวัญกำลังใจ เพราะเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่

เนื่องจากการพัฒนาผู้สอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะใช้งบประมาณของโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งงบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการอยู่แล้ว จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ยังขาดเทคนิคความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน ดังนั้น รัฐบาลควรตระหนักถึงการพัฒนาคูสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

กรณีโต๊ะครูโรงเรียนปอเนาะในสถานการณ์ปัจจุบันขาดขวัญและกำลังใจเป็นอย่างมาก เพราะถูกทางราชการเพ่งเล็งว่าโต๊ะครูกับโรงเรียนปอเนาะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย และเกิดกรณีการจับกุมโต๊ะครูเป็นตัวอย่างมาแล้ว ทำให้โต๊ะครูมีความหวาดระแวงประกอบกับผู้ปกครองเป็นห่วงลูกหลานที่เรียนอยู่ในโรงเรียนปอเนาะ จึงไม่ให้ลูกหลานมาเรียน การเรียนการสอนหยุดชะงักและส่งผลเสียหายต่อการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก การจับกุมโต๊ะครูโดยไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาแล้วยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของพี่น้องชาวไทยมุสลิมอย่างคาดไม่ถึง เพราะพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันกับโต๊ะครูจะทราบดีว่าโต๊ะครูกระทำผิดหรือไม่ และคิดว่ารัฐกล้าแก่ง้าง ดังนั้น รัฐบาลจะต้องปรับนโยบายและสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนและพี่น้องชาวไทยมุสลิมทั่วประเทศ พร้อมกับศึกษาเรื่องของอิสลาม มิให้การข่าวที่

เกี่ยวกับพี่น้องชาวไทยมุสลิมปรากฏต่อสาธารณชนอย่างผิดพลาด อันจะทำให้ผู้ที่มิใช่มุสลิมมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพี่น้องชาวไทยมุสลิม

๔. ด้านนักเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอน

๔.๑ นักเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

๔.๒ นักเรียนขาดตำราค้นคว้าหาความรู้และขาดตำราที่เป็นภาษาท้องถิ่นที่จะใช้เสริมความรู้

๔.๓ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดการศึกษาภายใต้กรอบของหลักศาสนาอิสลาม โดยชุมชนมีส่วนร่วม หลักสูตรที่ใช้อยู่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิมที่มีประชากรถึงร้อยละ ๘๒ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๔ ระเบียบของทางราชการบางกรณีไม่เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียน เพราะแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องการให้สอดคล้องกับหลักศาสนา ดังนั้น ควรมีกฎ ระเบียบ ให้ท้องถิ่นมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาด้วย

๔.๕ การพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ภายใต้งบประมาณของโรงเรียนซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และตำราเรียนเป็นอย่างมาก เช่น โรงเรียนจะอาศัยเอกสารของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอมาถ่ายเอกสารเพื่อศึกษาและเผยแพร่

๕. ด้านผลกระทบจากการปฏิรูปการศึกษา

๕.๑ สืบเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ จำนวน ๙ ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่จะสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕ รองรับและมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๖

เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับมีผลใช้บังคับ ทำให้เกิดผลกระทบต่อโรงเรียนปอเนาะที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาอย่างเดียว กล่าวคือนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา ๖ แล้วมาศึกษาต่อที่โรงเรียนปอเนาะซึ่งไม่ได้สอนวิชาสามัญควบคู่ไปด้วยจะเป็นการศึกษาที่ขัดต่อพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ และถือได้ว่าบิดา-มารดา ผู้ปกครองดูแลไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเพราะไม่ได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) ที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องเรียนวิชาสามัญเป็นวิชาบังคับ

ดังนั้น รัฐจะต้องพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนปอเนาะที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาให้เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

๕.๒ สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับแล้วเป็นผลให้โรงเรียนเอกชนเดิมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนต้องไปขึ้นกับเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเปลี่ยนสังกัดนี้มีผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชน เนื่องจากโรงเรียนเอกชนมีระบบบริหารจัดการที่แตกต่างกับโรงเรียนของรัฐโดยสิ้นเชิง ตามตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

**เปรียบเทียบสภาพข้อแตกต่างของการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนของรัฐ
กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม**

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
<p>๑. การบริหารจัดการ</p> <p>๑.๑ มีผู้บริหาร โดยกำหนดตำแหน่งชัดเจน เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ เป็นผู้บังคับบัญชา และการบริหารจัดการ โดยอาศัยระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและมีขั้นตอนมาก</p>	<p>๑. การบริหารจัดการ</p> <p>๑.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีผู้บริหาร ๓ ตำแหน่ง (ผู้รับใบอนุญาต, ผู้จัดการ, ครูใหญ่) ให้พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน ภายใต้อำนวยการของ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ การบริหารไม่ผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน การตัดสินใจของผู้บริหาร เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ</p>
<p>๒. ด้านงบประมาณ</p> <p>๒.๑ โรงเรียนของรัฐได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐโดยตรง เพื่อมาบริหารจัดการอาคารสถานที่ งานวิชาการ และบุคลากร</p>	<p>๒. ด้านงบประมาณ</p> <p>๒.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับงบประมาณจากรัฐไม่แน่นอน ไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ งานวิชาการ และการบริหารบุคลากร</p> <p>๒.๒ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการช่วยเหลือจากเอกชน ซึ่งเรียกว่า เงินบริจาค แต่ไม่แน่นอน ฉะนั้น โรงเรียนจะต้องช่วยตัวเองมาก</p>
<p>๓. การจัดการเรียนการสอน</p> <p>๓.๑ โรงเรียนของรัฐมีหลักสูตรตามที่รัฐและสถานศึกษากำหนด เช่น หลักสูตรระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย</p>	<p>๓. การจัดการเรียนการสอน</p> <p>๓.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการศึกษาวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษา</p>

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
<p>๓.๒ มีข้าราชการครูโดยการสนับสนุนจากรัฐและพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยเงินงบประมาณของรัฐ</p>	<p>ตอนต้น (อับดีดาอียะฮ) หลักสูตรอิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตวัชชีฎาฮ)</p> <p>๓.๒ การจัดการเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะต้องรับผิดชอบครูทั้ง ๒ หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาสามัญ และหลักสูตรอิสลามศึกษา บุคลากรจะต้องเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่า คือ ครูสอนวิชาสามัญ และครูสอนวิชาศาสนาอิสลาม</p> <p>๓.๓ การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อส่วนใหญ่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใช้งบประมาณของโรงเรียนเป็นหลัก</p>
<p>๔. อาคารเรียน อาคารประกอบ</p> <p>๔.๑ โรงเรียนของรัฐ รัฐเป็นผู้ก่อตั้งและสนับสนุน งบประมาณในการสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ตามรูปแบบครบถ้วน</p>	<p>๔. อาคารเรียน อาคารประกอบ</p> <p>๔.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้บริหาร (โต๊ะครู) เป็นผู้ก่อตั้ง การสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้จัดสร้างเองภายใต้ระเบียบของทางราชการ ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการบริจาคที่ดินและสิ่งก่อสร้างตามความศรัทธา</p> <p>๔.๒ งบประมาณการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ได้จากการบริจาคของชุมชนหรือรัฐช่วยเหลือบางส่วน บางครั้งจึงทำให้อาคารไม่แล้วเสร็จ ค้างคาอยู่ เพราะขาดงบประมาณ</p>
<p>๕. ด้านสวัสดิการ</p> <p>โรงเรียนของรัฐบาล บุคลากรเป็นข้าราชการครู มีสวัสดิการที่บุคลากรได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - บำเหน็จ-บำนาญ - ค่าเช่าบ้าน - ค่ารักษาพยาบาล - ค่าเล่าเรียนบุตร <p>ฯลฯ</p>	<p>๕. ด้านสวัสดิการ</p> <p>โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ไม่มีสวัสดิการเหมือนบุคลากรที่เป็นข้าราชการ และลูกจ้างของรัฐ บุคลากรโรงเรียนเอกชนฯ มีเพียง สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลเพียงรายละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ครอบครัว/ปี และค่าเล่าเรียนบุตรซึ่งเบิกได้ตามสิทธิ โดยใช้เงินสงเคราะห์ที่ทางราชการหักจากครูสมทบ ๓% โรงเรียน ๓% และราชการออกให้อีก ๖% รวมเป็น ๑๒% ต่อเดือน ฉะนั้น ครู</p>

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
	โรงเรียนเอกชนฯ มีสวัสดิการน้อยมาก ต้องช่วยตัวเอง
<p>๖. บรรยายภาคการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มักจะไม่มีกรอบหลักการศาสนาอิสลามที่ชัดเจน เข้าไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่เน้นการเรียนรู้เชิงวิชาการ วิชาสามัญเป็นหลัก</p>	<p>๖. บรรยายภาคการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดการศึกษาอยู่ภายใต้กรอบตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม และเป็นที่ปรึกษาทางด้านศาสนาของชุมชน โดยจัดการศึกษาทั้งในระบบและกึ่งระบบ เพราะชุมชนมาเข้ารับ การอบรมทางศาสนาอิสลามด้วย เพราะศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิตของมุสลิม</p>
<p>๗. การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน โรงเรียนของรัฐ ผู้เรียนไม่ได้อยู่ประจำที่โรงเรียนเดินทางไป-กลับ การปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับครูมีน้อยกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และไม่ได้เน้นการปฏิบัติตามหลักการสอนศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติศาสนกิจ</p>	<p>๗. การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้เรียนพักอยู่ประจำที่โรงเรียน จึงมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอนสูงมาก ซึ่งภาคกลางคืนปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน และมีการจัดการเรียนการสอน (กิตาบ) ฮาฟิดอัล-กุรอาน ในภาคกลางคืน เพื่อเกิดการเรียนสู่หลักการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์</p>
<p>๘. ความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนของรัฐสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประชุมผู้ปกครองประจำปี</p>	<p>๘. ความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างมาก โต๊ะครูเป็นผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชน ชุมชนถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน มีความสัมพันธ์ทางด้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักการของศาสนาอิสลาม - กิจกรรมทางด้านศาสนาอิสลาม - การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักการของศาสนาอิสลาม (ศาสนพิธีและศาสนบัญญัติ)

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการ งานวิชาการ งานบุคลากร และความสัมพันธ์กับชุมชนจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น รัฐและผู้เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและแก้ไขปัญหามาโดยปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนให้เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

๑. นโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษา รัฐบาลต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น เรื่องการจัดเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน ซึ่งรัฐบาลต้องรับภาระจัดสรรเงินให้เป็นไปตามกฎหมาย มิใช่ปล่อยให้เป็นการระดมของประชาชน

อนึ่ง ในการปฏิรูปการศึกษารัฐบาลควรนำเรื่องศาสนาอิสลามมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศ เพื่อส่งเสริมการศึกษาของศาสนาอิสลามโดยสร้างความสัมพันธ์กับโลกมุสลิม ผลักดันนโยบายให้มีการเกื้อหนุนทางการศึกษา ซึ่งความเป็นจริงที่ผ่านมาก็มุสลิมต่างประเทศให้ความอุปถัมภ์ในการก่อสร้างอาคารสถานที่ แต่ก็ถูกทางราชการเพ่งเล็งเพราะเกรงว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย ผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษามุสลิมของไทยก็กลัวว่าจะถูกจับจึงไม่กล้ารับการอุปถัมภ์ กรณีนี้รัฐบาลต้องศึกษาความจริงให้แน่แท้และเปิดใจกว้างเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย หากจะรอรับงบประมาณจากภาครัฐการพัฒนาการศึกษามุสลิมก็จะไม่ก้าวหน้าอย่างที่เป็นอย่างอยู่ในขณะนี้

๒. นโยบายด้านการต่างประเทศ รัฐบาลได้ให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายเป็นสิ่งที่จะต้อง แต่การดำเนินการปราบปรามฯ ต้องระมัดระวังมิให้มีผลกระทบต่อความรู้สึกในเรื่องของศาสนา เนื่องจากมีผลกระทบต่อการศึกษาของชาวไทยมุสลิมโดยตรง

อนึ่ง เรื่องก่อการร้ายเป็นเรื่องของบุคคลและมีเรื่องของศาสนา การเสนอข่าวของรัฐบาลและสื่อมวลชนต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา โดยเฉพาะการเสนอศัพท์เป็นภาษาอาหรับ เป็นต้น เพราะจะทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ และผลจากการรับข่าวสารของสาธารณชนโดยไม่รู้ความหมายนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพี่น้องชาวไทยมุสลิมได้

๓. นโยบายการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

๓.๑ ควรประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทางการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในเขตพื้นที่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องสม่ำเสมอ

๓.๒ โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสอน การผลิตสื่อการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น

๓.๓ โรงเรียนควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์แก่ครูสอนอิสลามศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำสื่อการสอน ตลอดจนมอบหมายให้หมวดวิชา ให้คำแนะนำแก่ครูสอนอิสลามศึกษาในการผลิตสื่อการสอน

๓.๔ ทางด้านผู้เรียน ควรนำนักเรียนไปละหมาดในวันศุกร์เป็นประจำ และควรยึดถือเป็นภารกิจอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นต่อตัวครู และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วย

๓.๕ ผู้เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษา เพื่อชี้แจงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา การสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู ตลอดจนการพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

๓.๖ สนับสนุนและผ่อนผันเงื่อนไขระเบียบในการจดทะเบียนขอเนาะให้เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และให้ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

๓.๗ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อที่ ๓.๔ ทางรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนห้องละหมาด ห้องปฏิบัติศาสนกิจด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้พร้อมกับนำไปปฏิบัติและจะส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นต่อโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนรัฐบาล

ง. ปัญหาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

คณะกรรมการธิการได้วิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกแล้ว ตระหนักว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี ควรจะมีมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ซึ่งเปิดสอนวิชาการแขนงต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการสนับสนุนเชิงวิชาการในการพัฒนาระดับและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้สนับสนุนให้มีการดำเนินการยกฐานะของวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ และพร้อมกันนี้ได้ดำเนินการสนับสนุนให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่น อันจะเป็นการลดปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุก ๆ ด้านจนเกิดความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืนและถาวร รายละเอียดการพิจารณาศึกษา มีดังนี้

(๑) กรณีการยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

สภาพปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีปัญหาในเรื่องความมั่นคงและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะเป็นจังหวัดที่มีลักษณะพิเศษซึ่งคนในพื้นที่พูดภาษามลายูท้องถิ่น จึงเป็นอุปสรรคที่จะใช้วิธีการทั่วไปในการพัฒนามหาวิทยาลัยที่มีอยู่

ในปัจจุบัน ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและบุคลากรเข้ามาพัฒนา ๓ จังหวัดนี้ได้ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นคง เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับประชากรในพื้นที่ ๓ จังหวัดนี้ จึงจำเป็นต้องมีมหาวิทยาลัยที่เป็นเอกเทศ รับผิดชอบพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคใต้โดยตรง เพื่อยกระดับหลักสูตรให้เป็นมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ซึ่งไม่ใช่มีลักษณะเป็นวิทยาเขตอย่างปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังนี้

๑. การเข้ามาใกล้ชิดกับปัญหาและศึกษาปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง จะเป็นการลดช่องว่างทางภาษา ทำให้นักวิชาการสามารถสื่อสารกันได้ระหว่างประชากรกับแหล่งความรู้ จะก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี และท้ายสุดประชากรในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

๒. สร้างสาขาการศึกษาให้ครอบคลุมศาสตร์ที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น การนำการศึกษาเข้ามาสู่พื้นที่พิเศษแห่งนี้ จะเปิดโอกาสให้มีการสร้างสาขาการศึกษาให้ครอบคลุมวิถีชีวิตของประชากร และเข้าถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้ดี ไม่ว่าจะเป็นวิชาการทางเศรษฐกิจ เช่น การเกษตร การประมง ฯลฯ

๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การนำระบบการศึกษาเข้ามาตั้งอยู่ในพื้นที่ จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้ เป็นการเรียน การสอน ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔. การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะได้มีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างดีใน ๒ ลักษณะ คือ ในระยะยาว เป็นการพัฒนาอาชีพ ด้วยการเพิ่มพูนความรู้และเทคโนโลยี ส่วนในระยะสั้นจะมีกิจกรรมในพื้นที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การกระจายรายได้จะเข้าสู่ประชากรในระดับรากหญ้าได้อย่างดี และยิ่งไปกว่านั้น หากมีการจัดระบบการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ให้ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ซึ่งมีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกับประชากรในสามจังหวัดนี้ สามารถเข้ามาเรียนได้ จะสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาคือประโยชน์อันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนานัปการ

๕. สภาพการบริหารจัดการ ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ถูกจำกัดด้วยกฎหมาย กรอบระเบียบปฏิบัติของมหาวิทยาลัยฯ ในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การเปิดสาขาวิชาที่ซ้ำกับวิทยาเขตอื่นจะทำได้ แม้ว่าจะเป็นสาขาวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษที่จะต้องมองปัญหาให้ลึกซึ้งเพื่อการวางรากฐานแก้ไขปัญหาให้ยั่งยืนและถาวร

การเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียระหว่างการเป็นวิทยาเขต และการเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

วิทยาเขต	มหาวิทยาลัยเอกเทศ
<p>๑. การบริหารจัดการอยู่ภายใต้กรอบจำกัดของรองอธิการบดี</p> <p>๒. ไม่สามารถกำหนดนโยบายหลักโดยตัวเอง</p> <p>๓. ไม่สามารถเปิดคณะฯ ที่มีความจำเป็นได้ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ การบัญชี ฯลฯ</p>	<p>๑. การบริหารจัดการเต็มรูปแบบโดยอธิการบดี</p> <p>๒. สามารถกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อความต้องการของท้องถิ่นได้โดยตรง</p> <p>๓. มหาวิทยาลัยเอกเทศสามารถกำหนดสาขาวิชาที่จำเป็นได้เอง เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ การบัญชี เกษตรศาสตร์ วาริชศาสตร์ (ประมง) เศรษฐศาสตร์อิสลาม อุตสาหกรรมอาหาร (ฮาลาล) ศิลปศาสตร์ (มลายู, อาหรับ) เป็นต้น โดยที่สามคณะหลังสามารถยกระดับให้เป็นหลักสูตรนานาชาติได้</p>
<p>๔. การบริหารเป็นวิทยาเขตมีความสิ้นเปลืองโดยระบบบริหาร</p> <p>๕. ความเจริญของวิทยาเขตปัดตานีล่าช้า</p> <p>๖. วิทยาเขตไม่มีความชัดเจนต่อการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้</p>	<p>๔. ไม่ต้องสิ้นเปลืองกับการบริหารวิทยาเขต</p> <p>๕. สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว</p> <p>๖. สามารถกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม ปัญหาดิจิทัล ปัญหาสาธารณสุขของประชาชนได้</p>
<p>๗. ประชาชนได้รับการตอบสนองในความต้องการในสาขาวิชาที่จำกัดทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปเรียนที่อื่นในสาขาที่ต้องการ</p>	<p>๗. ประชาชนได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านวิชาการได้ในสาขาที่หลากหลาย การมีสถาบันชั้นสูงที่ประกอบด้วยคณะต่าง ๆ ที่ครอบคลุมความจำเป็นสามารถดึงดูดนักศึกษาจากต่างถิ่นเข้ามาในจังหวัดปัดตานีทำให้เกิดพลวัตทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี</p>

วิทยาเขต	มหาวิทยาลัยเอกเทศ
<p>๘. ปัจจุบันนี้มีนักศึกษาจากจังหวัดชายแดนไม่เกิน ๕%</p> <p>๙. วิทยาเขตปัตตานีได้รับการจัดสรรงบประมาณที่ไม่สมดุล วิทยาเขตขนาดใหญ่จะได้มากกว่า ๒ - ๓ เท่าทุกปี</p> <p>๑๐. รายได้วิทยาเขตปัตตานีเป็น ๑ ส่วน ๑๐ ของวิทยาเขตขนาดใหญ่</p>	<p>๘. มหาวิทยาลัยสามารถกำหนดจำนวนนักศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรได้</p> <p>๙. ได้รับจัดสรรงบประมาณโดยตรง</p> <p>๑๐. มหาวิทยาลัยเอกเทศมีสาขาที่หลากหลาย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น</p>

การดำเนินการของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องการแยกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีอย่างรอบคอบ โดยได้ร่วมประชุมหารือกับ

๑. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๒. นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.วรเดช จันทรศร	ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
๔. นายประเสริฐ ชิตพงศ์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

ท้ายสุดทั้งคณะกรรมการและผู้มาชี้แจงดังกล่าว มีความเห็นพ้องกันว่า การแยกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวทางหนึ่ง โดยจะลดระดับปัญหาในทุก ๆ ด้าน โดยอาศัยระยะเวลาในการคลี่คลายปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขที่ยั่งยืนและถาวร คณะกรรมการจึงสนับสนุนให้รัฐบาลดำเนินการแยกมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยมีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการเร่งรัดทำการศึกษำขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อออกกฎ ระเบียบการดำเนินการต่อไปให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมต่อไป

(๒) กรณีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส

สภาพปัญหา

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทย อยู่ในพื้นที่ของเขต ๙ ซึ่งเขตนี้มีพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่จังหวัดพัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีประชาชนโดยประมาณ ๖๙๐,๐๐๐ คน และมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดของประเทศ แต่ยังไม่มียุทธศึกษาแบบบูรณาการทางศาสนาอิสลามที่เปิดสอนถึงระดับปริญญา ในแต่ละปีจะมีผู้สำเร็จการศึกษามัธยมปลาย ปีละประมาณ ๓,๓๐๐ - ๓,๔๐๐ คน และมีผู้ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะสะสมจำนวนเป็นทวีคูณในทุก ๆ ปี ทั้งนี้ เป็นเพราะการแข่งขันสอบเข้าเรียนต่อมักจะผู้นักเรียนในภูมิภาคอื่นไม่ได้ เนื่องจากคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ประกอบกับสาเหตุสำคัญคือผู้ปกครองมีฐานะยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะส่งบุตร-หลานไปเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาต่างจังหวัด ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำที่สุดเพียง ๒๙,๐๐๐ บาท /คน /ปี จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีนักศึกษาชาวไทยมุสลิมไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ปากีสถาน มาเลเซีย และประเทศในตะวันออกกลาง เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความต้องการทาง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว รัฐควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับสูงของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งควรจะต้องหาทางแก้ไขมิให้นักศึกษาชาวไทยมุสลิมเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

แนวทางแก้ปัญหา

คณะกรรมการได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่า การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่จังหวัดนราธิวาส นอกจากจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างเอกภาพและความมั่นคงของชาติ ด้วยการเชื่อมโยงการศึกษา กับศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับชาวไทยมุสลิมให้เกิดความรัก ความสามัคคี ลดความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง รวมทั้งการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการจึงได้ขอเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมหารือเพื่อศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างละเอียดรอบด้าน เพื่อสนับสนุนให้มีการตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสต่อไป ผู้มาร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการในเรื่องนี้ คือ

๑. นายปองพล อติเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายประเสริฐ ชิตพงษ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลการร่วมประชุมหารือปรากฏว่า ทั้งกรรมการและผู้มาร่วมประชุมหารือเห็นพ้องกันว่า ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสขึ้น แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางงบประมาณจึงไม่ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหรือขยายวิทยาเขตอุดมศึกษาในลักษณะของการก่อสร้างอาคารใหม่ เพราะต้องใช้งบประมาณลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงควรหาทางออกโดยให้พัฒนาจากสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในจังหวัด และหลอมรวมขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยอันจะทำให้ประหยัดทั้งงบประมาณในการก่อสร้าง บุคลากรและการดำเนินงาน รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพสถาบันที่มีอยู่เดิมให้สูงขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หากได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสขึ้น ผลประโยชน์ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสจะได้รับมีดังต่อไปนี้

๑. เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม และประชาชนทั่วไปจะได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากร

อนึ่ง ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยก่อน โดยให้กำหนดจำนวนนักศึกษาที่มีสิทธิพิเศษในระบบโควตา

๒. เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาครู อาจารย์

บุคลากร ตลอดจนหน่วยงานในท้องถิ่น ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งยังสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

๓. เป็นการช่วยเสริมสร้างเอกภาพและความมั่นคงของชาติ ด้วยการเชื่อมโยงการศึกษา กับศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตของประชาชนมุสลิม ช่วยก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และสำนึกรับผิดชอบ ต่อสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ลดความขัดแย้งทางสังคม การเมือง และการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

๔. เป็นการพัฒนาให้จังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะด้าน อิสลามศึกษาในภูมิภาค อันจะช่วยลดการสูญเสียเงินค่าเล่าเรียนที่นักศึกษาชาวไทยมุสลิมจะต้องเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันยังสามารถดึงดูดนักศึกษาต่างชาติให้เข้ามาศึกษา ในประเทศเพิ่มขึ้น

การดำเนินการของคณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส นายเอกภาพ พลซื่อ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมืองปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการ ทราบว่า ได้นำเรื่องกราบเรียนนายกรัฐมนตรีทราบแล้ว และได้ส่งข้อเสนอของคณะกรรมการให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสพิจารณาต่อไปด้วยแล้ว

๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

สถานการณ์และสภาพปัญหาเสพติดพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา) ในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนราธิวาสและปัตตานี ปัญหาเสพติดที่สำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อประชากร ในพื้นที่ คือ การแพร่ระบาดและการค้า นอกจากนี้ยังมีปัญหาการนำเข้า-ส่งออกยาเสพติด ซึ่งเป็น ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการแพร่ระบาดและเป็นประเด็นเชื่อมโยงกับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ส่วนใน ด้านการผลิตนั้นตรวจพบการลักลอบปลูกกัญชาในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ยาเสพติดที่เป็นปัญหาใน พื้นที่ ได้แก่ กัญชา เฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน ยาแก้ไอผสมโคเคอีน วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามลำดับ

กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด ได้แก่ ผู้มีอาชีพรับจ้างในกิจการขนส่ง สอนยางพารา การบริการ การ ท่องเที่ยว โรงแรม แรงงานประมง ซึ่งเป็นแรงงานอพยพจากต่างประเทศหรือต่างภาค

ปัญหาอย่างหนึ่งของพื้นที่นี้ คือ ประชากรมีเชื้อสาย ศาสนา ประเพณี และพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และเนื่องจากมีหลายพื้นที่เป็นภูเขาและแม่น้ำกั้นพรมแดน การไปมาหาสู่สามารถ

ทำได้สะดวก โดยไม่จำเป็นต้องผ่านด่านที่เป็นทางการ และจากการที่มีสภาพภูมิประเทศและสังคมเอื้ออำนวยนี้ ส่งผลในด้านการเป็นแหล่งพักและส่งออก กล่าวคือ กัญชาและเฮโรอีนปริมาณมากทะลักเข้ามาแพร่ระบาดในพื้นที่โดยมีผู้มีอิทธิพลหรือผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม แนวโน้มที่ต้องเฝ้าระวัง คือ การนำเข้าเอ็กซ์ตาซีและไอซ์ โดยปะปนกับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวเอเชียและยุโรป ที่ผ่านเข้าออกทางชายแดน

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว แบ่งได้ ๓ ลักษณะ คือ การแพร่ระบาด การค้าและการลักลอบนำเข้า-ส่งออก

๑. ปัญหาการแพร่ระบาด ที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าวโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียมาเป็นเวลานาน เช่น อำเภอตากใบ สุโขทัย หนองบัวลำภู และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น ยาเสพติดที่แพร่ระบาดส่วนใหญ่ ได้แก่ เมทแอมเฟตามีน เฮโรอีน กัญชา เอ็กซ์ตาซี และยาแก้ไอผสมโคเคอีน กลุ่มผู้เสพยาเสพติด ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้แรงงานรับจ้าง เยาวชนว่างงาน ชาวประมง พนักงานสถานบริการ สถานบันเทิง นักเรียน และนักศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา

ประเภทยาเสพติดที่แพร่ระบาด ได้แก่ กัญชาแห้ง เมทแอมเฟตามีน เฮโรอีน ยาแก้ไอผสมโคเคอีน เอ็กซ์ตาซี และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

๒. ปัญหาการค้ายาเสพติด พื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่สำคัญของการค้ายาเสพติด เนื่องจากในพื้นที่อำเภอสุโขทัยและสุโขทัย มีนักค้ายาเสพติดรายสำคัญหลายราย บางรายเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ พื้นที่ ๓ อำเภอดังกล่าวยังเป็นแหล่งพักและแพร่กระจายยาเสพติดที่สำคัญของภาคใต้ เพื่อรอส่งจำหน่ายให้กับนักค้ายาเสพติดในพื้นที่อำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะกัญชา เฮโรอีน และเมทแอมเฟตามีน ซึ่งนักค้ายาเสพติดในพื้นที่ดังกล่าวมีอิทธิพลสูง และยังมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่บางคน

๓. ปัญหาการลักลอบนำเข้า-ส่งออกยาเสพติด จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยเนื่องจากมีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียมีถนนเชื่อมต่อที่สะดวกสบาย และมีช่องทางที่ถูกต้องผ่านด่านศุลกากรทั้งอำเภอสุโขทัย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา นอกจากนี้ ในพื้นที่อำเภอสุโขทัย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ยังมีช่องทางที่สามารถข้ามไปมาได้ค่อนข้างสะดวกโดยใช้เรือเป็นยานพาหนะข้ามแม่น้ำสุโขทัย ทำให้มีการลักลอบนำเข้าเอ็กซ์ตาซี (ยาอี) จากประเทศมาเลเซียเข้ามาในพื้นที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา รวมทั้งลักลอบส่งออกยาเสพติดประเภทกัญชา เฮโรอีน และเมทแอมเฟตามีน ไปยังประเทศมาเลเซีย โดยซุกซ่อนไปกับยานพาหนะ สัมภาระ และสินค้า

ยาเสพติดที่ถูกลำเลียงออกนอกประเทศส่วนใหญ่ คือ เฮโรอีน และกัญชา ซึ่งลำเลียงมาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผ่านไปยังประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศอื่น ๆ โดยใช้ทั้งเส้นทางทางทะเลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และเส้นทางบกตามช่องทางคมนาคมที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย

ข้อสังเกตการเชื่อมโยงเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยกับยาเสพติด

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้หลายครั้งในหลายรัฐบาลที่ผ่านมา มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ดังกล่าวเข้ากับปัญหา ยาเสพติด ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. กลุ่มก่อการร้ายจ้างให้วัยรุ่นที่ติดยาเสพติดกระทำ จากประเด็นดังกล่าวเห็นว่ามีเหตุผลหรือความเป็นไปได้น้อย กล่าวคือ การก่อความไม่สงบในลักษณะของการก่อวินาศกรรม หรือใช้อาวุธสงคราม ผู้กระทำต้องได้รับการฝึกฝนในระดับหนึ่งจะต้องมีความรู้ความชำนาญและจิตใจที่มั่นคง ไม่มีม็องคิกรหรือขบวนการใดว่าจ้างผู้ติดยาเสพติดมาดำเนินงานสำคัญ ๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะงานที่ต้องทำเป็นระบบ เป็นความลับ และหวังผลได้ แต่ทางการข่าวเชื่อว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวอาจเป็นผู้ใช้ยาเสพติดด้วย

อนึ่ง แม้บางกรณีดูเหมือนว่าไม่ต้องใช้ความชำนาญ เช่น การเผาโรงเรียน สถานที่ราชการ เรียกค่าคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำจะต้องได้รับการสั่งการ การปกปิด ซ่อนเร้น การทำลายหลักฐาน เพื่อป้องกันการขยายผลถึงผู้บงการหรือสั่งการ ผู้กระทำจะต้องมีวินัยและได้รับความเชื่อถือพอสมควรไม่อาจว่าจ้างวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดเข้ารับคำสั่ง อบรม หรือรักษาความลับได้ หากมีผลประโยชน์หรือสิ่งจูงใจที่เหนือกว่า

๒. กลุ่มนักค้ายาเสพติดสูญเสียผลประโยชน์จากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ กรณีดังกล่าวอาจเป็นเหตุผลในทางการปกครอง เพื่อจะไม่ให้ความสำคัญกับกลุ่มก่อการร้าย แต่หากเป็นประเด็นที่ตั้งไว้ โดยเข้าใจว่าเป็นจริงสามารถวิเคราะห์เป็นเหตุผลได้ ดังนี้

การปราบปรามยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา ยังไม่มีกรณีใดที่เป็นชนวนก่อให้เกิดการแก้แค้นเจ้าหน้าที่ปราบปรามแต่ประการใด

๓. การเชื่อมโยงการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่รุนแรงในชุมชนมุสลิม จากการข่าวพบว่า มีการเชื่อมโยงปัญหา ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดรุนแรงในชุมชนมุสลิม ให้ประชาชนเห็นว่ารัฐตั้งใจที่จะมอมเมาหรือทำลายคนมุสลิม เพื่อประโยชน์ในการต่อต้านอำนาจรัฐ เพื่อให้หันไปสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามหรือกลุ่มที่ไม่หวังดี ตลอดจนการใช้เงื่อนไขดังกล่าว ก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในสายตาของต่างประเทศ โดยอาจจะเพื่อหวังผลด้านการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐต่อไป

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

๑. การแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน / ชุมชนจะสำเร็จได้ อำเภอที่เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่ในการประสานและบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีความพร้อมทั้งบุคลากรและทรัพยากร

แนวทางการแก้ปัญหา

ดำเนินการให้อเภอมีความพร้อมและความเพียงพอด้านบุคลากร ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ต้องมีความเข้าใจในแผนงาน เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานอย่างแท้จริง รวมถึงจัดระบบงบประมาณและเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อรองรับภารกิจด้านยาเสพติด

๒. หน่วยท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน / ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใดที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่และไม่มีงบประมาณให้หมู่บ้าน ชุมชนดำเนินการ

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องให้หมู่บ้าน / ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของตนเอง และจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการจัดทำกิจกรรมลงให้ถึงในระดับพื้นที่ด้วยแทนที่จะให้องค์กรภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียว

๓. การมีส่วนร่วมของสถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว และการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระดับหมู่บ้าน / ชุมชนอย่างชัดเจน

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องเร่งส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาและสถาบันครอบครัว ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและกว้างขวางมากขึ้น และต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อทำให้ชุมชนเข้มแข็งในการต่อต้านยาเสพติด ควรเร่งรัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

๔. หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด / อำเภอยังคงเห็นว่างานยาเสพติดเป็น "งานฝาก" และจัดความสำคัญในระดับรองลงมา นอกจากนี้มีความต้องการให้จัดผู้รับผิดชอบในเรื่องยาเสพติดโดยตรงและให้พ้นจากงานประจำปกติ

แนวทางการแก้ปัญหา

- ต้องเน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานในทุกระดับยึดถือตามนโยบายรัฐบาลที่ว่า "การแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นภารกิจของทุกหน่วยงาน"

- ให้มีการจัดให้เป็นภารกิจที่เป็นทางการของทุกส่วนราชการที่เป็นทางการของทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม

- ต้องมีการจัดบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเรื่องยาเสพติดโดยตรง

๕. การโยกย้ายข้าราชการในพื้นที่มีผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลการดำเนินงาน ทั้งยังเป็นข้ออ้างเพื่อปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องเร่งจัดทำระบบฐานข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลการดำเนินงานด้านยาเสพติดในระดับพื้นที่ ที่สามารถใช้ในการติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ทุกเวลา

๖. ความเป็นเอกภาพและการประสานความร่วมมือกันของหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดและอำเภอ มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันยังไม่ดีเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องมีการกำกับดูแลให้มีการประสานความร่วมมือของหน่วยราชการในระดับพื้นที่ให้มีเอกภาพโดยมีตัวชี้วัดการประสานความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งของการประเมินผลความสำเร็จของการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่

๗. การได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัดและอำเภอ ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากการประชุมและกำหนดร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

แนวทางการแก้ปัญหา

จังหวัดและอำเภอต้องทำหน้าที่จัดการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการฯ ของจังหวัดและอำเภอให้มีความเป็นเอกภาพ และมีลักษณะของการบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมตามนโยบายและแนวทางที่กำหนดไว้

๘. การดำเนินงานแก้ปัญหาในพื้นที่เป็นลักษณะต่างหน่วยงานต่างทำขาดการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในมาตรการที่ต่างกัน ซึ่งควรต้องเนื่องกัน

และในมาตรการเดียวกันทำให้เกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองและสิ้นเปลืองในกลุ่มประชากรเป้าหมาย
แนวทางการแก้ปัญหา

ผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อให้การดำเนินกิจกรรม
 เป็นเอกภาพ สอดรับ สนับสนุนงานที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันต่อกลุ่มประชากรและพื้นที่เป้าหมาย

๙. การดำเนินกิจกรรมในจังหวัดและอำเภอยังเป็นกิจกรรมกว้าง ๆ เช่น การ
 รณรงค์ป้องกันมากกว่ากิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเฉพาะกลุ่มและพื้นที่ เช่น การ
 แก้ไขปัญหาในสถานศึกษา และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

แผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมในระดับอำเภอต้องเน้นที่การแก้ไขปัญหาต่อกลุ่ม
 ประชากรและพื้นที่เป้าหมายให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ส่วนในระดับจังหวัดต้องเน้นที่การบริหารจัดการ
 เป็นหลัก

๑๐. ในระดับจังหวัดส่วนใหญ่ใช้งบประมาณอำนวยความสะดวกไปจัดทำกิจกรรมรณรงค์
 ป้องกันและจัดอบรมมากกว่าการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และยังไม่ได้ให้ความสำคัญ
 สำคัญกับการติดตามและประเมินผลซึ่งเป็น ๑ ใน ๙ แนวทางตามคำสั่งที่ ๑๑๙/๒๕๔๔ เห็นได้
 จากร้อยละ ๔๑.๓ ของผู้บริหารระดับจังหวัด และร้อยละ ๓๗.๕ ของผู้บริหารระดับอำเภอที่ได้
 ดำเนินการหรือจัดการให้มีการรายงานการประเมินผลการดำเนินงาน (ภายใน) ของจังหวัด
 และอำเภอให้กับสำนักงานอำนวยความสะดวกตามแนวทางของคำสั่ง

แนวทางการแก้ปัญหา

จังหวัดต้องให้ความสำคัญและดำเนินการเรื่องการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของอำเภอและจังหวัด และจัด
 ทำระบบฐานข้อมูลยาเสพติดในระดับท้องถิ่น

๑๑. การประสานงานระหว่างหน่วยงานฝ่ายปกครองและฝ่ายปราบปราม ยังไม่ตี
 เท้าที่ควรในหลายพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ / ประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหายา
 ยาเสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

ผู้บริหารหน่วยงานระดับชาติต้องดำเนินการกำชับให้มีการประสานงานกัน อย่างใกล้ชิด
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างฝ่ายปกครองและฝ่ายปราบปรามในระดับจังหวัดและอำเภอ

๑๒. มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งมีพฤติกรรมเป็น
 ผู้ค้าหรือสนับสนุนช่วยเหลือและคบหาสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดในพื้นที่ นอก
 จากนี้ก็มีบางส่วนที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อันควร ปล່อยให้มีการค้าและการเสพยาเสพติดใน

หมู่บ้าน / ชุมชน โดยมีได้ดำเนินการใด ๆ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นศรัทธาและความร่วมมือของประชาชนที่จะมีให้กับรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

- ต้องดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเฉียบขาดทั้งทางการบริหารและทางกฎหมายให้ประชาชนเห็นผลเป็นรูปธรรม
- หน่วยงานระดับชาติต้องกำกับและตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีการดำเนินการตามข้อร้องเรียน หรือการแจ้งเบาะแสของประชาชนอย่างรวดเร็วและชี้แจงเหตุผลถึงการดำเนินงานบางอย่างที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่หลังจากปรับแก้และดำเนินการไปแล้ว

๓.๓ ปัญหาด้านการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโจรก่อการร้ายในอดีตของประเทศไทย

๑.๑ โจรก่อการร้าย (จกร.) ก่อตั้งขึ้นมาในลักษณะองค์กรใต้ดินโดยความริเริ่มของทนายทอติตพระยาเมืองปัตตานีที่ไม่พอใจรัฐบาลกลาง เนื่องจากสูญเสียอำนาจในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ได้มีการจัดการปกครองส่วนภูมิภาคใหม่ให้เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ. ๒๔๔๐ และได้ยุบเลิกตำแหน่งพระยาเมืองในเขตหัวเมืองภาคใต้ ทำให้กลุ่มผู้สูญเสียอำนาจได้เริ่มวางแผนก่อความไม่สงบและตั้งขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

๑.๒ โจรก่อการร้ายก่อความสงบ โฆษณาปลุกกระดมเพื่อแบ่งแยกดินแดน ๔ จังหวัดภาคใต้ และบางส่วนของจังหวัดสงขลาจากการปกครองของไทย เนื่องจากประชาชนร้อยละ ๙๐ ในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) นับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายูพื้นเมือง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาวไทยในจังหวัดภาคใต้อื่น ๆ จกร. จึงโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามต่อต้านรัฐบาล เพื่อแสวงหาแนวร่วม และก่อความสงบในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

๑.๓ โจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ มีดังนี้

๑.๓.๑ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Patani Malay National Revolutionary Front หรือ Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani – BRN) ก่อตั้งเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๓ เน้นการต่อสู้โดยวิธีการใช้กำลัง ก่อวินาศกรรม และดำเนินการทางการเมืองอย่างปิดลับ มีการเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการเมือง การทหารในประเทศไทย

๑.๓.๒ องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือองค์การสหปัตตานีเสรี (Patani United Liberation Organization – PULO) ก่อตั้งเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๑ เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการทั้งในการจัดหาแนวร่วมและการสนับสนุนจนสามารถจัดตั้งสาขาขึ้นหลายแห่งทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ มีการเคลื่อนไหวทั้งในด้านการเมืองและการทหารในประเทศไทย มีการแบ่งแยกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่ม PULO เก่า และกลุ่ม PULO ใหม่

๑.๓.๓ ขบวนการมุจาฮิดีนปัตตานี (Gerakan Mujahidin Patani – GMP)/แนวร่วมมุจาฮิดีนปัตตานี (BBMP) ก่อตั้งเมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๔ มีเป้าหมายต่อสู้ปลดแอกจังหวัดชายแดนภาคใต้และสถาปนาเป็น "รัฐปัตตานีดารุลมาอารีฟ" กลุ่มนี้รู้จักในนาม "มุจาฮิดีนปัตตานี" (มุจาฮิดีน หมายถึงนักรบหรือกลุ่มนักรบเพื่ออิสลาม) เน้นงานด้านการฝึกอบรมสมาชิกและงานด้านการเมือง การดำเนินงานของกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาได้ร่วมกับกลุ่มพันธมิตร ก่อตั้งเป็นแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือ Bersatu

ในปี ๒๕๓๔ ได้มีใจกลุ่มหนึ่งใช้ชื่อคล้ายคลึงกัน คือ กลุ่มมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี หรือ GMIP (Gerakan Mujahidin Islam Patani) ปรากฏการเคลื่อนไหวก่อการร้ายขึ้นในพื้นที่กลุ่มนี้ไม่มีโครงการสร้างการ จัดที่เป็นรูปแบบ แต่มีบทบาทในการก่อการร้ายพอสมควร (เน้นหนักก่อวินาศกรรมในเมืองและชุมชนธุรกิจทหรัพย์) และพยายามยกระดับฐานะของกลุ่มให้เหมือนใจก่อการร้ายอื่น ๆ

๑.๓.๔ แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือเบอร์ซาตู (Barisan Bersatu Kemerdekaan – BERSATU) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๒ เพื่อรวบรวม จกร. กลุ่มต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อขจัดความสับสนในการที่จะรับการสนับสนุนทางการเงินจากต่างประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มพันธมิตร ๔ กลุ่ม ได้แก่ PULO ใหม่ กลุ่ม BRN กลุ่ม GMP และกลุ่มแนวร่วมอิสลามปลดปล่อยปัตตานี (Barisan Islam Pembebasan – BIPP)

ปัจจุบันกับกลุ่มใจก่อการร้ายในประเทศไทย

ในอดีตที่ผ่านมาความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากการกระทำของขบวนการก่อการร้ายหรือกลุ่มใจแบ่งแยกดินแดน โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามบางประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เงิน อาวุธ การฝึกอบรมเพื่อการก่อการร้าย แต่ในปัจจุบันกลุ่มขบวนการก่อการร้ายไม่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ทำให้แนวความคิดหรืออุดมการณ์ในเรื่องแบ่งแยกดินแดนเสื่อมถอยลงไป ตลอดจนจำนวนคนที่มีอยู่ลดน้อยลง จึงไม่มีสภาพเป็นขบวนการก่อการร้ายอีกต่อไป ส่วนสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเกิดจากการกระทำของกลุ่มใจมิจฮาซีฟ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งพยายามจะตั้งตัวเองเป็นขบวนการ ถือว่าเป็นปัญหาภายในโดยเฉพาะ เพราะกลุ่มใจเหล่านี้มิได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ

การมองปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยเพื่อประโยชน์ในการปราบปราม

เนื่องจากสถานการณ์ของความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการกระทำของกลุ่มคนที่มีได้เกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การดำเนินการตรวจสอบ ป้องกัน ปราบปรามและจับกุม ควรจะตีกรอบให้วิธีดำเนินการแคบลง เพื่อประโยชน์ในการค้นหาตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะจงดำเนินคดีในแต่ละเหตุการณ์เป็นกรณี ๆ ไป หากไปมองว่าเป็นการกระทำของขบวนการก่อการร้ายในวงกว้าง จะทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะจะทำให้การดำเนินการสืบสวน สอบสวนหาผู้กระทำความผิด อาจจะต้องขยายผลในวงกว้างและอาจได้ข้อสันนิษฐานที่คลาดเคลื่อน อีกทั้งยังทำให้การสืบสวน สอบสวนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นไปได้ด้วยความลำบาก และทิศทางเป้าหมายไม่แน่นอน

คณะกรรมการการศึกษาเอกสารข้อมูลและได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ก่อการร้าย ณ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส สรุปอุปสรรคของการแก้ปัญหาได้ ดังนี้

๑. ความรู้สึกและความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อความไม่สงบ โดยเฉพาะกรณีการลอบยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจในหลาย ๆ พื้นที่ ปรากฏว่าราษฎรไม่ร่วมมือและไม่สนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลความสงบโดยเฉพาะฝ่ายปกครอง ตั้งแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และจากผลการประชุมของคณะกรรมการฯ เห็นสอดคล้องต้องกันว่าสาเหตุหนึ่งของความไม่สงบและราษฎรไม่ร่วมมือกับราชการมาจากกรณีราษฎรรู้สึก "ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจรัฐ" และ "รัฐไม่ทำตัวเป็นที่พึ่ง" มิได้มีสาเหตุสำคัญจากขบวนการแต่อย่างใด

๒. เมื่อคณะกรรมการฯ ศึกษาถึงลงไปอีกก็พบว่า สาเหตุตามข้อ ๑. มาจากการจัดการความขัดแย้งที่รัฐใช้ความรุนแรงต่อประชาชนมาแต่อดีต และปัจจุบันก็ยังใช้วิธีการเช่นนี้อยู่เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การลักพาตัว การทำร้ายร่างกาย ฯลฯ และที่สำคัญจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เข้าใจและไม่เคารพในคุณค่าวิถีชีวิตมุสลิม เช่น การแต่งกายตามศาสนา และอื่น ๆ ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงเห็นว่าหัวใจสำคัญขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ การนำความไว้วางใจของประชาชนกลับมาสู่รัฐด้วยการที่รัฐต้องให้ความสำคัญและให้เกียรติคุณค่าของวิถีการดำเนินชีวิตชาวไทยมุสลิม เพราะเป็นสิ่งที่ชาวไทยมุสลิมทุกคนปรารถนาสูงสุดในวิถีการดำเนินชีวิตและยอมไม่ได้ทั้งพร้อมจะปกป้องถ้ามีการรังแกน้ำใจในเรื่องศาสนา ข้อเสนอที่ยืนยันรองรับด้วยนโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสภาความมั่นคงและคณะรัฐมนตรี เห็นชอบให้ทุกส่วนราชการยึดถือและปฏิบัติ สารสำคัญสรุปคือ "การเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นต้นทุนของสังคม และรัฐยืนยันหนักแน่นให้พี่น้องดำเนินชีวิตมุสลิมอย่างภาคภูมิใจและมีเกียรติในสังคมไทย" นอกจากนี้ ยังรองรับโดยรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันที่เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์และเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนกิจ

๓. จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ ถึงความต้องการและความรู้สึกเป็นทุกข์ของชาวบ้านพบว่า สถาบันการศึกษาบางแห่งยังไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างสมบูรณ์ คือ กรณีที่ ๑ การแต่งกายคลุมฮิญาบของวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และกรณีที่ ๒ คือ การเปิดโอกาสให้เวลาแก่นักเรียนพลตำรวจได้มีเวลาทำละหมาดตามบทบัญญัติศาสนา ทั้ง ๒ กรณี เป็นเพียงตัวอย่างที่หากสถาบันของราชการได้ตระหนักและเคารพความแตกต่างทางศาสนา ก็จะเป็นเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจของผู้บริหารของแต่ละสถาบันที่ใจกว้างและเป็นตัวอย่างที่ดีของการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการอยู่ร่วมกันของความแตกต่าง จะเป็นวิธีที่ยั่งยืนถาวรในการนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ราษฎรและสังคม อันจะทำให้เกิดความสามัคคีและไว้เนื้อเชื่อใจ และเมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ก็แน่นอนที่ราษฎรจะร่วมมือในการรักษาความสงบเพื่อสังคมส่วนรวม

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความไม่สงบเรียบร้อย

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาถึงปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรม และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การประทุษร้ายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิด โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษาระหว่างชาวไทยมุสลิมกับตำรวจ พบข้อเท็จจริงว่าสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือประชาชนขาดความเชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจตำรวจ และการข่าวของหน่วยราชการคลาดเคลื่อน จึงขอเสนอแนะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการข่าวต้องตระหนักถึงการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการคัดสรรบุคคลที่จะส่งไปประจำในพื้นที่ชายแดนอย่างจริงจัง จากกรณีการเกิดเหตุในหลายเหตุการณ์พบข้อเท็จจริงว่า ตำรวจผู้ถูกทำร้ายหรือเสียชีวิตไม่ใช่คนในพื้นที่และไม่รู้พื้นที่ ไม่รู้ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไม่ได้

๒. การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่ดีมีคุณภาพและตั้งใจทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน เนื่องจาก ยังมีการโยกย้ายไปรับตำแหน่งหรือไปแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่อยู่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรคัดเลือกสรรหาบุคคลไปลงพื้นที่อย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

๓. การสอบบรรจุข้าราชการตำรวจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนคนในพื้นที่

๔. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดในการบริหารงานในจังหวัด (ผู้ว่า CEO) กำหนดยุทธศาสตร์ปรับปรุงงานระบบการข่าวในจังหวัด โดยตั้งศูนย์รวบรวมข่าวประจำจังหวัดขึ้น และให้เชื่อมโยงข้อมูลด้านการข่าวกับจังหวัดอื่นและส่วนกลาง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการข่าว

ข่าวที่ได้มาวิเคราะห์หาข้อสรุปให้ชัดเจน เพื่อจะได้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน และที่สำคัญคือหน่วยงานการข่าวจะต้องประสานงานกันอย่างทั่วถึง เพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันเหตุร้าย มิใช่ต่างคนต่างเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตน ซึ่งทำให้ข้อมูลในเรื่องเดียวกันของแต่ละหน่วยงานไม่ตรงกันและท้ายสุดการแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น การจับกุมผู้ต้องสงสัยอาจคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความจริง และยังทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี และไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

**สรุปการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๔๔)**

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	ลอบวางระเบิด สถานที่สำคัญ	ทำลายทรัพย์สิน สินราชการ/ เอกชน	ลอบยิง จนท. รัฐ และ ราษฎร	รวม
๑.	๒๕๓๕	๙	๒๓	๙	๔๑
๒.	๒๕๓๖	๗	๑๐	๕	๒๒
๓.	๒๕๓๗	๖	๑๔	๘	๒๘
๔.	๒๕๓๘	๙	๑๐	๖	๒๕
๕.	๒๕๓๙	๑๖	๓๒	๒๒	๗๐
๖.	๒๕๔๐	๒๕	๓๖	๒๕	๘๖
๗.	๒๕๔๑	๑๘	๒๒	๑๙	๕๙
๘.	๒๕๔๒	๒๖	๑๒	๒๑	๕๙
๙.	๒๕๔๓	๔	๙	๑	๑๔
๑๐.	๒๕๔๔	๖	๑๘	๑๓	๓๗
รวม		๑๕๗	๑๘๖	๑๒๖	๔๔๑

ประมวลสถิติการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๔๔)

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๑.	๒๕๓๕	จังหวัดยะลา	๙	๑. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎรทั่วไป ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญ ๓. ลอบทำลายทรัพย์สินทางราชการ เอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชน	๑. เสียชีวิต ๒ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๑ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการ และเอกชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัด	๒๒		
		นราธิวาส	๑		
		จังหวัดสงขลา			
	รวมทั้งปี		๔๑		
๒.	๒๕๓๖	จังหวัดยะลา	๕	๑. ลอบยิงรถโดยสารประจำทางและรถบรรทุกสินค้า รวมทั้งรถไฟ ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ประกอบการ ๓. ลอบวางเพลิงโรงเรียน รวม ๓๔ โรงเรียน	๑. เสียชีวิต ๘ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๕ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการ และเอกชนและราษฎรเสียหายจำนวนมาก
		จังหวัดปัตตานี	๕		
		จังหวัด	๑๒		
		นราธิวาส			
	รวมทั้งปี		๒๒		
๓.	๒๕๓๗	จังหวัดยะลา	๘	๑. ลอบวางระเบิดรางรถไฟ สะพานและสถานประกอบการของเอกชน ๒. ลอบยิงจุดตรวจและรถบรรทุกสินค้า ๓. ช่มชู้กรรโชกทรัพย์	๑. บาดเจ็บ ๒ ราย ๒. รถไฟเสียหาย มูลค่า ๑๕ ล้านบาท ๓. ทรัพย์สินเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัด	๗		
		นราธิวาส	๔		
		จังหวัดสงขลา			
	รวมทั้งปี		๒๘		
๔.	๒๕๓๘	จังหวัดยะลา	๖	๑. ลอบยิงสถานประกอบการ และรถบรรทุกสินค้า ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ราชการและที่สาธารณะ ๓. เผาขบวนรถยนต์บนถนนหลวงใน ๓ จชต. รวม ๓๑ จุด	๑. เสียชีวิต ๑ ราย ๒. บาดเจ็บ ๔ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการ และเอกชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๑๐		
		จังหวัด	๘		
		นราธิวาส	๑		
		จังหวัดสงขลา			
	รวมทั้งปี		๒๕		

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๕.	๒๕๓๙	จังหวัดยะลา	๒๑	๑. ลอบวางเพลิงเครื่องมือจักรกลของผู้รับเหมาก่อสร้าง ๒. ลอบขว้างระเบิดใส่จุดตรวจตำรวจ ๓. ลอบยิงสถานที่ราชการและสถานประกอบการ	
		จังหวัดปัตตานี	๑๓		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๖		
	รวมทั้งปี		๗๐		
๖.	๒๕๔๐	จังหวัดยะลา	๓๑	๑. ลอบวางระเบิดตามที่สาธารณะ ๒. ลอบวางระเบิดสถานประกอบการ ๓. ลอบยิง จนท. ของรัฐ	๑. เสียชีวิต ๑๙ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๑ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและประชาชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๒๒		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๓		
	รวมทั้งปี		๘๖		
๗.	๒๕๔๑	จังหวัดยะลา	๑๔	๑. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎร ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญและตามที่สาธารณะ ร้านค้าประกอบการ ๓. ลอบวางเพลิงเครื่องมือจักรกลของหน่วยราชการและเอกชน	๑. เสียชีวิต ๑ ราย ๒. บาดเจ็บ ๑๙ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและประชาชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๑๐		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๒		
		จังหวัดสงขลา	๓		
	รวมทั้งปี		๕๙		
๘.	๒๕๔๒	จังหวัดยะลา	๑๑	๑. ลอบวางระเบิดสถานประกอบการ ๒. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎร ๓. จดหมายขู่กรรโชกทรัพย์	๑. บาดเจ็บ ๑๗ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและผู้ประกอบการเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๙		
	รวมทั้งปี		๕๙		

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๙.	๒๕๔๓	จังหวัดยะลา	๓	๑. ลอบยิง จนท. ตร.และราษฎร ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ราชการและสถานที่สำคัญทางศาสนา ๓. ลอบวางเพลิงเผาโรงเรียน	๑. เสียชีวิต ๒ ราย ๒. บาดเจ็บ ๑ ราย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัดนราธิวาส	๒		
		รวมทั้งปี	๑๔		
๑๐.	๒๕๔๔	จังหวัดยะลา	๖	๑. ปล้นและขโมยอาวุธปืนลูกซองหมู่บ้าน อพป. ๒. ลอบยิง จนท. ตำรวจและข้าราชการรวมทั้งราษฎร ๓. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญ	๑. เสียชีวิต ๙ ราย ๒. บาดเจ็บ ๔ ราย
		จังหวัดปัตตานี	๑๓		
		จังหวัดนราธิวาส	๑๔		
		จังหวัดสงขลา	๓		
		จังหวัดสตูล	๑		
		รวมทั้งปี	๓๗		
		รวมทั้ง ๑๐ ปี	๕๑		

๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

สภาพปัญหา

๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีจำนวนประชากรรวมกันประมาณ ๓.๒๗ ล้านคน มีประชากรมุสลิมประมาณร้อยละ ๖๒ และถ้าไม่นับรวมกับจังหวัดสงขลาจะมีประชากรมุสลิมถึงร้อยละ ๘๒ ทั้ง ๕ จังหวัดเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของภาคใต้และของประเทศ โดยมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแตกต่างจากจังหวัดอื่นและมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม ในระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจทั้ง ๕ จังหวัด ประสบปัญหาในภาพรวมคล้ายคลึงกัน โดยมีสภาพปัญหา ดังนี้

๑. โครงสร้างการผลิตในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานแคบ พึ่งพา ผลผลิตด้านการเกษตรไม่กี่ชนิด เช่นยางพารา น้ำมันปาล์ม และประมง

๒. ด้านการกระจายรายได้ ประชากรในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีรายได้เฉลี่ย ๔๗,๙๙๕ บาท/คน/ปี ต่ำกว่ารายได้ต่อหัวเฉลี่ยทั้งประเทศ ๗๔,๖๗๕ บาท/คน/ปี และรายได้ต่อหัว

เฉลี่ยของภาคใต้ ๕๑,๒๘๔ บาท/คนปี นอกจากนี้เฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีปัญหาด้านการกระจายรายได้ที่ต่างกันมาก โดยสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดมีประชากรมากที่สุดมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด ๕๙,๐๐๐ บาท/คนปี ในขณะที่นราธิวาสมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด ๒๙,๐๐๐ บาท/คนปี

๓. การกระจายตัวของการลงทุนใน ๔ จังหวัดชายแดน ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล มีไม่มากนัก อุตสาหกรรมที่ลงทุนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรประเภทผลิตภัณฑ์ประมง อาหาร ยางพารา และเฟอร์นิเจอร์ไม้ ยางพารา เป็นต้น

๔. โดยที่โครงสร้างการผลิตของ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานแคบพึ่งพาผลผลิตด้านการเกษตรไม่กี่ชนิดโดยเฉพาะยางพารา ปาล์มน้ำมัน และประมง ซึ่งเกือบทุกชนิดมีปัญหาด้านเสถียรภาพของราคา จึงทำให้เกษตรกรที่มีถึงร้อยละ ๕๓ ของประชากรใน ๕ จังหวัด มีฐานะยากจน ประกอบกับการมีที่ตั้งอยู่ห่างไกลกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศทำให้แรงกระตุ้นการพัฒนา โดยใช้สาขาเศรษฐกิจอื่นจากส่วนกลางสนับสนุนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้น การพัฒนาที่ผ่านมามีจำเป็นต้องใช้ศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่เป็นหลัก

๕. ความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่างจังหวัดสงขลากับ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้และความเหลื่อมล้ำของระดับรายได้ระหว่างกลุ่มคนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยกลุ่มภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยประมาณ ๓๗,๐๐๐ บาท/คนปี ในขณะที่กลุ่มนอกภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยปีละ ๖๒,๐๐๐ บาท/คนปี โดยเฉพาะกลุ่มคนภาคเกษตรที่ยากจนในจังหวัดนราธิวาสและยะลา มีรายได้เฉลี่ยเพียง ๑๙,๐๐๐ บาท/คนปี

๖. ภาพลักษณ์ความไม่สงบเรียบร้อยและปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่มีผลต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของนักลงทุนและนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสู่พื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้นในเรื่องดังนี้

๑. ภาคการเกษตรได้แก่ ยางพารา ปาล์มและปาล์มน้ำมัน ผลไม้ ปศุสัตว์ ประมง ที่ดิน
๒. ภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ การปรับปรุง ขยายและตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้
๓. การปรับปรุง ขยายและก่อสร้างท่าเรือ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ

๔. การพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดชายแดนภาคใต้

๕. การก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคม

- ๖. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๗. การพัฒนาการท่องเที่ยว
- ๘. การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

ตารางรายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรในภาคใต้ เป็นรายจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๔
Per Capita GRP. And GPP. In Southern Region by Changwat : ๑๙๙๖ - ๒๐๐๑

ภาคและจังหวัด	ปี พ.ศ.						Region and Changwat
	๒๕๓๙	๒๕๔๐	๒๕๔๑	๒๕๔๒	๒๕๔๓	๒๕๔๔	
ภาคใต้	๕๒,๕๘๘	๕๒,๖๑๐	๕๔,๖๓๙	๕๑,๐๙๙	๕๓,๙๖๖	๕๔,๑๗๖	Southern Region
ภูเก็ต	๑๖๐,๗๗๖	๑๖๖,๐๒๐	๑๘๖,๖๖๖	๑๘๙,๕๔๗	๒๑๖,๖๗๕	๒๒๕,๐๖๐	Phuket
สุราษฎร์ธานี	๖๑,๓๐๓	๕๙,๓๙๗	๖๐,๕๐๓	๕๕,๗๔๓	๕๘,๙๗๐	๕๙,๕๔๗	Surat Thani
ระนอง	๑๐๗,๒๑๙	๑๐๐,๘๖๒	๑๐๑,๔๕๖	๘๑,๑๑๘	๘๒,๐๗๗	๗๗,๙๐๒	Ranong
พังงา	๖๗,๖๓๙	๗๓,๔๑๗	๖๔,๖๘๒	๕๓,๔๔๘	๕๘,๖๙๒	๕๕,๗๗๕	Phangnga
กระบี่	๕๕,๑๘๖	๕๓,๖๕๘	๖๑,๕๐๑	๕๖,๐๗๖	๕๑,๕๔๐	๖๑,๖๙๒	Krabi
ชุมพร	๕๑,๓๙๙	๔๙,๖๑๙	๕๕,๑๐๔	๕๐,๗๓๙	๕๐,๐๙๖	๔๗,๐๓๕	Chumphon
นครศรีธรรมราช	๔๐,๓๓๕	๔๑,๖๖๕	๔๓,๖๕๖	๔๒,๙๔๘	๔๔,๘๓๖	๔๕,๕๙๘	Nakhon Si Thammarat
สงขลา	๖๑,๕๙๓	๖๒,๑๔๔	๖๕,๑๓๑	๕๙,๔๖๕	๖๒,๔๘๙	๖๒,๕๔๔	Songkhla
สตูล	๕๒,๔๙๐	๕๓,๘๗๔	๕๙,๕๔๕	๖๑,๕๐๒	๖๘,๑๘๙	๖๕,๕๔๓	Satun
ยะลา	๔๔,๒๙๖	๔๔,๑๗๘	๔๔,๒๙๙	๓๙,๙๓๕	๔๕,๐๔๐	๔๑,๑๖๐	Yala
ตรัง	๔๗,๙๓๑	๔๖,๒๕๑	๔๖,๒๘๙	๔๑,๗๖๙	๔๕,๑๘๓	๔๕,๐๘๖	Trang
นราธิวาส	๓๓,๒๖๖	๓๑,๘๘๔	๓๐,๘๗๔	๒๙,๓๘๔	๓๑,๕๗๖	๓๑,๔๑๒	Narathiwat
พัทลุง	๓๑,๐๔๘	๒๙,๕๖๗	๒๙,๙๑๐	๒๘,๐๒๕	๒๙,๓๙๐	๒๙,๓๔๗	Phatthalung
ปัตตานี	๔๙,๐๐๕	๒๐,๖๖๔	๕๑,๕๙๙	๔๘,๖๘๑	๔๙,๗๒๐	๔๗,๖๙๐	Pattani

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
รวบรวมโดย : สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รายละเอียดการพิจารณาในแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

๑. ยางพารา

ปัจจุบันในภาคใต้มีพื้นที่ปลูกยางทั้งสิ้น ๑๐.๕ ล้านไร่หรือ ร้อยละ ๘๕ ของพื้นที่ทั้งหมด คิดเป็นผลผลิต ๒.๒ ล้านตัน หรือ ร้อยละ ๙๐ ของผลผลิตทั้งหมด ซึ่งค่อนข้างเกินความต้องการ

สภาพปัญหา

๑. ผลผลิตบางปีล้นตลาดและราคาตกต่ำ เพราะปลูกมากเกินความต้องการของตลาด
๒. การเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราอย่างครบวงจรเพื่อเพิ่มมูลค่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร
๓. การปรับปรุงพันธุ์และบำรุงพันธุ์ยางพารา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตตลอดจนการพัฒนาาระบบตลาดยาง ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร
๔. พื้นที่ว่างเปล่าบางพื้นที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ เช่นที่จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ว่างเปล่าไม่น้อยกว่า ๖๕,๐๐๐ ไร่

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ลดพื้นที่เพาะปลูกยางพาราที่ไม่เหมาะสม โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น เช่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น เลี้ยงปศุสัตว์
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสมโดยการวิจัยปรับปรุงพันธุ์และบำรุงพันธุ์ รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชร่วมในสวนยาง เช่น สมุนไพรมะนาว สะเดาเทียม เพื่อให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากสวนยางอย่างเต็มที่
๓. ส่งเสริมการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปทั้งผลิตภัณฑ์ยางจากน้ำยางและไม้ยางเพื่อใช้ภายในประเทศและส่งออก เช่น ถุงมือยาง ยางแท่ง ยางแผ่น เฟอร์นิเจอร์ไม้ยาง เป็นต้น
๔. สนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราอย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มมูลค่ายางพาราและแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ โดยปรับปรุงเขตนิคมอุตสาหกรรมลุงที่มีความพร้อมของพื้นที่และสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในพื้นที่ประมาณ ๑,๑๐๐ ไร่ ให้เป็นเขตอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราอย่างครบวงจร รวมทั้งการคลังสินค้าและสถานีขนส่งของภาคใต้
๕. พัฒนาระบบตลาดยาง โดยสนับสนุนการดำเนินงานของบริษัทร่วมทุนยาง (ITRO : International Tripartite Rubber Organization) ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนขายยางพาราและจัดตั้งตลาดกลางยางพาราเข้าสู่ระบบตลาดซื้อขายสินค้า

เกษตรล่วงหน้า เพื่อให้เป็นตลาดสากลเป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อและผู้ขาย ให้มีมาตรฐานและรักษาเสถียรภาพราคายาง

๖. เร่งรัดให้มีการนำพื้นที่ว่างไปใช้ประโยชน์ในการปลูกยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดนราธิวาสให้สำรวจพื้นที่ว่างเปล่าว่าเหมาะสมกับการปลูกยางพาราหรือไม่ หากไม่เหมาะสมก็นำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ แทน

๒. ปาล์มน้ำมัน

ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกประมาณ ๑.๖๕ แสนไร่

สภาพปัญหา

๑. เป็นพืชที่ต้องอาศัยน้ำในการเจริญเติบโตเป็นจำนวนมากจึงจะได้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น และมีการปลูกนอกพื้นที่ชลประทาน

๒. เมล็ดพันธุ์ยังไม่ดีเท่าที่ควรทำให้ผลผลิตต่ำ

๓. ในท้องถิ่นที่ไม่มีโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มขนาดเล็ก เช่น ที่จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันอีกไม่น้อยกว่า ๔๐,๐๐๐ ไร่ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมการปลูกและไม่มีโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มรองรับ เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายสินค้าและไม่ถูกกดราคา เพราะในปัจจุบันโรงงานที่มีอยู่ในจังหวัดชายแดนฯ ยังไม่เพียงพอต่อการผลิตและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ลดพื้นที่เพาะปลูกในที่ไม่เหมาะสมลงโดยส่งเสริมให้เกษตรกรนำพื้นที่ไปใช้เพื่อกิจการอื่นทดแทน เช่น ปลูกไม้ผล หรือเลี้ยงปศุสัตว์

๒. ลดพื้นที่การปลูกนอกเขตพื้นที่ชลประทาน และสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูก

๓. ส่งเสริมการปลูกและวิจัยพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งด้านเมล็ดพันธุ์ดี กล้าพันธุ์ดี วิธีการเพาะปลูก การสกัดน้ำมัน และขนาดของธุรกิจปาล์มแบบครบวงจรที่เหมาะสม โดยการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาปาล์มน้ำมัน และน้ำมันปาล์มขึ้นในพื้นที่ภาคใต้

๔. ตั้งโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มขนาดเล็กในชุมชนเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายสินค้าและไม่ถูกกดราคา พร้อมกับปรับปรุงโรงงานเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. ส่งเสริมการนำกากที่เหลือไปแปรรูปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกพืชอื่น ๆ ได้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ขอบพรุที่เกษตรกรยากจนทำกินอยู่แล้ว

๓. ผลไม้

ผลไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคต ผลไม้หลัก ๆ ที่ภาคใต้ผลิตได้แก่ ทูเรียน มังคุด เงาะ และลองกอง พื้นที่ปลูกทั้งหมดประมาณ ๑.๒ ล้านไร่

สภาพปัญหา

๑. ผลผลิตไม่ได้คุณภาพมาตรฐานการส่งออกและราคาค่อนข้างต่ำ
๒. การแปรรูปและบรรจุหีบห่อไม่ได้รับการส่งเสริม
๓. การกระจายสินค้าไม่สามารถกระจายได้ทันตามฤดูกาล

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมการปลูกไม้ผลทดแทนในพื้นที่ยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ถูกปรับลด
๒. ปรับปรุงการผลิตโดยใช้ปุ๋ยตามการวิเคราะห์สภาพดิน
๓. สนับสนุนและจัดตั้งสถาบันการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์ การผลิตและการเก็บรักษา ผลผลิตและกำหนดเป้าหมายการผลิต
๔. สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยีการบรรจุหีบห่อ การแปรรูปอาหาร เพื่อเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารฮาลาล
๕. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอแผนส่งผลไม้ที่จะออกตามฤดูกาลว่าจะมีแผนอย่างไร เพื่อจะได้กระจายสินค้าให้ทันตามฤดูกาล

๔. ปศุสัตว์

การพัฒนาปศุสัตว์ ได้แก่ โค แพะ แกะ ฯลฯ และสัตว์ปีกโดยเฉพาะที่จังหวัด นราธิวาสกับปัตตานี

สภาพปัญหา

๑. ผลิตได้ไม่พอกับความต้องการบริโภค จึงต้องนำเข้า
๒. ปัญหาการเพาะเลี้ยงและการเก็บรักษาเนื้อสัตว์ที่ชำแหละแล้ว

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. เร่งรัดการพัฒนาปศุสัตว์ที่สำคัญในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ โค แพะ แกะ และสัตว์ปีก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยง การปรับปรุงพันธุ์ และการวิจัย ปลูกพืชอาหารสัตว์ รวมทั้งความเหมาะสมของการเลี้ยงสัตว์แต่ละประเภทในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาไม่ ต้องนำเข้า และต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

๒. เพิ่มจำนวนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล และขายผลิตภัณฑ์สดสู่ตลาดมุสลิม

๓. ส่งเสริมการดูแลด้านการเก็บรักษาสัตว์ที่ฆ่าแล้วเช่น สับสუნนให้มีห้องเย็นเก็บรักษาเนื้อสัตว์

๕. การประมงและทำเรือ

สินค้าที่สำคัญคือ กุ้ง สัตว์น้ำทั่วไป และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป โดยมีท่าเทียบเรือเป็นปัจจัยสำคัญในการเก็หนุ้การทำประมง และนอกจากนี้ท่าเรือยังสามารถสนับสนุนการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวได้

สภาพปัญหา

๑. คุณภาพสัตว์น้ำไม่ได้มาตรฐานและส่งผลกระทบต่อ การส่งออก
๒. ประมงชายฝั่งซึ่งมีการใช้ทรัพยากรชายฝั่งกันมากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
๓. การแปรรูปสัตว์น้ำให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร
๔. เขตประมงไม่มีความชัดเจน
๕. ท่าเทียบเรือประมงมีขนาดเล็กไม่ได้รับการปรับปรุง เช่น ท่าเทียบเรือนาเกลือจังหวัดปัตตานี และที่จังหวัดนราธิวาส

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยพัฒนาพันธุ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะกุ้งให้มากยิ่งขึ้นและตรวจสอบสารตกค้างในตัวกุ้ง
๒. กำหนดเขตการประมงทะเลให้ชัดเจน เช่น เขตประมงเชิงพาณิชย์ เขตประมงพื้นบ้านและเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง ทั้งนี้ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
๓. ปรับปรุงท่าเทียบเรือประมงและสะพานปลาให้ถูกสุขอนามัยตามมาตรฐานสากล
๔. พัฒนาคือความร่วมมือทางการประมงกับประเทศเพื่อนบ้าน เจริญขยายขอบเขตการทำประมงไปยังประเทศอื่น ๆ
๕. พัฒนาสิ่งแวดลอมประมงชายฝั่งโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสิ่งแวดลอมโดยให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและดูแลรักษา
๖. การแปรรูปสัตว์น้ำให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล ต้องเร่งปรับปรุงคุณภาพการผลิตของโรงงานตลอดจนถึงโรงงานเพิ่มเติม

๗. ปรับปรุงท่าเทียบเรือของรัฐ โดยให้ขยายท่าเรือที่นาเกลือจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เพื่อสนับสนุนการป้อนวัตถุดิบเข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่จังหวัดปัตตานี และเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดนและการค้ากับจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่จังหวัดยะลาที่ปัตตานี เพื่อรองรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล การค้าชายแดนและการท่องเที่ยวในอนาคต

๘. ปรับปรุงระบบการเก็บรักษาสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ประมง เพื่อยกระดับราคาสินค้าชาวประมงให้แก่ประมงรายย่อยในฤดูที่จับปลาหรือสัตว์น้ำได้มาก

๖. การปรับปรุงดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินว่างเปล่า

ปัจจุบันมีพื้นที่ว่างเปล่าที่มีได้นำมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการปรับปรุงดินและที่ดินให้เกิดประโยชน์เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม

สภาพปัญหา

๑. ไม่มีการส่งเสริมให้มีการใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ที่นาร้าง เหมืองร้าง ซึ่งมีพื้นที่กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งรัฐต้องเร่งรัดการนำพื้นที่ว่างเปล่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์
๒. ไม่มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินและการจัดทำผังการใช้ประโยชน์ในที่ดิน
๓. ยังไม่มีการกำหนดพื้นที่เขตเกษตรเศรษฐกิจของพืชที่สำคัญเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ต้องเร่งรัดและสนับสนุนการใช้ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจของพืชที่สำคัญเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้มีการใช้ที่ดินว่างเปล่า ที่นาร้าง เหมืองร้าง ซึ่งมีพื้นที่กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ เช่นที่นราธิวาสมีพื้นที่ว่างเปล่าไม่น้อยกว่า ๖๕,๐๐๐ ไร่ ให้เกิดประโยชน์ทางการผลิตตลอดจนการใช้ผลการศึกษาวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองและโครงการพัฒนาการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น โครงการฟาร์มตัวอย่าง โครงการแก้มลิงดิน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็ก เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเฉพาะดินเปรี้ยวซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ฝั่งซ้ายไทย
๒. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและเร่งรัดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ฉลุง) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีความพร้อมรองรับการลงทุน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราและอุตสาหกรรมอื่น ๆ

๓. จัดระเบียบการใช้ที่ดิน

๓.๑ จัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

๓.๒ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่ชุมชนนาทวีและชุมชนชายแดนบ้านประกอบ จังหวัด

สงขลา

๓.๓. ปรับปรุงผังเมืองรวมนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๓.๔ จัดทำผังเมืองชายแดนสะเดาและปาดังเบซาร์

๓.๕ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่ชุมชนอุตสาหกรรม เช่น พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมลุง

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๓.๖ จัดทำผังพัฒนาเมืองชายแดนเบตง จังหวัดยะลา

๓.๗ จัดทำผังพัฒนาชุมชนชายแดนสุโงโก-ลก และตากใบ จังหวัดนราธิวาส

๓.๘ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่การเกษตร

๗. อุตสาหกรรม

โดยที่โครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานการผลิตแคบโดยส่วนใหญ่อาศัยสินค้าภาคการเกษตรไม่กี่ชนิด เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ ประมงและปศุสัตว์ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาฐานการผลิตให้หลากหลายขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยต้องส่งเสริมและขยายฐานการผลิตสินค้า เพื่อเป็นวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อแปรรูปสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้น การปรับปรุงและตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และการปรับปรุงและก่อสร้างท่าเทียบเรือ เพื่อรองรับสินค้า เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กัน ในขณะเดียวกันต้องดำเนินการให้เกิดความร่วมมือด้านการลงทุนอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย การกระจายรายได้จึงจะสัมฤทธิ์ผล อย่างไรก็ตามการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากมีข้อจำกัดในการพัฒนานานัปการ ในที่นี้จะกล่าวถึงสภาพปัญหาหลัก ๔ ประการ ซึ่งเป็นปัญหาของภาคอุตสาหกรรมโดยตรงและปัญหาที่เกี่ยวข้องอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนี้

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือยังไม่มีปรับปรุงพัฒนาโรงงานเดิม หรือสร้างโรงงานขึ้นใหม่ เพื่อรองรับวัตถุดิบให้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมอย่างครบวงจร เช่น โรงงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล และโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา

๒. ปัญหาอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง คือขาดการปรับปรุงและก่อสร้างโรงงานเพื่อรองรับวัตถุดิบและการจ้างงานเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในชุมชน เช่น โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม

๓. ปัญหากลไกการตลาดระบบบริหารจัดการตลาด ขาดความเชื่อมโยงทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและในระดับระหว่างประเทศ

๔. ปัญหาคุณภาพสินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารฮาลาลยังไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศมุสลิมเพื่อนบ้านเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากสังคมมุสลิมอย่างกว้างขวาง

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีจังหวัดปัตตานีเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากจังหวัดปัตตานีซึ่งมีชาวไทยมุสลิมอยู่ประมาณ ร้อยละ ๙๐ และเป็นที่ยุ้จักของประเทศมุสลิมเป็นอย่างดี จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล โดยมีมาตรการดังนี้

ก. สนับสนุนการจัดตั้งกลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้มีความเป็นเอกภาพและสามารถตรวจสอบรับรองมาตรฐานตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามได้อย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพภายใต้องค์กรศาสนาอิสลาม คือ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในระยะเริ่มแรก เพื่อให้กลไกสามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้ในระยะต่อไป

อนึ่ง ผู้ผลิตและผู้ส่งออกอาหารฮาลาล ที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีจำนวนประมาณ ๗๐๐ ราย (อดีต - ปี ๒๕๔๕) ขั้นตอนและค่าใช้จ่ายในการขอรับเครื่องหมาย จะใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ผู้ส่งออกมีต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น วัตถุดิบที่ผ่านการรับรองจากต่างประเทศแล้ว ต้องนำมาผ่านกระบวนการรับรองของประเทศไทยอีกครั้ง

ข. ปรับปรุงท่าเรือประมงปัตตานี โดยเฉพาะด้านสุขอนามัยและการบริหารท่าเรือประมงปัตตานีให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อรองรับการขนส่งวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ค. จัดหาพื้นที่เขตอุตสาหกรรมใหม่ในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากปัจจุบันเขตอุตสาหกรรมปัตตานีมีพื้นที่เหลือเพียงประมาณ ๗๐ ไร่ ไม่เพียงพอสำหรับรองรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในอนาคต จึงควรเร่งรัดการลงทุนจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารฮาลาลขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ง. ให้กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศส่งเสริมการเปิดตลาดใหม่ในประเทศมุสลิมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และยุโรปตะวันออก

จ. กำหนดสิทธิประโยชน์ในการลงทุนอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเพิ่มขีดได้เปรียบและแรงจูงใจนักลงทุน โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ด้านภาษี ในลักษณะอุตสาหกรรมเฉพาะทางให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

ฉ. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด โดยการสนับสนุนสถาบันการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ

ช. ปรับปรุงพื้นที่เขตอุตสาหกรรมปัตตานี โดยเฉพาะการจัดระบบการจัดการด้านน้ำเสียและของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมให้ได้มาตรฐานไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อให้สามารถรองรับการลงทุนอุตสาหกรรมที่จะเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ซ. วางแผนงานการผลิตวัตถุดิบโดยเฉพาะการเลี้ยงปลุสสัตว์ในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ โค แพะ และแกะ (สัตว์ปีกในพื้นที่จังหวัดปัตตานีกับนราธิวาส) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อสนับสนุนการผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ให้ครบวงจร

ณ. ให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจวิเคราะห์และการเฝ้าระวังเรื่องสารปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล และการให้ความรู้ด้านอาหารฮาลาล ที่วางจำหน่าย และเผยแพร่แนวทางการผลิตที่มีคุณภาพ ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ และประชาสัมพันธ์ตราเครื่องหมายฮาลาลของไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการออกใบรับรองอาหารฮาลาลของไทยให้แก่ผู้ซื้อ และผู้บริโภคต่างประเทศ

ญ. ส่งเสริมการผลิตอาหารฮาลาล

๑) พัฒนาพันธุ์ปลุสสัตว์และกระจายปลุสสัตว์พื้นเมืองภาคใต้สำหรับเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อลดปัญหาการนำเข้า

๒) พัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์แพะเนื้อ และแพะนม

๓) พัฒนาบุคลากรและกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก

๔) การวิจัย และพัฒนาวัตถุดิบ พืช ปลุสสัตว์ และสัตว์น้ำ

๕) พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่แม่บ้านเกษตรกรภาคใต้

๖) ฝึกอบรมแรงงานชาวไทยมุสลิมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

๒. อุตสาหกรรมยางพารา

ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราครบวงจร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของยางพาราและแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ โดยต้องดำเนินการดังนี้

ก. ปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ฉลุง) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีความพร้อมและสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในพื้นที่ประมาณ ๑,๑๐๐ ไร่ รวมทั้งพัฒนาพื้นที่อื่นที่มีความเหมาะสมให้เป็นเขตอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราครบวงจร

ข. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ

ค. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรสวนยางและวิสาหกิจชุมชน

ง. ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยางให้ได้มาตรฐานสากล

จ. จัดตั้งเมืองยางในนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลาและจังหวัด

อื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓. โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม

เร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมและก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อขยายการตลาด รองรับฝีมือแรงงานและเพิ่มการจ้างงาน โดยต้องดำเนินการดังนี้

ก. สนับสนุนสินเชื่อเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ตลอดทั้งการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความเป็นที่นิยมของตลาด และส่งเสริมการลงทุน ตลอดทั้งสนับสนุนนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ข. ส่งเสริมให้จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดยะลา นราธิวาสและปัตตานีเป็นแหล่งออกแบบและผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิมโลก โดยการออกแบบผลิตและส่งออกหมวกผ้าคลุมผม ผ้าละหมาด เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมุสลิม

ค. สร้างโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มในชุมชนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนา

๔. กลไกการตลาด

ให้ส่งเสริมความร่วมมือด้านการลงทุนอุตสาหกรรมระหว่างไทย-มาเลเซีย และประเทศที่ ๓ โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นหลัก และกำหนดเมืองศูนย์กลางการค้าขึ้นโดยเฉพาะที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเชื่อมโยงและกระจายสินค้าสู่เมืองอื่น ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดสตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส และขยายผลไปสู่ภูมิภาคอื่น ให้สินค้าเป็นที่ยอมรับเพื่อจะได้กระจายสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง

๘. การค้าชายแดน

โดยปัจจุบันการค้าชายแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียมีมูลค่าสูงถึงประมาณปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ผ่านด่านชายแดนหลัก ได้แก่ สะเดา ปาดังเบซาร์ เบตง สุโงโกลก ตากใบ และวังประจัน โดยเฉพาะด่านสะเดาและปาดังเบซาร์ มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงถึงกว่าร้อยละ ๙๐ ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - มาเลเซียทั้งหมด และปริมาณดังกล่าวมีผลต่อรายได้และการจ้างงานในพื้นที่

การค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นกิจการที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ รัฐจึงควรส่งเสริมการค้าชายแดนให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามศักยภาพการค้าชายแดนของประเทศไทยมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการขยายตัวหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาเรื่องที่ทำกรของส่วนราชการด้านชายแดน

ก. สถานที่เดิมคับแคบและไม่เพียงพอต่อการขยายตัวการค้าชายแดนและปัญหาของพิธีการด้านศุลกากร

ข. ความจำเป็นจะต้องก่อสร้างสถานที่ราชการใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดน

๒. ปัญหาการขาดตลาดกลางสินค้าชายแดน การพัฒนาตลาดและการขยายฐานผลิต

๓. ปัญหาขาดศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า และไม่มีระบบบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการกดราคา

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. การพัฒนาด่านชายแดน

ก. ให้ก่อสร้างด้านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่โดยเร่งด่วน เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวภาคใต้

ข. เร่งรัดจัดทำผังพัฒนาและก่อสร้างด้านศุลกากรแห่งใหม่ ณ บ้านประกอบ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา

ค. ให้ก่อสร้างอาคารส่วนราชการด้านชายแดนเบตง จังหวัดยะลา

ง. ให้ก่อสร้างศูนย์ราชการชายแดนสุโงโกลก จังหวัดนราธิวาส

จ. ให้ขยายลานตรวจและลานพักตู้คอนเทนเนอร์ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์

๒. ด้านศุลกากร

ให้เจรจากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับจุดตรวจด่านวังเกลียนเป็นด่านศุลกากร และปรับปรุงพิธีการศุลกากรที่ด่านสะเดาให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะการตรวจปล่อยร่วมจุดเดียว การใช้แบบฟอร์มสำแดงแบบเดียวกันและการเพิ่มเขตแดนการขนส่งสินค้าที่นำเสียง่ายผ่านมาเลเซียไปยังสิงคโปร์

๓. การพัฒนาตลาดและขยายฐานการผลิต

ก. เร่งรัดโครงการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าชายแดน เพื่อเป็นกลไกการบริหารการตลาดและอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดน เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาเพราะขาดศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า ขาดระบบการเก็บรักษาผลิตผลเกษตรที่ถูกต้อง และขาดการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับตลาดทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค โดยเฉพาะที่สะเดาและสุโขทัย

ข. พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสะเดา - ปาดังเบซาร์ ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนทั้งด้านการค้า การคมนาคมขนส่งและเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ไม่มีมลพิษ โดยให้สิทธิประโยชน์จูงใจภายใต้กฎหมายที่มีอยู่ ได้แก่ กฎหมายศุลกากร (เขตปลอดอากร) พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม (เขตการค้าเสรี) พระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน และพระราชบัญญัติการผังเมือง รวมทั้งเอื้อประโยชน์และเกื้อกูลต่อการลงทุนของภาคเอกชน

ค. พัฒนาตลาดชายแดนและเมืองชายแดน สะเดา ปาดังเบซาร์ เบตง สุโขทัย และตากใบ ให้เป็นเมืองการค้าชายแดนที่ทันสมัย โดยมีการวางผังเมือง มีการจัดระเบียบตลาด คลังสินค้า และระบบการขนส่งที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง สถานีพักสินค้า และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ซื้อมาเลเซียและผู้ส่งออกฝั่งไทยกับผู้ผลิตในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย

ง. สร้างฐานการผลิตสินค้าขึ้นภายในพื้นที่จังหวัดชายแดน โดยส่งเสริมภาคเอกชนให้ผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาดมาเลเซียและสิงคโปร์ทดแทนสินค้าที่ขนส่งจากพื้นที่อื่น โดยเฉพาะนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ การเชื่อมโยงระบบตลาดท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดสายหลัก เพื่อช่วยเพิ่มรายได้และเกิดการจ้างงานในพื้นที่

จ. เร่งรัดการขยายตลาดนัดชายแดนไทย - มาเลเซีย บ้านวังประจันขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล

๔. การตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าที่สะเดาและสุโขทัย

การพัฒนาตลาดโกตลาด ปัจจุบันการค้าชายแดนบริเวณสะเดาและสุโขทัย

มีปัญหาด้านขาดระบบการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เกษตรที่ถูกต้อง และขาดการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค นอกจากนี้ยังขาดระบบบริหารจัดการตลาดที่สามารถต่อรองกับพ่อค้ามาเลเซียได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบและกดราคาอย่างไม่เป็นธรรม จึงควรเร่งรัดโครงการพัฒนาศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าชายแดนที่สะเดา และสุโขทัย เชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับตลาดภายในและตลาดต่างประเทศ

๕. การคมนาคม

ระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาในภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่างที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีโครงข่ายถนนสายหลัก ๔ ช่องจราจร เชื่อมแนวเหนือ-ใต้ เลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก และเลียบชายฝั่งตะวันตก รวมทั้งทางรถไฟ ที่สามารถเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ ไปสู่มาเลเซียและ สิงคโปร์ ส่วนในแนวตะวันตก - ตะวันออกได้มีการก่อสร้างถนน ๔ ช่องจราจรสายกระบี่ - ชนอม และสตูล - สงขลา ด้านการเชื่อมโยงทางอากาศมีสนามบินพาณิชย์ ๑๐ แห่ง เป็นสนามบินภายในประเทศ ๘ แห่ง และสนามบินนานาชาติ ๒ แห่ง คือ สนามบินนานาชาติภูเก็ตและหาดใหญ่ สำหรับการเชื่อมโยงทางน้ำ มีท่าเรือน้ำลึกฝั่งอ่าวไทยที่สงขลาและฝั่งอันดามันที่ภูเก็ต นอกจากนี้มีท่าเรือชายฝั่งอีกหลายแห่ง เช่น ท่าเรือระนอง ท่าเรือกันตัง (ตรัง) ท่าเรือกระบี่ ท่าเรือสุราษฎร์ธานี และท่าเรือตำมะลังที่สตูล อย่างไรก็ตาม ท่าเรือดังกล่าวมีร่องน้ำที่ยังไม่สามารถรองรับเรือขนาดมากกว่า ๒๐,๐๐๐ ตัน

สภาพปัญหา

เส้นทางขนส่งทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางขนส่งทางบกขาดการปรับปรุงซ่อมแซม และเส้นทางจำเป็นที่จะต้องสร้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและขนถ่ายสินค้าเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศยังไม่ได้ก่อสร้าง ผลกระทบการขาดเส้นทางขนส่งและเส้นทางขนส่งเดิมไม่มีความสะดวกทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้และประเทศไทยดำเนินไปอย่างไม่เต็มศักยภาพ ทั้ง ๆ ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเส้นทางคมนาคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการท่องเที่ยว และจะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศไทยโดยรวม

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. การขนส่งทางบก

ก. ให้ก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย - มาเลเซีย ข้ามแม่น้ำสุโขงโก - ลก เป็นกรณีเร่งด่วน เพื่อให้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างไทย - มาเลเซีย

ข. ปรับปรุงถนนเชื่อมสตูลกับด่านวังประจันเพื่อเชื่อมโยงการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

ค. ก่อสร้างทางหลวงเชื่อมโยงฝั่งทะเลอันดามัน จังหวัดสตูล และฝั่งอ่าวไทย อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ง. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔ หาดใหญ่ - สะเดา

จ. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๐๗ สงขลา - หาดใหญ่

ฉ. ก่อสร้างถนน เชื่อมโยงการค้าชายแดนตำบลสำนักขาม

ช. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๑๐ ชวัง ยะลา - เบตง

ซ. ก่อสร้างทางหลวงชายแดน หลักเขตแดน ๔๓A/๑๒๓ - อำเภอกาบัง-

บ้านนังสตาร์-สุคีริน- ศรีสาคร-แว้ง -บูเก๊ะตา

ณ. ก่อสร้างสะพานบูเก๊ะตาข้ามแม่น้ำโก - ลก

ญ. ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโก - ลก ที่ตากใบ

ฎ. ก่อสร้างถนนเลียบเมืองสุโขงโก - ลก

ฏ. ก่อสร้างถนนเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย ปีนัง-เบตง-ปัตตานี และ

แว้ง-สุโขงโก-ลก- อลอสตาร์-โกตาบารู

ฐ. ก่อสร้างเส้นทางรถไฟใหม่ เพื่อช่วยในการขนถ่ายสินค้าไทย - มาเลเซีย

๒. การขนส่งทางทะเล

ต้องปรับปรุงขีดความสามารถของท่าเรือสงขลาและท่าเรือกันตัง (ตรัง) ทั้งด้านการรองรับปริมาณสินค้าที่จะเพิ่มขึ้น และการจัดการให้สามารถดึงดูดการขนส่งสินค้าเข้า - ออก เชื่อมโยงกับท่าเรือปีนัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในระยะยาวเมื่อมีปริมาณสินค้ามากเพียงพอจึงพิจารณา ก่อสร้างท่าเรือบูโบยที่จังหวัดสตูล เพื่อเชื่อมโยงให้เป็นสะพานเศรษฐกิจสงขลา - สตูล ต่อไป ตลอดจนพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการเดินเรือ ชายฝั่งอ่าวไทยไปยังภาคใต้ตอนบน และภาคตะวันออก (ท่าเรือแหลมฉบัง) เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศ

๓. การขนส่งทางอากาศ

ให้เชื่อมโยงเส้นทางการบิน

เบตง - ลังกาวี - ภูเก็ต

เบตง - ลังกาวี - กรุงเทพฯ

๑๐. การท่องเที่ยว

ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๔๔ จำนวน ๒.๔ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นชาวมาเลเซีย ๑.๗ ล้านคน รองลงมาเป็นชาวสิงคโปร์ ประมาณ ๐.๒ ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดน ได้แก่ เมืองหาดใหญ่ เบตง สุโงโก-ลก อย่างไรก็ตาม พื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติได้ ซึ่งบางพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านได้ใช้เป็นจุดขายด้านการตลาดร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวของตนเองด้วย

จากสถิติข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อคนไทยด้วยกันแล้ว การพัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งจะต้องส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะส่งผลให้ตลาดการค้าในท้องถิ่นและการค้าชายแดนพัฒนาคุณภาพและเพิ่มปริมาณสินค้าตามไปด้วย อันจะทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นขยายตัว และคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดีขึ้น

สภาพปัญหา

๑. ความไม่สะดวกในการเดินทางเพราะเส้นทางการคมนาคมมีจำกัดและไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง
๒. แหล่งท่องเที่ยวขาดการพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ
๓. แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมขาดการบำรุงรักษา และไม่มีการกำหนดเขตกิจกรรมด้านบันเทิง เช่น คลับ บาร์ ที่ชัดเจน
๔. ชุมชนและท้องถิ่นขาดการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการ บำรุงรักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมให้สงขลา - หาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ตอนล่างที่เชื่อมโยงจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พัทลุง ตรังและสตูล เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย จีน ฯลฯ โดยการจัดรายการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package Tour) และรณรงค์การประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง

๒. พัฒนาหมู่เกาะตะรุเตา อาดัง - ราวี - หลีเป๊ะ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเชิงนิเวศนิตยาระดับโลก โดยให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเชื่อมโยงชายฝั่งสตูลและแหล่งท่องเที่ยวเกาะลังกาวิชัยของมาเลเซียและเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การปรับปรุงขยายท่าเรือชายฝั่งตามะลิ่งที่สตูล การแก้ไขด้านบริการท่าเรือท่องเที่ยวที่ปากปารา (สตูล) การจัดการเชิงพื้นที่และเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อขยายการท่องเที่ยวสู่ตลาดโลก

๓. ยกกระต๊อบ "เมืองเบตง" เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธารโต เขื่อนบางลาง และป่าฮาลาบาลา โดยพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบการพักระยะยาว (Long Stay) อาศัยจุดขายด้านความโดดเด่นของภูมิประเทศและลักษณะอากาศหนาวเย็นแบบภาคเหนือ รวมทั้งอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง

๔. พัฒนาโครงข่ายวงจรรูขุมชนการท่องเที่ยว โดยปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเทศกาล เช่น การสักการะเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวที่ปัตตานี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา พรุโศกแดงที่นราธิวาสและแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดนต่าง ๆ

๕. ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชน โดยสนับสนุนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านให้มีคุณภาพเชื่อมโยงกับธุรกิจท่องเที่ยว

๖. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่เมืองและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การคมนาคมขนส่ง ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม และระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๗. สนับสนุนให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน ร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพไม่เสื่อมโทรมทั้งหาดทรายน้ำทะเล และสภาพภูมิทัศน์ ควบคู่ไปกับการจัดระเบียบสังคมและกำหนดเขตสำหรับกิจกรรมด้านบันเทิง เช่น บาร์ ผับ ดิสโก้เธค เป็นต้น

๘. พัฒนากิจกรรมต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารไทย ร้านอาหารฮาลาล ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น โดยเน้นคุณภาพและราคาอย่างมีมาตรฐาน

๙. การแปลงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวภาคใต้ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประสานการส่งเสริมการตลาด และการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน

๑๐. พัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์ชาติ (เกาะสมุย) กับฝั่งอันดามัน ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง และสตูล ตามแนวดอน ๔ ช่องจราจร กระบี่-ขนอม โดยเฉพาะโครงข่าย การท่องเที่ยวยุทธศาสตร์บริเวณเขื่อนรัชชประภา อุทยานแห่งชาติเขาสก และหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยให้มีการศึกษาเพื่อวางแผนปฏิบัติการด้านท่องเที่ยว

๑๑. พัฒนาเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลระหว่าง ภูเก็ต - พังงา - กระบี่ - ตรัง - สตูล รวมทั้งเกาะลังกาวี ประเทศมาเลเซีย โดยปรับปรุงท่าเรือท่องเที่ยวรองรับอย่างมีมาตรฐาน ควบคู่กับการปรับปรุงถนนเลียบชายฝั่งทะเลอันดามันให้สะดวก ตลอดจนส่งเสริมภาคเอกชนลงทุนการท่องเที่ยวทางทะเลด้วยเรือขนาดใหญ่ และเรือท่องเที่ยวส่วนตัว

๑๑. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และประมง รวมทั้ง ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และอ่าวปัตตานี ได้ส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องแก้ไขปัญหาเป็นกรณีเร่งด่วน และในที่นี่จะกล่าวถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอการแก้ปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเน้นพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมรุนแรง ๒ พื้นที่ คือ

ก. พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมและความตื่นตัวของพื้นที่ทะเลสาบและร่องน้ำ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทำประมงกระจัดกระจายในทะเลสาบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ

ข. พื้นที่อ่าวปัตตานีและชายฝั่ง

ปัจจุบันอ่าวปัตตานีกำลังประสบปัญหาด้านระบบนิเวศน์วิทยาทั้งน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และจากการทำอวนรุน อวนลากในพื้นที่ทะเลใน (ในอ่าวปัตตานี) และพื้นที่ทะเลนอก (บริเวณชายฝั่งด้านอ่าวไทย) โดยเฉพาะเมื่อมีการรุกกล้าทำประมงอวนรุน อวนลาก เข้ามาในเขต ๓,๐๐๐ เมตร จะส่งผลกระทบต่อชาวประมงขนาดเล็ก

๒. ปัญหาเรื่องการจัดระเบียบเรื่องการประมง และแผนปฏิบัติการการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การก่อสร้างระบบการกำจัดหรือบรรเทาปัญหาด้านมลพิษ เช่นระบบการจำกัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ เป็นต้น

๓. ปัญหาเรื่อง การกำหนดมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษ พระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เน้นในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมรุนแรง ๒ พื้นที่ คือ

ก. พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมและความตื่นเงินของพื้นที่ทะเลสาบและร่องน้ำ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทำการประมงกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ ขาดการจัดระเบียบเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ จึงควรเร่งจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเชิงนิเวศวิทยาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการขุดลอกร่องน้ำ จัดระเบียบทำการประมงให้การสัญจรทางเรือมีความสะดวกขึ้น และพัฒนาหมู่บ้านริมทะเลสาบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ เป็นกรณีเร่งด่วนด้วย

(๑) อนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

๑) แก้ไขปัญหาระบบนิเวศน์จากการเปิดป่ากระวะ

๒) ปลูกป่าชายเลนและป่าพรุ

๓) พื้นฟูพื้นที่ดินน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำ

(๒) ปรับปรุงระบบบริหารพื้นที่ลุ่มน้ำ

๑) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

๒) การบริหาร การติดตามและประเมินผลแบบบูรณาการ

(๓) ควบคุมมลพิษ

๑) แก้ไขและป้องกันน้ำเสีย ขยะ และมลพิษ

(๔) การจัดการทรัพยากรน้ำและการประมง

๑) จัดระเบียบการประมงในทะเลสาบสงขลา

๒) ตรวจสอบสภาพทรัพยากรสัตว์น้ำ

(๕) พัฒนาอาชีพและระบบชุมชน

๑) ส่งเสริมอาชีพการเกษตรผสมผสานในชุมชน

- (๖) พื้นฟู บูรณะโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม
- ๑) พัฒนาโบราณสถาน
 - ๒) สนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วมพื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำ
- (๗) ส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ๑) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทะเลน้อย และพื้นที่ชุ่มน้ำ
- (๘) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน
- ๑) ก่อสร้างถนนสายใสลี้้ง-บ้านหัวป่า
- (๙) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์ และตรวจสอบน้ำ
 - ๒) เสริมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครอนุรักษ์ป่าและน้ำ

ข. พื้นที่อ่าวปัตตานีและชายฝั่ง

ปัจจุบันอ่าวปัตตานีกำลังประสบปัญหาด้านระบบนิเวศวิทยาทั้งน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และจากการทำอวนรุน อวนลาก ในพื้นที่ทะเลใน (ในอ่าวปัตตานี) และพื้นที่ทะเลนอก (บริเวณชายฝั่งด้านอ่าวไทย) โดยเฉพาะเมื่อมีการรุกล้ำทำประมงอวนรุน อวนลากเข้ามาในเขต ๓,๐๐๐ เมตร ส่งผลกระทบต่อชาวประมงขนาดเล็ก จึงควรเร่งรัดจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการอ่าวปัตตานี การก่อสร้างระบบกักจัดน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และการกำหนดมาตรการที่เคร่งครัดในการจัดทำ Zoning ในพื้นที่ ๑๒ ไมล์ทะเล เพื่อกำหนดเขตการทำประมงประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนรุนและให้กำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและชาวประมงพาณิชย์ที่ใช้อวนรุน รวมทั้งปรับปรุงท่าเทียบเรือประมงปัตตานี

๒. การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่น ๆ

- ก) ก่อสร้างระบบกักจัดขยะเทศบาลตำบลสุโงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สตูล
- ข) ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนเมือง เช่น ชุมชนเทศบาลนครยะลา จังหวัดนราธิวาส และสตูล

๓. การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

- ก) สนับสนุนการจัดทำแผนการบริหารทรัพยากรธรรมชาติเป็นรายพื้นที่ และบูรณาการเป็นแผนจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ข) พื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยการปลูกเพิ่มป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม การอนุรักษ์ปะการังธรรมชาติและการสร้างปะการังเทียม การเข้มงวดตรวจตราการทำ

ประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งการขยายผลรูปแบบชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เช่น กรณีของจังหวัดสตูล ให้แพร่หลายอย่างเป็นรูปธรรม

ค) ปรับปรุงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษา ทั้งจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจนำมาตรการการจำกัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้ เพื่อการพัฒนาและบำรุงดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย และน้ำเสียในพื้นที่

ง) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการใช้ โดยการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กระดับไร่นา การก่อสร้างเหมือง ฝาย ทำนบ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในลำน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำเทพา - นาทวี

จ) ทำการศึกษารูปแบบรวมทั้งความเหมาะสมเชิงเศรษฐกิจและการบริหารจัดการในการกำจัดขยะของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (อลุง) ร่วมกับชุมชน/เมืองในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น หาดใหญ่-สงขลา สตูล เป็นต้น

๔. กำหนดมาตรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ตามแนวพื้นที่สะพานเศรษฐกิจ ปันง-สงขลา - ปันง - ปัตตานี โดยประสานมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษ พระราชบัญญัติโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น

๑๒. การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศโดยส่วนรวม และมีเอกลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเขตภูมิภาคอื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาโดยเฉพาะในจังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานีและสตูล จะอาศัยรายได้ทางการเกษตรเป็นหลัก เนื่องจากการส่งเสริมและการสนับสนุนการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นกลไกจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมยังขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การศึกษาของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษา การสาธารณสุขและการบริหารพัฒนาคน เพื่อเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกษตรอุตสาหกรรม การค้า การท่องเที่ยว ฯลฯ หากรัฐส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ประชาชนก็จะมีศักยภาพและจะนำพาไปสู่การพัฒนาสังคมในทุก ๆ ด้านให้บรรลุเป้าหมาย

สภาพปัญหา

๑. ระบบการศึกษายังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาภาคการผลิตและภาคบริการ และคุณภาพยังไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการบริการการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปฐมวัย และระดับอุดมศึกษา

๒. การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงานยังไม่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการผลิตภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวมากขึ้น

๓. บุคลากรทางการแพทย์ชาวไทยมุสลิมที่จบการศึกษาด้านการแพทย์จากต่างประเทศ มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางคนเคยทำงานหรือฝึกงานในหน่วยแพทย์องค์การยูเนสโก ในโรงพยาบาลของประเทศมาเลเซีย บรูไน ซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น แต่หมดโอกาสที่จะใช้วิชาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่บ้านเกิดของตน เพราะยังไม่มีใบประกอบวิชาชีพของประเทศไทย ส่วนแพทย์ที่ทำงานในโรงพยาบาลชุมชนของรัฐในบ้านเกิด ยังมีสถานะเป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราวซึ่งยังไม่มีกรยกฐานะให้เป็นข้าราชการ

๔. การดูแลสุขภาพและระบบป้องกันโรค เช่น ไข้มาเลเรียตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย และโรคติดต่อที่มากับคนต่างด้าว ยังไม่มีการป้องกันที่ดีพอ

แนวทางการแก้ปัญหา

การพัฒนาด้านสังคมต้องเน้นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องดังนี้

๑. การเตรียมความพร้อมของคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านการศึกษาโดยจัดหลักสูตรวิชาสามัญให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรม ตามหลักศาสนาอิสลามตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงระดับกลาง โดยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ครอบคลุมทุกตำบลใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการเร่งปรับปรุงหลักสูตรผสมผสานระหว่างวิชาสามัญกับวิชาตามหลักศาสนาให้ทั่วถึง เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ทัดเทียมกับนักศึกษาทั่วไป อนึ่ง เรื่องการศึกษาได้กล่าวไว้ในส่วนที่สอง แล้ว

๒. การผลิตและการพัฒนาฝีมือแรงงานและอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องประดับให้มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป ให้สามารถรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในอนาคต โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกรวมกับสถาบันประกอบการ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะเร่งรัดดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนามือแรงงานนานาชาติที่สงขลา เพื่อการแลกเปลี่ยนความ

ร่วมมือการพัฒนาฝีมือแรงงานกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย และให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการฝึกอบรมตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน การใช้ภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์

๓. แก้ไข กฎ ระเบียบ และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าซึ่งวัตถุดิบผ่านด่านศุลกากร เรื่องข้อจำกัดและสินค้าต้องห้ามนำเข้า ซึ่งการห้ามนำเข้าของสินค้าบางชนิดมีผลกระทบต่อส่งเสริมและพัฒนาด้านฝีมือแรงงานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การห้ามนำเข้าผ้าวาบา จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมครัวเรือน เป็นต้น

๔. การพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ผู้ด้อยโอกาสให้ดำเนินการดังนี้

- (๑) ฝึกอาชีพให้แก่สตรีในชนบท
- (๒) การบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพแก่สตรี
- (๓) ฝึกอาชีพให้แก่สมาชิกนิคมสร้างตนเอง
- (๔) สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพสำหรับผู้ถูกเลิกจ้างงาน

๕. ให้กระทรวงสาธารณสุขแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

(๑) อนุญาตให้แพทย์ ทันตแพทย์และเภสัชกรชาวไทยมุสลิม ที่สำเร็จการจากต่างประเทศและแพทย์สภารับรองแล้ว แต่ยังไม่มียใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ สามารถเข้าทำงานในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดชายแดนฯ ได้ในตำแหน่งข้าราชการประจำ

(๒) บุคคลตามข้อ (๑) ที่เคยทำงานในโรงพยาบาลในฐานะลูกจ้างชั่วคราว ครบ ๓ ปี แล้วควรมีการประเมินผล และออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นกรณีพิเศษ

(๓) บุคคลตามข้อ (๑) ที่ยังไม่ได้ทำงาน แต่มีความประสงค์จะกลับมารับใช้ชาติช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ให้สามารถกลับมาทำงานได้ทันที

อนึ่ง หากการดำเนินการตาม (๑) - (๓) ข้างต้น เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงสาธารณสุขต้องแก้ไข กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเท่าที่ กฎ ระเบียบจะเปิดช่องให้ทำได้ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการบำบัดรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างในทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม หากได้แพทย์ที่มีภาษาศาสนาและวัฒนธรรมเดียวกันจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านจิตวิทยาได้ด้วย

๖. เร่งรัดให้กระทรวงสาธารณสุขจัดระบบการป้องกันโรคที่มีความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะไข้มาเลเรียตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย โรคเอดส์ และโรคติดต่อที่เข้ามากับแรงงานต่างด้าว ตลอดจนประสานการแก้ไขปัญหาลิงเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยให้ดำเนินการดังนี้

- (๑) ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและผู้ใช้แรงงาน จังหวัด
-- สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส
- (๒) ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ
นราธิวาส
- (๓) เสริมสร้างสุขภาพประชาชน จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ
นราธิวาส
- (๔) เฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ
นราธิวาส

๗. ส่งเสริมการดำเนินการเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเยาวชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน
การฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิด ณ จังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล

๓.๕ ปัญหากลไกรัฐด้านการเมืองการปกครอง

การแก้ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะบรรลุวัตถุประสงค์
ประสงค์อย่างยั่งยืนได้ จะอยู่ที่ความร่วมมือของประชาชนที่มีต่อองค์กรภาครัฐ โดยภาครัฐจะต้องเป็น
กลไกหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และทำให้ประชาชนไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญห
อย่างผู้ที่บรรลุดีภาวะทางการเมือง และหากประชาชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของนโยบายหรือ
แผนงานทางราชการ มีความรู้ความเข้าใจก็จะให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ปัญหาความมั่นคง
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะเข้าสู่ภาวะปกติ และมีความเจริญก้าวหน้าโดยอาจกล่าวได้ว่า กลไก
ของรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญห หากการแก้ไขปัญหได้ผลก็แสดงว่าแผนงานหรือ
นโยบายต่าง ๆ ที่รัฐได้วางมาตรการไว้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของรัฐได้ดำเนินการอย่างถูกต้องทาง
แล้ว

สภาพปัญหา

ปัญหาในระดับโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนสำคัญคือโครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการ
ขอเสนอความเป็นมาและผลกระทบของปัญหา ๒ ประการคือ

๑. ปัญหาพื้นฐานทางโครงสร้างที่สำคัญมี ๒ ปัจจัย คือ

๑) มีความขัดแย้งเชิงลึกจากนโยบายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีมาในอดีต
เช่น การใช้กำลังปราบปรามผู้ที่ถูกสงสัยเป็นขบวนการโจรก่อการร้าย จึงมีผลให้กลุ่มคนบางกลุ่มเกิด
อคติฝังลึกในจิตใจ แม้นโยบายของรัฐจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่ประสบการณ์และอคติที่ฝังอยู่ในจิตใจ
ยังสลายไปไม่หมดสิ้น

๒) การไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ แม้ไม่ได้เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่รู้สึกจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่า “เขาทำพวกเรา” รังแกพี่น้องร่วมศาสนา และในอดีตที่ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ปัญหาการสื่อสารภาษายังมีอยู่ซึ่งอาจจะลดลงบ้างบางพื้นที่ และปัญหาด้านภาษานี้ยังผลให้เกิดการแบ่งแยกพวกเขาพวกเรา

๒.๑ ปัญหาการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้รักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะปฏิบัติการโดยไม่รู้สึกลำบากใจและลงมือกระทำโดยคิดเพียงว่ากำลังรักษาความสงบเรียบร้อยหรือจัดการกับพวกโจร ซึ่งอาจรุนแรงกว่าความจำเป็น โดยเฉพาะหากชาวบ้านรู้ว่าผู้ที่ถูกกระทำเป็นคนบริสุทธิ์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายหรือทราบว่ามีผู้ลงมือกระทำมีความเป็นมาอย่างไร รับผิดชอบใครมา ก็จะทำให้ชาวบ้านต่อต้านรัฐ และเมื่อมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นอีกก็จะเป็นการเพิ่มความซับซ้อนของปัญหาว่าเป็นผู้ใดลงมือกระทำ โจรทั่วไปหรือขบวนการโจรก่อการร้าย

๒.๒ เหตุการณ์จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งมีการสลับเปลี่ยนโยกย้ายข้าราชการทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ประชาชนสับสนเหตุการณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร ซึ่งในช่วงเวลา ก่อนหรือหลังการเปลี่ยนแปลงอาจมีการสร้างสถานการณ์และยากแก่การสรุปว่าฝ่ายใดเป็นผู้กระทำ

๒.๓ การส่งข้าราชการไปประจำในพื้นที่ อาจมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่จะได้รับในพื้นที่นั้น ๆ หรือบางกรณีส่งไปเพราะมีเจตนาจะลงโทษข้าราชการผู้นั้น อาจทำให้ในบางพื้นที่ที่มีข้าราชการที่ด้อยประสิทธิภาพ

๒.๔ ข้าราชการด้วยกันไม่ร่วมมือกัน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากไม่กล้ากระทบกระทั่งกัน ต่างฝ่ายต่างอยู่ไม่ก้าวถ่างกัน แม้จะทราบว่าเจ้าหน้าที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่สุจริตหาผลประโยชน์จากสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อมีเหตุการณ์ก่อการร้ายหรือมีการกระทำที่ผิดกฎหมายที่จะต้องขอความร่วมมือกัน อีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรหรือยิ่งไปกว่านั้นคือ เพิกเฉยเสีย เพราะเห็นว่าไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

๒.๕ ข้าราชการและชาวบ้านที่ดีไม่ยอมร่วมมือ ไม่กล้าพูดความจริงแม้จะรู้เหตุการณ์ดี เพราะไม่ยอมเสี่ยงอันตราย

๒.๖ ประชาชนเสื่อมศรัทธาและไม่ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ข้อนี้เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด เพราะพฤติกรรมทั้งหมดทุกข้อที่กล่าวมา ชาวบ้านรู้และสื่อสารส่งข่าวถึงกัน เพราะมีพื้นฐานคือ “พวกเรา” ต้องรักและสามัคคีกันเพื่อความอยู่รอดและไม่ถูกรังแก แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่พูดไม่จริงก็จะฝังใจว่าไม่มีใครจริงใจกับเรา แม้สถานการณ์บางช่วงเวลาจะดีขึ้นและชาวบ้านบางคนต้องการจะส่งข่าวสารให้แก่ทางราชการ แต่ก็ไม่กล้าเพราะไม่แน่ใจในความปลอดภัยของตน ข้อเท็จจริงนี้เป็นเหตุที่สำคัญที่สุดที่ราษฎรไม่ให้ความร่วมมือกับทางราชการ สิ่งที่พบเสมอเมื่อเกิดเหตุร้ายชาวบ้านจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไม่รู้ ไม่เห็น” และมีการตักเตือนกันโดยย้ำอย่างเด็ดขาดว่า “อย่าไปบอกเจ้าหน้าที่”

และถ้ามีกรณีเจ้าหน้าที่คนใดยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมายก็จะพูดกันอย่างติดปากว่า “กลัวเจ้าหน้าที่มากกว่าใคร”

แนวทางแก้ปัญหา

๑. สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของสังคมที่เป็นพลังสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกันเมื่อมีภัยหรือมีปัญหา

๒. สร้างความเข้าใจในคุณค่าและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่างวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความเคารพและการยอมรับในความแตกต่างของการอยู่ร่วมกันอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีโดยสันติสุข

๓. ให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง และปรับกฎระเบียบของราชการ โดยทุกฝ่ายต้องศึกษาและเข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็ง และใช้จุดแข็งเพื่อการแก้ไขปัญหาให้สังคมมีความมั่นคงที่ยั่งยืน

๔. สนับสนุนให้หน่วยงานการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้มากที่สุด โดยจัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่

๕. สรรหาและพัฒนาข้าราชการให้มีคุณลักษณะเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และโยกย้ายข้าราชการที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกจากพื้นที่

๖. สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสและบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา และการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม เพื่อปกป้องวิถีชีวิตของคนในสังคมจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันจากภายนอก

๗. สนับสนุนองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ให้ประสานงานกำหนดกิจกรรมหลัก คือ การส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวในพื้นที่ได้เรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำงานในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคี โดยยึดหลัก “อยู่อย่างมุสลิมในสังคมไทย แต่ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชาติอย่างมีความสุข”

๘. ให้มีการอบรมข้าราชการที่จะไปประจำในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นตัวแทนของรัฐที่จะไปทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการสร้างปัญหาทางสังคม จิตวิทยา โดยไม่ได้ตั้งใจ

อนึ่ง การสรรหาข้าราชการไปประจำพื้นที่ รัฐควรกำหนดนโยบายส่งคนในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งจักเป็นการวางรากฐานและการกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง แม้จะต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาก็ตาม

๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ

ผลกระทบจากการก่อการร้ายในต่างประเทศ

ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน มีการก่อวินาศกรรมในประเทศต่าง ๆ ด้วยการกระทำของเครือข่ายผู้ก่อการร้าย ซึ่งดำเนินการเป็นระยะ ๆ และการหลบซ่อนของเครือข่ายผู้ก่อการร้ายจะลึกลับ ไม่ปรากฏต่อสายตาชาวโลกทำให้ยากต่อการปราบปราม แม้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะร่วมมือกันก็ตาม การก่อวินาศกรรมแม้จะไม่มีเกี่ยวข้องและเกิดขึ้นกับประเทศไทย แต่ก็อาจประมาทได้ เพราะอาจมีการข่าวต่างประเทศเชื่อมโยงสถานการณ์กับขบวนการก่อการร้ายทำให้ประเทศไทยเสียหายต่อชื่อเสียงได้ เช่น กรณีที่มีการจับกุมชาวไทยมุสลิม ๒ คน ที่ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ด้วยข้อหา อาจเป็นสมาชิกเครือข่าย “เจมาอิสลามียาห์” ซึ่งเชื่อว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายระดับภูมิภาคที่อยู่เบื้องหลัง การก่อวินาศกรรมที่เกาะบาหลีประเทศอินโดนีเซีย และมีสายสัมพันธ์กับเครือข่ายก่อการร้าย “อัลไกด้า”

การก่อวินาศกรรมไม่ว่าจะเป็นการกระทำของคนกลุ่มใด ชาวไทยมุสลิมก็肯定不会สนับสนุนอย่างแน่นอน แต่เมื่อมีการจับกุมชาวไทยมุสลิมตามกรณีดังกล่าว ทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเคลื่อนไหว แสดงความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องหาความเป็นธรรม ให้รัฐดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกจับกุม เพราะเชื่อว่าบุคคลทั้งสองเข้าไปในประเทศกัมพูชาโดยมิได้มีเจตนาเข้าไปก่อการร้ายตามที่ประเทศกัมพูชากล่าวหา เพียงแต่ต้องการไปเผยแพร่ศาสนาอิสลามและทำงานหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ซึ่งทำงานอยู่ที่มูลนิธิธมมุลกอรอ ที่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กร NGO อย่างถูกต้องตามระเบียบของประเทศกัมพูชา โดยมูลนิธินี้ ได้รับเงินบริจาคจากประเทศซาอุดีอาระเบีย และงานหลักของมูลนิธิคือการเปิดโรงเรียนสอนศาสนา

ไม่ว่าบุคคลทั้ง ๒ จะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายต่างประเทศหรือไม่ แต่เมื่อถูกจับกุมที่ต่างประเทศด้วยข้อกล่าวหาร้ายแรงว่ามีความสัมพันธ์กับเครือข่ายก่อการร้ายระดับประเทศ ย่อมมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศ กรณีเช่นนี้ เป็นปัญหาระหว่างประเทศ ที่รัฐจะต้องสร้างความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านและสังคมโลก ให้รู้ว่าประเทศไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย ไม่ว่าจะ เป็นในหรือนอกประเทศ และรัฐต้องดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกจับกุมให้พ้นจากข้อกล่าวหา หากชาวไทยมุสลิมที่ถูกจับกุมไม่มีความผิด พร้อมกันนี้ รัฐจะต้องคลี่คลายสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้หมดไป โดยปราศจากข้อสงสัยของชาวต่างประเทศว่า สถานการณ์ชายแดนภาคใต้เป็นสถานการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย แม้ว่าในอดีตสถานการณ์ความไม่สงบเรียบ

ร้อยในภาคใต้จะเชื่อมโยงกับกลุ่มขบวนการก่อการร้าย และได้รับการสนับสนุนจากประเทศมุสลิมบางประเทศ ซึ่งเหตุการณ์ในอดีตนี้อาจทำให้ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในสถานการณ์ ปัจจุบันว่าประเทศไทยยังมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย แต่นั่นคือเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมโลกรู้ว่า ประเทศไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายใด ๆ ทั้งสิ้น และเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น ในปัจจุบันแต่เป็นเพียงปัญหาภายในประเทศเท่านั้น

บุคคลสองสัญชาติกับปัญหาความมั่นคงของประเทศ

เนื่องจากประเทศมาเลเซียได้เปิดช่องทางให้คนไทยมุสลิมสามารถทำบัตรประชาชนมาเลเซียได้ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมไปทำบัตรประชาชนมาเลเซียเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาสเพียงจังหวัดเดียวมีบุคคลสองสัญชาติประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน โดยส่วนใหญ่ของชาวไทยมุสลิมที่ทำบัตรประชาชนมาเลเซีย จะมีวัตถุประสงค์เพื่อไปทำงานเลี้ยงชีพ ซึ่งบุคคลสองสัญชาติกลุ่มนี้ จะไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่อีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นพวกกระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้าประเทศมาเลเซีย รวมทั้งพวกที่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะต้องถอนสัญชาติมาเลเซีย เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

สภาพปัญหา

๑. กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ อาศัยประโยชน์การถือบัตรประจำตัวประชาชนสองสัญชาติ เข้าไปในประเทศมาเลเซีย เพื่อเตรียมการวางแผนการก่อความไม่สงบเรียบร้อย หรือลี้ภัยหลบซ่อนการตรวจสอบของทางราชการไทย ทำให้การป้องกันและตรวจสอบของประเทศไทยยากยิ่งขึ้นและได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน

๒. กลุ่มคนที่ได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้าประเทศมาเลเซียทำให้ยากต่อการติดตามและจับกุม

๓. ประเทศมาเลเซียมีข้อจำกัดในการช่วยประเทศไทยปราบปรามผู้ก่อการร้าย เนื่องจากการถอนสัญชาติมาเลเซียของบุคคลสองสัญชาติอาจมีผลกระทบทางด้านการเมืองของประเทศตน และเกรงว่าจะถูกกดดันจากประชาชนชาวมาเลเซียด้วยกันว่ารัฐบาลทำร้ายคนชาติเดียวกัน อีกทั้งอาจถูกกดดันจากกระแสต่อต้านของโลกมุสลิมด้วย

๔. การปฏิบัติตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย การดำเนินการในภาคปฏิบัติยังไม่มีประสานงานร่วมกัน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องมีการกำหนดหลักปฏิบัติให้ชัดเจนโดยต้องระบุว่าผู้กระทำ

ความผิดเป็นใคร ทำความผิดอะไร มีหลักฐานที่ชัดเจนอย่างไร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบและหลักเกณฑ์การปฏิบัติเหล่านี้จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ และประเทศไทยกับมาเลเซียจะต้องทำความเข้าใจกันให้ชัดเจน

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ให้รัฐบาลกำหนดนโยบายด้านต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาบุคคลสองสัญชาติ โดยอาจตั้งคณะกรรมการร่วมกับประเทศมาเลเซีย และดำเนินการแยกกลุ่มบุคคลสองสัญชาติให้ชัดเจน โดยกลุ่มที่ไปทำงานเลี้ยงชีพโดยสุจริตให้ร่วมกันสนับสนุนช่วยเหลือต่อไป แต่กลุ่มผู้กระทำความผิดและกลุ่มที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศทั้งสอง ให้ดำเนินการตรวจสอบป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจัง

๒. ให้ประเทศมาเลเซียตระหนักว่า ปัญหาเรื่องการก่อการร้ายเป็นปัญหาระหว่างประเทศทั้งสอง เนื่องจากจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทยและรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะการดำเนินโครงการอุตสาหกรรมที่จะมีขึ้นในอนาคต การขจัดปัญหาใจก่อการร้ายจะช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคง และส่งเสริมการลงทุน การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การค้า และการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสอง ซึ่งเปรียบเสมือนว่าเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นจึงไม่ควรให้ปัญหาใจก่อการร้ายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๓. การประสานขอความร่วมมือให้ประเทศมาเลเซียถอนสัญชาติมาเลเซียของบุคคลสองสัญชาติ เป็นปัญหาระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเชื้อชาติและศาสนาที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง และยากต่อการดำเนินการของประเทศมาเลเซีย ดังนั้นการส่งรายชื่อผู้ก่อการร้าย เพื่อให้ประเทศมาเลเซียตรวจสอบและดำเนินการจะต้องมีความรอบคอบ ถูกต้อง ชัดเจนและระมัดระวังผลกระทบด้านความสัมพันธ์เป็นกรณีพิเศษ

๔. การประสานงานขอความร่วมมือให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย โดยที่ใจก่อการร้ายที่ได้กระทำความผิดบนผืนแผ่นดินของประเทศไทยแล้วหลบหนีไปซ่อนตัวอยู่ในประเทศมาเลเซีย เป็นผู้ต้องหาคดีอาญาของแผ่นดิน หากมีหมายจับตามกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ผู้ต้องหานั้นยอมมิใช่ผู้ต้องหาในคดีการเมือง ดังนั้นจะใช้สิทธิพักอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซีย ในฐานะผู้ลี้ภัยไม่ได้ รัฐบาลต้องดำเนินการขอความร่วมมือให้ประเทศมาเลเซียส่งผู้นั้นกลับมายังประเทศไทยเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป แต่รัฐบาลไทยต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องโดยเจาะจงองค์ประกอบสำคัญลงไปว่า ผู้กระทำความผิดมีกี่คน เป็นผู้ใด ทำความผิดเรื่องอะไร มีหลักฐานที่ชัดเจนอย่างไร เป็นต้น

ข้อสังเกตการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอาเซียนและโลกมุสลิม

๑. ควรมีหน่วยงานขององค์กรมุสลิมไทยที่ทำหน้าที่เฉพาะการไปสร้างความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีฐานะเป็นทูตทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม
๒. มุ่งเน้นการช่วยเหลือ เกื้อกูลระหว่างกันโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา การแก้ปัญหาแรงงานและการว่างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศอาเซียนและตะวันออกกลาง

ส่วนที่สาม

ข้อเสนอการแก้ปัญหายั่งยืนและ
หลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๑.๑ มูลเหตุเชิงลึกของปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นกรณีตัวอย่างอันหนึ่งที่สำคัญสะท้อนถึงความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย เพียงแต่ต่างกันตรงที่กระแสในสังคมและสื่อมวลชนจะพุ่งเป้าความสนใจไปที่กรณีความขัดแย้งในบริเวณพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นหลัก อันเนื่องมาจากลักษณะเด่นของอนุภูมิภาคแห่งนี้

ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว รูปแบบความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว ปรากฏขึ้นอยู่ทั่วไปในผืนแผ่นดินไทย สังคมไทยยังคงมีทัศนคติและการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมต่อกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อยู่ชายขอบของสังคม โดยเฉพาะคนชายขอบในลักษณะของกลุ่มเชื้อชาติและอนุวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่าง อาทิ ชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยทางศาสนาและกลุ่มความเชื่อ คนชายขอบที่ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น คนพิการ คนเร่ร่อน เป็นต้น

มูลเหตุที่ลึกที่สุดของปัญหาดังกล่าว มีต้นตอมาจากรากเหง้าทางวัฒนธรรมความคิด นั่นคือ การที่คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความคิดที่ยังไม่เห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย ยังไม่เห็นว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ของทุกสังคมในโลกและเป็นทุนทางสังคมที่มีมูลค่ามหาศาล หากรู้จักนำมาผสมผสานและใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง รากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขเชิงวัฒนธรรมความคิดของคนในสังคม โดยสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อกลุ่มอนุวัฒนธรรมอื่น ๆ

การแก้ไขปัญหานี้ในประเด็นดังกล่าว จำเป็นต้องเริ่มที่การปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ความคิดของคนในสังคมให้ถูกต้อง เนื่องจากโลกทัศน์เป็นตัวกำหนดค่านิยม และค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ดังนั้น หากจะเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมให้ถูกต้องอย่างถาวร จึงต้องเปลี่ยนโลกทัศน์และค่านิยมของคนเป็นอันดับแรก

สำหรับในกรณีปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่มีต่อกลุ่มคนต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ควรที่จะต้องรีบเร่งแก้ไขให้หมดสิ้นไปโดยไม่ช้า ดังนั้น เพื่อให้อัตราการเปลี่ยนแปลงที่ระดับวัฒนธรรมความคิดเป็นไปอย่างรวดเร็วและเกิดความชัดเจน ภาครัฐควรจะต้องศึกษาพิจารณาถึงพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งข้าราชการ และบุคคลทั่วไปว่ามีพฤติกรรมใดบ้างที่สร้างความแตกแยกและพฤติกรรมใดที่สร้างความสมานฉันท์อันควรเป็นแนวปฏิบัติของคนในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่านโยบายของภาครัฐนับได้ว่าเป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับปรัชญาความคิดในเรื่องการเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากแนวนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแนวนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันซึ่งได้เขียนระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นที่ทราบทั่วกัน

อย่างไรก็ตาม ปมปัญหาความขัดแย้งยังเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากกรณีปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีตัวอย่าง จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ ชุดนี้มีความเห็นพ้องต้องกันว่า ปมเหตุที่สำคัญมาจากการเกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับแนวการประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือ การปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนบางส่วนไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายในเรื่องการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของสภาพความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลชุดปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ช่องว่างระหว่างนโยบายระดับชาติที่ถูกต้องกับวิธีปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกันนี้ เป็นเสมือนการสร้างเงื่อนไขที่สำคัญของปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่ยังคงเรื้อรังอยู่ในปัจจุบัน

๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อเสนอแนะบางประการในภาคปฏิบัติที่อยากให้รัฐบาลรับไว้พิจารณาและดำเนินการ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยลุล่วงไปอย่างถาวร ดังนี้

๑) นายกรัฐมนตรีควรประกาศเจตนารมณ์สู่สาธารณะในวงกว้าง และทำการรณรงค์อย่างจริงจังให้คนไทยเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย โดยสั่งให้หน่วยงานรัฐทุกหน่วยปฏิบัติตาม

๒) รัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาและแก้ไขใน ๔ เรื่อง เจาะจง ดังนี้

๒.๑ ศึกษาและแก้ไขแนวการปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐที่ทำผิดต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย

เนื่องด้วยในบางครั้งหน่วยงานเหล่านี้อาจจะทำผิดต่อปรัชญาดังกล่าว โดยไม่รู้ตัว จึงเห็นควรให้ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าวอย่างเจาะจง ในกระทรวง ทบวง กรม กอง และหน่วยงานปฏิบัติทุกหน่วยอย่างละเอียดและครบถ้วน โดยมีมุ่งพิจารณาในส่วนของการทำงานภาคปฏิบัติเป็นหลัก ว่าขัดต่อปรัชญาและแนวนโยบายดังกล่าวอย่างไร พร้อมทั้งเสนอแนวพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวอย่างเหมาะสม และทำการแก้ไขพฤติกรรมเหล่านี้โดยทันที โดยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ประกาศเป็นกฎกระทรวงหรือคำสั่งนายกรัฐมนตรี

๒.๒ ศึกษาถึงแนวปฏิบัติทั่วไปของคนในสังคมไทยที่ประพฤติไม่สอดคล้องต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย

โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ทำการศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติสำหรับคนทั่วไปในสังคมไทย ให้สอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดดังกล่าว อาจอยู่ในรูปแบบของโครงการวิจัยที่จัดสรรงบประมาณของรัฐจัดจ้างหน่วยงาน/องค์กรเหล่านี้ ทำและเผยแพร่ผลการศึกษาให้สาธารณชนรับทราบในวงกว้าง พร้อมทั้งทำการรณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจริงจัง

๒.๓ ศึกษาพิจารณาและจัดทำ “ดัชนีวัดความสงบ” เพื่อนำมาปรับใช้กับสังคมไทย การจัดทำดัชนีวัดความสงบจะเป็นการใส่ทัศนคติและค่านิยมในมุมมองให้กับคนในสังคมไทย อันจะช่วยให้สังคมไทยมีค่านิยมแสวงหาสันติภาพระหว่างกันมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลายในขณะเดียวกัน

การจัดทำดัชนีดังกล่าว อาจดำเนินการโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานกลางในการสร้างเครือข่ายระดมความคิดของคนกลุ่มต่าง ๆ และองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยมาร่วมกันจัดทำดัชนีขึ้น โดยกำหนดให้มีการรายงานค่าดัชนีเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ อาทิ รายไตรมาส เป็นต้น เพื่อประเมินถึงสถานการณ์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร พร้อมทั้งจะสามารถปรับแผนปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันที่

๒.๔ ศึกษาถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ ที่ไม่ได้รับการถ่วงดุลในทางทฤษฎีและปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเสนอแนวทางการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมต่อหน่วยงานเหล่านั้น

การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้การกระทำ ความผิดต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลายของหน่วยงานเหล่านั้นกระทำได้ยากขึ้น เนื่องด้วยมีการตรวจสอบซึ่งกันและกันอย่างแน่นหนา แต่การตรวจสอบถ่วงดุลจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อข้อกำหนดในการถ่วงดุลในทางทฤษฎีนั้นต้องมีความรัดกุม และในทางปฏิบัติจะต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยต้องมีกลไกควบคุมไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีที่ร่างไว้และในทางปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้น และอาจเปิดให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีส่วนร่วมตรวจสอบซึ่งกันและกัน ดังนั้น การศึกษาในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีอาจจะเลยได้ และเมื่อได้ผลการศึกษาชัดเจนแล้วให้นำมาจัดทำเป็นแนวทางการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ประกาศเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม

๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ

แม้ว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทยมีจำนวนน้อยกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ได้หมายความว่าชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องปฏิบัติตามสังคมชาวพุทธทุกกรณี เนื่องจากศาสนาทั้งสองมีค่านิยมที่แตกต่างกันหลักปฏิบัติย่อมแตกต่างกันไป คนไทยต้องยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน หากจะพยายามนำมาประยุกต์หรือลดปัญหาเพื่อจะหลอมรวมให้มีรูปแบบปฏิบัติอย่างเดียวกัน ก็จะทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนในชาติมากกว่าที่จะเกิดความเป็นเอกภาพ เพราะแม้ว่าทางราชการจะมีความปรารถนาดีเพียงใดก็ไม่อาจทำให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความรู้สึกที่ดีได้ เพราะเมื่อมีการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการของศาสนาแล้ว ความรู้สึกเล็ก ๆ ของชาวไทยมุสลิมจะคิดว่าถูกบังคับ เพราะฉะนั้นควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองศาสนาได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนด้วยความเคารพในความแตกต่างของกันและกัน ซึ่งจะเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะรักษาความมั่นคงของสังคมไว้ได้

ดังนั้น คณะกรรมการจึงขอเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมตามระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ดังนี้

๑) ปัญหาการประกอบพิธีการที่มีการจัดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

ให้ชาวไทยมุสลิมนั่งอยู่กับที่ตามเดิม และถ้าจะยืนให้ยืนต้อนรับเฉพาะประธานขณะประธานเดินเข้าห้องประชุมเท่านั้น

๒) ปัญหาการเรียนตามหลักสูตรวิชาบังคับและการร่วมกิจกรรมไหว้ครูในสถานศึกษา

ให้ชาวไทยมุสลิมงดเว้นการกราบเนื่องจากผิดหลักการศาสนาอิสลาม เช่น การกราบในวิชามวยไทย กระบี่กระบอง นาฏศิลป์

๓) ปัญหาในงานประเพณีต่าง ๆ

พิธีกรรมทางศาสนาที่แฝงอยู่ในประเพณีต่าง ๆ เช่น แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ ทอดกฐิน ฯลฯ ไม่ควรเชื่อเชิญชาวไทยมุสลิมไปร่วมงานประเพณีดังกล่าว

๔) ปัญหาการร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ

การร่วมในพิธีวันสำคัญของชาติ เช่น วันปิยมหาราช จะมีการถวายพวงมาลา แล้วมีการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ให้ชาวไทยมุสลิมงดเว้นการถวายบังคมพระบรมรูป เพราะการทำ ความเคารพรูปปั้นจะผิดต่อบทบัญญัติศาสนาอิสลาม กรณีดังกล่าวให้ชาวไทยมุสลิมยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์แทน

๕) ปัญหาการแต่งกายตามระเบียบราชการ

หากมีกรณีที่ต้องให้มุ่งกางเกงขาสั้น เช่น ชุดลูกเสือ ฯลฯ ต้องอนุโลม ให้ชาวไทยมุสลิมแต่งกายตามหลักศาสนาได้ คือให้มุ่งกางเกงขายาวคลุมหัวเข่า

๖) ปัญหาการทักทายในสถานศึกษา

ให้นักเรียนนักศึกษาไทยอิสลามทักทายกันตามรูปแบบวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลามได้

๗) ปัญหาหลักสูตรในบทเรียน ให้นักเรียน นักศึกษา ไทยมุสลิมได้เรียนรู้วัฒนธรรมของศาสนาอื่นเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น ไม่ควรบังคับให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสอนศาสนาอื่น

๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

๑. การปฏิบัติ

๑.๑ ข้าราชการที่ไปปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรปฏิบัติหน้าที่โดยตรงไปตรงมา โดยถือความสุจริตและเที่ยงธรรมเป็นหลัก

๑.๒ พึงบริการประชาชนด้วยอัธยาศัยไมตรีอันอ่อนโยน และให้ประชาชนที่มาใช้บริการได้รับความสะดวกตามสมควรภายในเวลาอันรวดเร็ว โดยไม่หวังเหนียว หรือแสดงความรังเกียจประชาชนผู้มารับบริการ และควรแสดงให้เห็นว่าทุกคนได้รับความช่วยเหลืออย่างเสมอภาคกัน

๑.๓ ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารพึงเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง หากปรากฏว่าข้าราชการคนใดกดขี่ ข่มเหง หรือใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมต่อราษฎร ควรมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด และจะต้องไม่ช่วยเหลือหรือปิดบังเรื่องไว้ เพราะจะเป็นทางนำมาซึ่งความไม่พอใจ และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นได้

๑.๔ ในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ครั้งแรกในท้องที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะทำความรู้จัก หรือแสดงความคารวะต่อผู้นำทางศาสนาของจังหวัด อำเภอ หรือตำบลที่จะไปปฏิบัติงานนั้น เช่น ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โต๊ะครู ตะโต๊ะยุติธรรม อิหม่าม กรรมการมัสยิด โดยจะต้องปฏิบัติตนด้วยความเคารพต่อผู้นำทางศาสนา ตามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ของท่านเหล่านั้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของศาสนาอิสลามตามสมควร

๑.๕ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น เช่น การประชุมสัมมนา การออกพบปะกับประชาชนในหมู่บ้าน การเดินทางไปทัศนศึกษาดูงาน ฯลฯ ควรหลีกเลี่ยงวันศุกร์ หรือวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่น วันอีดิ้ลฟิฏริ์ และวันอีดิ้ลอัฎฮา ทั้งนี้ หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็ควรจัดเวลาสำหรับการไปละหมาดในวันศุกร์ให้ได้ รวมทั้งตารางเวลาเรียนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรจัดเวลาเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจในวันศุกร์และวันธรรมดา สำหรับข้าราชการครู นักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลามด้วย

๑.๖ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการโดยเฉพาะครูและตำรวจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะต้องทำความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของผู้นับถือศาสนา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่คนไทยทุกคนในการนับถือศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อครู นักเรียน และประชาชนในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง

๒. การพูด

๒.๑ ข้าราชการที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พึงเรียนรู้ภาษามลายู หากพูดและอ่านเขียนภาษามลายูได้ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางราชการและส่วนตัว เพราะจะทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยดี และในทำนองเดียวกัน ให้ส่งเสริมชาวไทยมุสลิมเรียนรู้ภาษาไทยให้ทั่วถึงกันด้วย

๒.๒ ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ต้องไม่ใช้กิริยาวาจาที่หยาบคาย ไม่ใช้ถ้อยคำที่ดูถูกเหยียดหยามในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือการกล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจ เช่น กล่าวคำตำหนิการแต่งกาย วิธีแห่งการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติของศาสนา รวมทั้งแสดงการแบ่งแยกระหว่างคนที่นับถือศาสนาต่างกัน เช่น เรียกชาวไทยมุสลิมว่า “แขก” หรือ “ออรั้งมลายู” เป็นต้น

๓. การแต่งกาย

ข้าราชการไม่ควรตั้งข้อรังเกียจหรือบิบบังคับในเรื่องการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม ควรจะได้อนุโลมให้เขาแต่งกายได้ตามประเพณีนิยม เพราะการแต่งกายเป็นข้อบังคับและขนบธรรมเนียมที่บัญญัติไว้ในศาสนาอิสลามด้วย เช่น

๓.๑ สตรีมุสลิมต้องแต่งกายปกปิดหัวร่างกาย (ฮิญาบ) ซึ่งจะมีทั้งผู้ถือปฏิบัติเคร่งครัด และแต่งกายแบบทั่วไป ควรให้การสนับสนุนและไม่นำความแตกต่างเป็นข้ออ้างเปรียบเทียบนำไปสู่การกีดกันไม่ให้ถือปฏิบัติตามหลักการศาสนา

๓.๒ ชาวไทยมุสลิมที่จะไปร่วมงานศพ จะแต่งกายแบบธรรมดาทั่วไป เนื่องจากการแต่งชุดดำผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม สำหรับผู้อื่นที่ไปร่วมงานศพของชาวไทยมุสลิมอาจแต่งชุดดำหรือแต่งกายแบบธรรมดาทั่วไปก็ได้

๔. การประพฤติปฏิบัติตน

๔.๑ ข้าราชการจะต้องถือว่าศาสนามีสิ่งที่จะแบ่งแยกคนไทยออกจากกัน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๔ ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน....”

๔.๒ พึงศึกษาหลักการ ศาสนบัญญัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนกิจของชาวไทยมุสลิมให้ทราบอย่างถ่องแท้ เพื่อป้องกันกรณีพิพลาต

๔.๓ สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เป็นมุสลิม จะต้องปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัด และในโอกาสเดียวกันจะต้องประสานงานกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น โดยไม่มีการแบ่งแยกกัน

๔.๔ ข้าราชการพึงคบหาสมาคมและไปมาหาสู่ครอบครัวชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นเพื่อนบ้านตามโอกาสอันสมควร โดยไม่รังเกียจเด็ดขาด

๔.๕ พึงละเว้นการประพฤติผิดข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม ในชุมชนที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่ก็ดี ในอาคารบ้านเรือนก็ดี หรือในศาสนสถาน เช่น มัสยิด และปอเนาะก็ดี จนเป็นที่รังเกียจของชาวไทยมุสลิม เช่น การรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ต้องห้าม การดื่มสุราเมรัย แม้จะมีชาวไทยมุสลิมที่ประพฤติไม่ดีบางคนจัดหามาเลี้ยงก็ตาม รวมทั้งการละเว้นการให้ของต้องห้ามตามหลักการศาสนา เช่น วัตถุมงคลเป็นของขวัญแก่ชาวไทยมุสลิม หรือการขอความร่วมมือให้ซื้อสิ่งของดังกล่าว

สำหรับเจ้าพนักงานที่จำเป็นจะต้องเข้าไปในชุมชนหรือเคหะสถานของชาวไทยมุสลิม เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหมายค้นหรือหมายจับ และมีการนำสุนัขร่วมไปในการปฏิบัติงาน ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากสุนัขเป็นสัตว์ที่หลักศาสนาห้ามมิให้สัมผัสหรือถูกต้อง

๔.๖ พึงละเว้นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อสตรีมุสลิม เช่น การอยู่สองต่อสอง การถูกเนื้อต้องตัว เว้นแต่กรณีจำเป็น เช่น การรักษาพยาบาล เป็นต้น เพราะหลักการศาสนาอิสลาม ห้ามสตรีคลุกคลีกับบุรุษที่ไม่ใช่ญาติ โดยเฉพาะการอยู่ด้วยกันสองต่อสอง เมื่อผู้ปกครองหรือสามีไม่อยู่

๔.๗ พึงละเว้นการเชื้อเชิญให้ชาวไทยมุสลิมรับประทานเนื้อสัตว์ที่ต้องห้ามตามหลักการศาสนา หรือดื่มสุราและของมีนเมาทั้งในงานสังคมต่าง ๆ หรือเป็นการส่วนตัวไม่ว่า ณ ที่ใด

๔.๘ เมื่อข้าราชการมีความจำเป็นต้องเข้าไปมัสยิดหรือชุมชนมุสลิม หรือใช้สถานที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติดังนี้

๑) สำหรับผู้ที่มีโซมุสลิม ก่อนจะเข้ามัสยิดต้องได้รับอนุญาตจากอิหม่าม หรือกรรมการมัสยิดก่อน

๒) แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดสุภาพเรียบร้อย เหมาะแก่กาลเทศะ

๓) ให้ถอดรองเท้าก่อนเข้ามัสยิด

๔) ไม่นำสิ่งของต้องห้ามตามหลักการศาสนาเข้าไปในบริเวณมัสยิด

๕) ห้ามคุยกันในเรื่องที่ไม่สมควร เพราะมัสยิดใช้เป็นที่ละหมาด และอบรมธรรม

๖) ไม่เสพของมีนเมาในขณะที่เข้าไปในมัสยิด หรือในระหว่างที่ตนเองมีนเมา หรือมีกลิ่นของสิ่งมีนเมา

๗) ไม่เสพของมีนเมาในขณะที่เข้าไปในชุมชน

๕. การจัดหรือเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ

๕.๑ ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ควรจะได้ผ่อนผันให้ทำได้โดยเสรี เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตลอดจนศีลธรรมอันดีของท้องถิ่น เช่น การขออนุญาตฆ่าสัตว์เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ก็ควรจะได้อำนวยความสะดวกให้ตามระเบียบแบบแผนและกฎหมายที่มีอยู่

๕.๒ ข้าราชการทุกคนไปร่วมงานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการให้เกียรติยกย่องและส่งเสริมศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับศาสนาอื่น

๕.๓ ข้าราชการพึงไปร่วมงานประเพณีของชาวไทยมุสลิมตามที่ได้รับคำเชิญ หรือที่ทราบว่าเป็นพิธีการที่เราจะไปร่วมได้โดยไม่ขัดกับหลักศาสนา

๕.๔ พึงละเว้นการบังคับหรือชักชวนให้ชาวไทยมุสลิมร่วมพิธีในศาสนาอื่น หรือพิธีกรรมที่ต้องการทำความเคารพโดยการกราบหรือไหว้ หรือเคารพรูปใด ๆ ที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามกราบไหว้บูชาวัตถุหรือสิ่งของธรรมดา นอกจากพระเจ้าเท่านั้น ดังกรณีตัวอย่างเช่น

๑) ในการจัดพิธีทางศาสนาที่ผู้เข้าร่วมพิธีเป็นชาวไทยมุสลิม ควรหลีกเลี่ยงมิให้มีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ควรให้ผู้เข้าร่วมพิธียืนต้อนรับให้เกียรติประธานขณะเดินเข้าสู่ห้องประชุมเท่านั้น โดยประธานอาจคำนับธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์หรือโต๊ะหมู่บูชาที่จัดไว้เท่านั้น เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน

๒) การรำไหว้ครูในการเรียนการสอนวิชามวยไทย กระบี่กระบองสำหรับนักเรียนนักศึกษาที่เป็นมุสลิมให้งดเว้นท่ากราบ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของท่ากราบ

๓) การจัดพิธีไหว้ครู ให้นักเรียนทุกคนร่วมฟังโอวาทของครูโดยพร้อมเพรียงกันก่อน แล้วจึงแยกกันไปจัดกิจกรรมไหว้ครู โดยนักเรียนมุสลิมมอบเฉพาะดอกไม้หรือของที่ระลึกให้แก่ครู โดยไม่ใช้ธูปเทียน

๔) การจัดพิธีในวันสำคัญของชาติเช่น วันปิยมหาราช ให้จัดผู้แทนที่มีมุสลิมเป็นผู้ถวายความเคารพพระบรมรูปหรือพระบรมฉายาลักษณ์ หรือจัดตามความเหมาะสม โดยให้ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดยืนตรง

๕) การเข้าแถวของนักเรียนเพื่อเชิญธงชาติแล้ว มีการสวดมนต์ไหว้พระ ในขณะที่นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสวดมนต์ ให้นักเรียนมุสลิมยืนสำรวจ

๕.๕ ในการจัดเลี้ยงอาหารในช่วงเทศกาลเดือนถือศีลอด (รอมฎอน) หากส่วนราชการใดจะจัดเลี้ยงอาหารละศีลอดในสถานที่ราชการที่ใด ๆ หรือไปรวมตัวกันละศีลอดในมัสยิดหรือศาสนสถานควรคำนึงถึงความสะดวกของราษฎรที่มาร่วมกิจกรรมหรือมาให้การต้อนรับ

๒.๓ หลักรัฐประศาสนโยบาย สำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีในสมัย รัชกาลที่ ๖

ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรชาวไทยมุสลิม ภายใต้พระราชอาณาจักรของพระองค์ได้รับความสันติสุข จึงให้ข้อคิดและข้อปฏิบัติแก่ข้าราชการที่จะมาปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวางหลักรัฐประศาสนโยบายของประเทศ เพื่อให้ข้าราชการปกครองราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามตระหนักในการปฏิบัติราชการว่า จะไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นปรักษ์ และไม่ขัดขวางการปฏิบัติตามหลักศาสนาเพราะชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะถือศาสนาเป็นวิถีการดำรงชีวิตและจะปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด ดังนั้น พระองค์จึงทรงให้ข้อคิดแก่ข้าราชการที่รับราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดปัตตานีต้องรู้หลักเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในเรื่องดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นข้อประกอบในการปฏิบัติราชการ **อนึ่งในที่นี้จะคงไว้ซึ่งสำนวนตามข้อความเดิมในสมัยนั้น**

หลักรัฐประศาสนโยบาย สำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานี โดยพระราชหัตถเลขาที่ ๓ / ๗๔ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๖๖ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีดังนี้

๑. ระเบียบการหรือวิธีการปฏิบัติอย่างใดเป็นทางให้พลเมืองรู้สึกเห็นไปว่าเป็นการเบียดเบียนกดขี่ศาสนาอิสลาม ต้องยกเลิกหรือแก้ไขเสียทันที การใดจะจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับลัทธินิยมของอิสลาม หรือยิ่งทำให้เห็นเป็นการดูหมิ่นศาสนาอะหะหมัดได้ยิ่งดี

๒. การกะเกณฑ์ใด ๆ ก็ดี การเก็บภาษีอากรหรือพลีอย่างใด ๆ ก็ดี เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมเทียบกันต้องอย่าให้ยิ่งกว่าพลเมืองในแคว้นของต่างประเทศ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงติดต่อกันนั้น ต้องเกณฑ์ต้องเสียอยู่เป็นธรรมดา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแต่เฉพาะอย่าง ต้องอย่าให้ยิ่งหย่อนกว่ากัน จนถึงเป็นเหตุเสียหายในทางปกครองได้

๓. การกดขี่บีบบังคับ แต่เจ้าพนักงานของรัฐบาล เนื่องแต่การใช้อำนาจในทางที่ผิดมิเป็นธรรมก็ดี เนื่องแต่การหมิ่นหลู่ดูแคลนก็ดีเนื่องแต่การหน่วงเหนี่ยวชักช้าในกิจการตามหน้าที่ เป็นเหตุให้ราษฎรเสียความสะดวกในทางหาเลี้ยงชีพก็ดี พึงต้องแก้ไขและระมัดระวังมิให้มีขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องให้ผู้ทำผิดต้องรับผลตามความผิดโดยยุติธรรม ไม่ใช่สักแต่จะจัดการกลบเกลื่อนให้เงียบไปเสีย เพื่อจะให้หน้าสงวนศักดิ์ของข้าราชการ

๔. กิจการใด ๆ ทั้งหมดอันเจ้าพนักงานจะต้องบังคับแก่ราษฎร ต้องระวังอย่าให้ราษฎรต้องขัดข้องเสียเวลา เสียการในทางหาเลี้ยงชีพของเขาเกินสมควร แม้จะเป็นการจำเป็นโดยระเบียบการก็ดี เจ้าหน้าที่พึงสอดส่องแก้ไขอยู่เสมอเท่าที่สุจริตจะทำได้

๕. ข้าราชการที่จะแต่งตั้งออกไปประจำตำแหน่งในมณฑลปัตตานี ถึงเลือกเฟ้นแต่คนที่มีนิสัยซื่อสัตย์ สุจริต สงบเสถียร เยือกเย็น มีวิชาแต่ว่าส่งไปบรรจุให้เต็มตำแหน่งหรือส่งไปเป็นการลงโทษเพราะเลว

เมื่อจะส่งไปต้องสั่งสอนชี้แจงให้รู้จักขณะทางการอันพึงประพฤติระมัดระวัง โดยหลักที่ได้กล่าวในข้อ ๑, ข้อ ๓ และข้อที่ ๔ ข้างบนนี้แล้ว ผู้ใหญ่ในท้องที่พึงสอดส่องฝึกอบรมกันต่อ ๆ ไปในคุณธรรมเหล่านั้นเรื่อง ๆ ไซแต่คอยให้พลาดพลั้งลงไปก่อน แล้วจึงว่ากล่าวลงโทษ

๖. เจ้ากระทรวงทั้งหลายจะจัดการวางระเบียบการอย่างใดขึ้นใหม่ หรือบังคับการอย่างใดในมณฑลปัตตานี อันจะเป็นทางพาดพานถึงทุกข์สุขราษฎร ก็ควรพิจารณาเหตุผลแก้ไขหรือยับยั้ง ถ้าไม่เห็นด้วยว่ามีข้อมูลขัดข้องก็ควรหารือกับกระทรวงมหาดไทย แม้ยังไม่ตกลงกันได้ กระทรวงก็พึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย

หลักศาสนาอิสลามที่ข้าราชการควรรู้และปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสมัยรัชกาลที่ ๖

๑. คำภีร์อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์การสั่งสอนของศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นคำสั่งของพระเจ้าและมีบัญญัติว่า ถ้าไม่เรียนรู้เป็นบาป ถ้าเรียนได้กุศลนักป้องกันบาปได้ จึงเป็นที่นิยมทุกคนต้องเรียนเพื่อจะเอาบุญ และป้องกันบาป เพราะฉะนั้นเหตุใดเหตุหนึ่งที่ขัดขวางแก่การเรียน จึงเป็นที่ไม่พอใจ เกิดความโทมนัส เห็นผู้ทำเหตุนั้นจะเป็นผู้ขัดขวางและพึงทำลายศาสนา

๒. คัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นเครื่องนับถือดังกล่าวในข้อ ๑ เขาจึงรังเกียจไม่อยากจะให้คนต่างศาสนากับเขาจับต้อง เพราะรังเกียจว่ามือคนต่างศาสนาสกปรก ถึงพวกเขาจะจับต้องก็ล้างมือและเสกเป่าเป็นพิธีด้วย เพราะฉะนั้น จึงหาโอกาสอย่าให้เห็นเป็นขัดขวางการเรียนคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเขาต้องเรียน ถ้ายังมีอาการให้เห็นเป็นอุตหนุ่นจะเป็นที่นิยม ทั้งเรื่องจับต้องเมื่อรู้ว่าเขารังเกียจก็อย่าให้เห็นเป็นการกระทำเพื่อข่มเหง ถ้ายังให้เห็นว่า แม้เรามีได้เชื่อถือแต่ก็ไม่ดูหมิ่นอยู่ในฐานะเคารพสิ่งซึ่งเป็นที่นับถือของเขาก็จะเป็นที่นิยมยิ่งขึ้น ที่ยกมานี้ มิใช่จะหนุ่นคนนับถือศาสนาอิสลาม ที่จริงเป็นอริยาศัยธรรมดาของสุภาพชนทั่วไป

๓. หนังสือที่เขียนไว้หรือพิมพ์ในคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นหนังสือและภาษาอาหรับ คนอิสลามสามัญหาได้รู้ทุกคนไม่ จึงต้องเรียนหนังสืออีกชนิดหนึ่งที่เราเรียกว่าหนังสือภาษาอาหรับ ถ้าไม่เรียนหนังสือชนิดนั้นจะเข้าใจในคัมภีร์อัล-กุรอานหาได้ไม่ เพราะแปลภาษาอาหรับไม่ออกคนนับถือศาสนาอิสลามทั่วไปจึงจำเป็นต้องเรียน เพื่อจะได้รู้บทบัญญัติในคัมภีร์ อย่างเราอ่านหนังสือสดมภ์ที่เป็นอักษรไทย เพราะดั่งนั้นรัฐบาลต่าง ๆ ที่มีพลเมืองนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีโรงเรียน และอุตหนุ่นการเรียนหนังสือเช่นนี้ ตามอักษรวิธีของชนชาตินั้นเสมอไป ไม่ป้องกันขัดขวาง

๔. ประเพณีคนนับถือศาสนาอิสลาม ถือหญิงกับชายปะปนกันว่าเป็นบาป และรังเกียจคนต่างศาสนา ในข้อนี้ก็ควรระวังกิจการทั้งปวง อย่าให้เป็นบังคับให้ฝ่าฝืนลัทธิศาสนา เช่นให้

เด็กนักเรียนหญิงกับชายปนกันดังนี้ เป็นต้น และเหตุอื่น ๆ ที่มีลักษณะดังนี้ เป็นข้อที่ถือในลัทธิแห่งหญิงซึ่งเขาถือว่าเป็นบาป เมื่อกิจการเช่นนี้มีเป็นส่วนมากความไม่พอใจก็ยิ่งมากขึ้นตามส่วน

๕. การถือบวช (ถือศีลอด) คนนับถือศาสนาอิสลามบางกลุ่มถือกันโดยเคร่งครัด นัยว่า โดยมากพยายามที่จะไม่ให้ขาดได้ ถ้าขาดก็เป็นบาป และเวลาที่หมดฤดูบวช เช่นที่เขามีกារรื่นเริงกันเป็นทำนองตรุษ (อีดิลฟิฏริ) สุดปี อย่างนี้ดูเป็นการใหญ่แก่เขามากอยู่ ถ้าถูกกะเกณฑ์หรือเรียกหา มาใช้สรวย ในระหว่างวันที่นิยมว่าเป็นสำคัญที่เขาปฏิบัติตามศาสนาก็จะเกิดความโทมนัส หรือขัดขืนให้เป็นเหตุยืดยาวไปก็ได้ ผู้ที่จะเรียกเกณฑ์ใช้สรวยพึงพิจารณาหาโอกาสผ่อนผันหลีกเลี่ยง ก็จะได้ประโยชน์เต็มสมประสงค์ และเกิดความนิยมนับถือจากเขาเหล่านั้น กิจอันนี้ก็ปีละครั้งเท่านั้น

๖. ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เคร่ง ๆ บางคนเขามีกำหนดที่ไหว้พระเจ้า (ละหมาด) ประจำวัน วันละ ๕ เวลา กิจอันนี้ถ้าเป็นไปโดยอาการที่เห็นว่าถูกขัดขวาง เพื่อการแก่งกัตี หรือไม่กรุณาให้สมประสงค์ก็ดี ความขัดเคืองที่เกิดไม่เฉพาะแต่ตัวผู้ที่จะกระทำกิจเท่านั้น แม้ผู้อื่นก็ไม่พอใจเมื่อเห็นหรือรู้ว่าผู้ขัดขวางแก่ผู้ที่จะกระทำการดังกล่าวแล้ว

วันศุกร์เป็นวันสำคัญของเขาวันหนึ่ง อย่างวันพระของเรา ผู้ที่เคร่งครัดในศาสนา ก็ไปไหว้พระฟังธรรม แต่พวกเขาเคร่งกันโดยมากจึงไปละหมาดร่วมกันที่มัสยิด ถ้าถูกบังคับเรียกเกณฑ์ใช้การทำงานที่ไม่จำเป็นในวันเช่นนั้นก็เป็นเครื่องไม่พอใจ และเห็นเป็นการดูหมิ่นวิธีปฏิบัติศาสนาของเขาด้วยรวมทั้งการใส่รองเท้าเข้าไปในมัสยิดของเขา

๗. ยังอีกข้อหนึ่งก็เรื่องกิริยาและวาจา ซึ่งมีบางอาการบางคำเขาถือว่า ถ้ากระทำเป็นการขาดทางศาสนา เช่นเดียวกับผู้ถือพระพุทธศาสนาไปทำกิริยากราบไหว้หรือกล่าวคำนินทาต่อศาสนาอื่น ก็เรียกว่าขาดไตรสรณาคมฉันใด ในลัทธิฝ่ายเขาก็มีเหมือนกัน นี่ก็เป็นข้อสำคัญอยู่เช่นเราจะเกณฑ์ให้เขามากกราบพระอย่างพวกเรา และร้องสรรเสริญพระรัตนไตรดังนี้ จะเข้าใจเพียงแต่ว่าการยินยอมโดยกิริยาภายนอก ไม่สำคัญนั้นไม่ได้

หัวข้อที่ได้กล่าวมาทุก ๆ ข้อนี้ ก็ไม่เป็นข้อลำบากยากเย็นอะไร ถ้าจะผ่อนผันอดหนุน ก็คงไม่เสื่อมเสียการงานอย่างใดนัก ประโยชน์ทางอ้อมเชื่อแน่ว่าจะได้รับความนิยมนับถืออยู่เป็นส่วนใหญ่ ถ้าเราไม่เอาใจใส่ที่จะระวัง ปล่อยเลย ๆ ไป อาจจะเลยเถิดเนื่องถึงกันทุกข้อ เพราะเราเห็นไม่เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งฝ่ายผู้รับจะเห็นเป็นพยายามรังแก หรือดูหมิ่นไปเสียทุกข้อทุกกระทงก็ได้

เรื่องหนังสือหรือคัมภีร์โบราณ (อัล - กุรอาน)

หนังสือโบราณเป็นคัมภีร์ซึ่งพระอัลลอฮ์เจ้า ได้บัญญัติคำสั่งสอนลงไว้ให้ชายหญิงชาวอิสลามทุกคนเรียนรู้ ทั้งให้เคารพต่อคัมภีร์โบราณด้วย โกรานจึงได้เป็นคัมภีร์สิ่งสำคัญประเสริฐของชาวอิสลาม แม้แต่ถ้ากำลังทำกิจการอันใด เช่น กำลังเดินอยู่ เมื่อได้ยินเสียงมีคนอ่านโอรานอยู่แล้วต้องหยุดชั่วขณะหนึ่ง สำหรับการสงบดวงจิตและแสดงความกมลวาทะ แก่โอรานนั้นอาศัยข้อ

บัญญัติในเรื่องโอรานบทที่ ๒๗ กับชะดีศ หรือคำสั่งสอนของพระมหามัด เป็นหลัก เพราะฉะนั้น อิสลามคนใดที่ไม่ได้เรียนรู้หนังสือโอรานย่อมมีโทษเป็นบาป ฐานขัดขืนคำสั่งสอนของพระ ส่วนคุณ แห่งผู้ที่เรียนรู้โอรานนั้นมีเป็นลำดับ จนถึงกับมีอำนาจจากกันไฟนรกที่ร้ายแรง ไม่สามารถที่จะทำ อันตรายแก่ผู้ที่รู้หนังสือโอรานนั้นได้เลย เหตุนี้ หนังสือโอรานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชาวอิสลามต้องการนัก นอกจากนั้นยังมีการประกวดประชันความรู้กันในเรื่องโอรานมีการแปล การอ่าน ให้ถูกต้องวรรคตอนมี ขนบทำนองหนักเบาถูกต้องลำต่าง ๆ อย่างนักเทศน์ถ้าและบุตรหลานใครเรียนรู้โอรานได้ดี ย่อมมีชื่อเสียงได้หน้าตาตลอดจนบิดามารดาวงศ์วานญาติพี่น้องทั่วกันหมด เหตุนี้ยิ่งส่งเสริมให้ชาวอิสลามนิยม การเรียนโอรานกันนัก โดยธรรมดาบุตรหลานที่มีอายุที่เรียนหนังสือได้แล้ว โดยมากเป็นต้องให้เรียน คัมภีร์โอรานก่อนในเรื่องโอรานเท่าที่จดลงไว้ในที่นี้ เห็นจะพอเพียงสมควรแล้ว ถ้าจะจดลงให้ยืดยาว พิศดารต่อไปอีก ก็เกรงว่าจะเกินต้องการไป

ทั้งนี้เพื่อให้รู้ถึงประเพณีความนิยมของชาวอิสลาม กับเหตุการณ์ดังได้กล่าวมาแล้วมี อยู่เช่นนั้นเป็นข้อ ๑ ซึ่งผู้ที่ปกครองชาวอิสลาม จะทำการให้ราษฎรอิสลามเห็นเป็นคุณเป็นประโยชน์ได้ ด้วยทางที่ควรเอาธุระผ่อนผันไปในทางที่เขานิยมกันนั้นเป็นต้นว่า ถ้าจะจัดหรือบังคับให้ราษฎรชาวอิส ลามเรียนหนังสือ โดยมีหลักสูตรอย่างไร ๆ ก็ตาม แต่ไม่ควรให้ขาดจากการให้เรียนหนังสือโอรานควร ให้เวลาให้โอกาสเข้าไว้ด้วยไม่มากนักน้อย แล้วยอมเป็นทางได้ประโยชน์มาก หรือเรียกว่าได้ปกครอง โดยอนุโลมตามความนิยมแห่งราษฎรในบังคับบัญชาของตน ในเรื่องการเล่าเรียนของประชาชนชอบ ด้วยการศาสนาของเขาแล้ว

การจับต้องพระคัมภีร์โอราน

โอราน เมื่อเป็นพระคัมภีร์คำสั่งสอนแห่งพระออลลอห์เจ้าลงมาให้ชาวอิสลามเชื่อฟัง นับถือให้เคารพกลัวเกรง แม้แต่ในหมู่ชนชาวอิสลามเอง เมื่อจะจับต้องโอรานคราวใดก็ต้องกระทำการ ชำระร่างกายอย่างสะอาดโดยมีน้ำละหมาดด้วยก่อนจึงถูกต้องโอรานได้

โอรานเป็นสิ่งที่นับถือของชาวอิสลาม เหตุนี้จึงใช้โอรานซึ่งเป็นเครื่องสาบาน มีประจำ สำหรับที่ว่าการของรัฐบาลทั่วไป ๆ ไปนั้น ควรจัดวางไว้ในที่ ๆ เห็นว่าเป็นการเคารพเคารวะ ปราศจาก ความลบหลู่ และเมื่อจะให้เป็นการสุชุมกลมเกลียวกับการศาสนาของราษฎรในบัญชาเราแล้ว เมื่อมี กิจจำเป็นเกี่ยวข้องกับโอราน เช่นจะให้พยานกระทำสัตย์สาบานตนเป็นต้น ตัวพยานผู้ที่จะทำสัตย์นั้น ย่อมต้องเป็นคนอิสลามอยู่แล้ว ถ้าเป็นการจับต้องโอรานจะให้ตัวพยานจับต้องเอง หรือให้ผู้ที่ เป็นอิส ลามนิกรชนหยิบเอามาให้พยานสาบาน ตลอดจนการที่จะเอาคืนไปไว้ที่ โดยไม่ต้องให้คนนอกช่วยเหลือ กระทำดังกล่าวนี้อีกจะเป็นการพ้นจากสิ่งที่เขารังเกียจกันนั้นได้

เรื่องการเรียนรู้หนังสือยาวี

หนังสือยาวีนั่น เป็นหนังสือที่แปลงมาจากโอราน หรือหนังสืออาหรับ โอรานเป็นหนังสือที่มีสระและพยัญชนะประสมกันเป็นตัวอักษรหนังสืออาหรับ ส่วนหนังสือยาวีนั่นใช้แต่พยัญชนะประสมกันทั้งสระทั้งหมด แต่ตัวอักษรคงเดิมอันเดียวกับโอรานนั่นเองเรียกกันว่าหนังสือยาวี การเรียนหนังสือยาวีนี้นักเนื่องมาจากเรื่องที่ต้องรู้ความประสงค์ของพระคำภีร์โอราน เมื่อต้องรู้ความประสงค์ในโอรานแล้ว ความจำเป็นพวักยาวีที่จะต้องรู้หนังสือยาวีก็มีขึ้น เพราะเหตุว่าโอรานที่แปลเป็นภาษายาวีเรียกว่ากิตั๊บ หรือหนังสือคำแปลโอรานเป็นภาษายาวีมีอยู่ และด้วยเหตุว่าการเรียนโอรานของชาวอิสลามในแหลมมลายู ขึ้นต้นโดยมากเรียนเพียงอ่านออกก่อน สำหรับการสวดมนต์ไหว้พระ ส่วนการรู้จักแปลความประสงค์ในโอรานนั้น จะรู้แต่เมื่อได้เรียนรู้หนังสือยาวีสำเร็จอีกภาษาหนึ่ง จึงย้อนกลับมาแปลเอาความเข้าใจแจ่มแจ้งจากกิตั๊บแปลคำโอรานนั้นเหตุนี้การเรียนหนังสือยาวีก็เป็นความต้องการด้วยเหมือนกัน หนังสือยาวีนอกจากต้องการสำหรับการแปลใจความในโอรานแล้ว ยังต้องการใช้ประโยชน์อื่นอีก โดยเป็นหนังสือสำหรับพื้นเมืองใช้ในการโต้ตอบจดหมายและใช้ในงานการเมืองทั่วไปสำหรับชาติแขกยาวี แต่เป็นกึ่งกันของโอราน โอรานเท่ากับเป็นลำดับแห่งการหนังสือ ถ้าได้เรียนรู้หนังสือโอรานแล้วเป็นการง่ายสำหรับการเรียนหนังสือยาวีมาก เพราะคำมูลและตัวอักษรตั้งต้นมาจากโอราน

เมื่อประเพณีความนิยมความจำเป็นและสิ่งหนักเบาเมื่ออยู่แก่การเล่าเรียนหนังสือสองชนิดยิ่งและหย่อนกว่ากันมีอยู่ดังนี้ หน้าที่ผู้ปกครองก็ควรจะผ่อนผันตามความที่ราษฎรนิยมสิ่งใดมากก็อนุโลมให้มีการเล่าเรียนในสิ่งนั้นด้วย หรือมีการเรียนไปด้วยกันโดยวิธีปันเวลาการเล่าเรียนสุดแต่เหตุผลภูมิประเทศความสามารถที่อาจจะจัดทำได้

ประเพณีเกี่ยวแก่หญิงอิสลาม

เนื่องจากเหตุว่า อากาภิรียากลิ้นศรีแห่งสตรี เป็นต้นเหตุกระทำให้เกิดการปลั่งเปลอสติแห่งชายเพราะฉนั้นความรับผิดชอบในการบาปจึงไม่พ้นหญิง อาศัยพระคำภีร์บทที่ ๑๘ เป็นหลักในเรื่องหญิงและประเพณีนิยมกันว่า หญิงรุ่นสาวแต่อายุ ๙ ปี เป็นเกณฑ์นับว่าเข้าอยู่ในความระมัดระวังของผู้ปกครอง ปราศจากความปะปนแห่งชายแล้ว และด้วยกิจธุระเมื่อจะออกจากที่กำบังก็ต้องปกคลุมร่างกายโดยมิดชิด มิฉะนั้นเป็นบาปแก่ตน ส่วนการพบปะกับชาย สำหรับหญิงที่มีสามีแล้ว ยิ่งเป็นการลำบากมาก นอกจากญาติพี่น้องที่สนิทแล้ว ถ้าพบปะกันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามีก่อนย่อมเป็นผิดทั้งมีบาปแก่ตัวหญิงด้วย ข้อห้ามในเรื่องหญิงนอกจากนี้ยังอยู่อีกมาก ถ้าจะจดลง

ในที่นี่ต่อไปอีกก็จะเป็นการเกินต้องการไป จึงได้ตั้งไว้แต่เพียงเท่านี้ เพื่อเป็นเครื่องรู้สึกกันว่าบัญญัติในเรื่องผู้หญิงชาวอิสลามนั้น เขาห้ามหวงกันเคร่งครัดนัก ล้วนแต่เป็นบาปไปแทบทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นเมื่อประเพณีข้อห้ามหวงกันแข็งแรงดั่งนั้นแล้ว หน้าที่เราผู้ปกครองบังคับบัญชาราษฎรชาวอิสลาม เพื่อความนิยมนับถือก็จำเป็นต้องอนุโลมตามแต่ที่จะเป็นไปได้ เช่นถ้าจะบังคับให้เด็กหญิงชาวอิสลามเรียนหนังสือ และเมื่อได้จัดให้มีโรงเรียน และมีครูผู้หญิงสอนต่างหากไม่ต้องปะปนกับผู้ชาย เมื่อได้จัดการได้เรียบร้อยเช่นนี้แล้ว จึงเป็นเวลาสมควรจะบังคับเรื่องผู้หญิงได้ ส่วนการที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงว่าโดยทั่ว ๆ ไป เช่นการเปิด หรือให้เปิดผ้าคลุมศีรษะออก อันเป็นของที่เขาต้องการกระทำ เพื่อด้วยการศานานั้น หากควรรบกวนไม่ ข้อเหล่านี้เป็นต้น ย่อมเป็นสิ่งที่ควรต้องรู้เหตุผล

เรื่องการถือบวช

โดยข้อบัญญัติในพระคำภีร์โบราณบทที่ ๒๗ บัญญัติให้ชายหญิงชาวอิสลามทุกคนถือบวชในเดือนรอมฎอน ๓๐ วัน ด้วยความกะเกณฑ์อันแข็งแรงเป็นวะหีบ หรือการกะเกณฑ์แห่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ใครไม่ทำมีโทษ และมีการถือบวชในเดือนชะวัล อีก ๖ วัน เรียกว่าบวชหก บวชหกสำหรับเดือนชะวัล ๖ วันนี้ ผู้ใดสามารถทำได้ก็เป็นผลกำไร เมื่อไม่ทำก็ไม่มีโทษ แต่ประโยชน์สำหรับการถือบวชในเดือนชะวัล ๖ วันนั้น ถ้าใครทำอาจช่วยเหลือให้หนี้บวชของเดือนรอมฎอนที่ขาด เพราะการเจ็บป่วยหรือเหตุจำเป็นซึ่งให้การถือบวชขาดไปในระหว่างเดือน เช่นระหว่างเวลาที่ถือบวชอยู่นั้น ป่วยไข้ลงหรือหญิงที่มีโลหิตประจำเดือนมาระหว่างนั้น ก็ต้องเป็นการขาดบวชเดือนรอมฎอนที่จะทดแทนโดยการบวชของเดือนชะวัล ๖ วันนั้นได้ในวันที่ใช้หนี้กันเช่นนี้แล้ว ไซ้ว่าวันสำหรับเดือนชะวัลจะขาดประโยชน์ไปด้วยก็หาไม่ได้ ในวันเดียวกันนั้นอาจ ใช้หนี้ในเดือนรอมฎอนด้วยและเป็นกา'ได้กำไรสำหรับเดือนชะวัลอีกโสดรหนึ่ง การถือบวชนับแต่เวลา ๔ นาฬิกาก่อนเที่ยงไปจนถึงเวลา ๖ นาฬิกา ล.ท. ๓๘ นาที ระหว่างนั้นเป็นเวลาห้ามการบริโภคกลิ่นรสทั้งปวง แม้น้ำเมือกในลำคอแห่งตนเองก็ต้องบ้วนทิ้ง คนถือบวชโดยมากไม่มีใครจะมีกำลังทำการงานอันใดในเดือนบวช เพราะเกี่ยวข้องการทรมานตนทั้งนิยมกันว่าเป็นเดือนที่จะทำการกุศลในระหว่างรอบปี ๑ ๆ ทรัพย์สินที่หาได้ระหว่างปีก็มักถือเอาว่าจะได้สำหรับการทำบุญให้ทานบริโภคใช้สอยให้สบายในเดือนที่ถือบวชโดยปราศจากต้องทำการงานอันใด ๆ ทั้งหมดที่ต้องออกแรงออกกำลัง

โดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างบนแล้ว การปกครองชาวอิสลามผู้เป็นราษฎรของเราในเวลาที่เขาถือบวชทรมานตนปราศจากเรี่ยวแรงกำลังเช่นนั้น ควรจะเลี่ยงหลีกเลี่ยงหรือผ่อนผันสิ่งที่จะบังคับกวดขัน หรือการเรียกร้องกะเกณฑ์อันเป็นทางขัดความสะดวก ในเวลาถือบวชให้มากที่สุดที่สามารถจะผ่อนผันได้

การลาบวชแลออกหะยี

การลาบวชเนื่องมาจากการถือบวช เมื่อบวชครบ ๓๐ วัน ก็ต้องออกหรือลาบวช เรียกว่า ออกอิดเล็ก มีกำหนด ๓ วัน การออกอิด ๓ วันนี้ถือว่าเป็นวันกรุศของชาวอิสลาม มีการทำบุญให้ทานและออกชะกาศ เข้าในวันลาบวชทุกคนละ ๔ ทะนานที่จะให้ทานตามบัญญัติข้อสั่งสอนของพระนอคนั้นก็มีการทำบุญที่สุเหร่า กับการขอสมมาลาโทษซึ่งกันและกันเป็นต้น

การออกหะยี นับทั้งเดือนรอมดอนไป ๑๐๐ วัน มีการออกหะยีอีก ๔ วันเรียกว่าวันอิดใหญ่มีการทำบุญให้ทาน การเยี่ยมเยียนสุสานและสุเหร่ามัสยิด การขอสมมาลาโทษเที่ยวเตร่เหมือนอย่างวันออกอิดน้อย แต่ออกอิดใหญ่นี้มีเวลา ๔ วัน (พวกที่ไม่เมกะจะได้สรวมฝ่าหะยีกันในระหว่างวันออกอิดใหญ่นี้เอง)

สำหรับผู้ปกครองบังคับบัญชาคนอิสลามก็มีอยู่แต่ว่า ควรรู้ถึงกิจการและวันเวลาสำคัญของคนในบังคับเรา เช่นการล่าลาแห่งเสมียนพนักงานในได้บังคับ ผ่อนผันกิจการอันเกี่ยวข้องกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน สารวัดในระหว่างวันเวลาเหล่านั้น เอื้อเพื่อแก่ราษฎรในกิจการอันเกี่ยวข้องด้วย ต้องจำกัดวันเวลา เช่นการให้อนุญาตฆ่าสัตว์สำหรับการพลีกรรมอันจำเป็นเพื่อด้วยการศาสนา ความนิยมของคนได้บังคับเราให้หันความประสงค์เท่าที่สามารถจะเอื้อเพื่อได้ดังนี้เป็นต้น

เรื่องทำละหมาดประจำวัน

การทำละหมาดนั้น เป็นฟาร์หม่านแห่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของให้หญิงชายอิสลามทุกคนกระทำ การละหมาดทุกวันละ ๕ เวลา คือ

๑. ละหมาดสุโอะห์ ตั้งแต่เวลาแสงเงินแสงทองขึ้น จนเวลาพระอาทิตย์ขึ้นหมดเขต
๒. ละหมาดละโฮร์ ตั้งแต่เวลาที่เที่ยงครึ่งถึง ๓ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง
๓. ละหมาดอะซาร์ ตั้งแต่เวลา ๓ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง ถึง ๖ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง
๔. ละหมาดมะคะหริบ ในเวลาพลบแต่ ๖ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยงถึง ๗ นาฬิกาหลังเที่ยง

เข้าได้ไฟ

๕. ละหมาดอิชา ตั้งแต่เวลา ๗ นาฬิกาหลังเที่ยง ถึงเวลา ๓ นาฬิกาหลังเที่ยงคืนหมดเขต

เวลาที่ว่าเป็นเวลาเขตของการที่จะกระทำการไหว้พระ ส่วนเวลากระทำพิธีไหว้พระ เวลาสำคัญเคร่งครัด อันจะไม่ละเว้นผู้ใดนั้น สำหรับการละหมาดครั้งหนึ่ง ๆ เพียงชั่วเวลาครึ่งนาฬิกา

เท่านั้น ในเวลาครั้งนาฬิกา ระหว่างที่กระทำพิธีไหว้พระอยู่นั้น ถือว่าเป็นเวลาสำคัญที่สุด ถ้าผู้ใดขัดขวางขึ้นแก่การละหมาดเวลานั้นย่อมถือคล้ายเป็นศัตรูศาสนา แม้กระทำการต่อสู้ถึงล้มตายกลับเป็นกุศล มีแต่ทางสุสวรค์เป็นที่ตั้ง ถ้าศัตรูล้มตายหามีการรับบาปไม่ เพราะฉะนั้นการละหมาดจึงเป็นการสำคัญนัก

เมื่อชาวอิสลามถือว่า การละหมาดเป็นการสำคัญเฉพาะเวลาที่ได้กล่าวไว้ดังนั้นแล้ว ผู้ปกครองคนอิสลามก็ควรอยู่ที่จะผ่อนผันให้โอกาสแก่ผู้ที่อยู่ได้บังคับ เมื่อมีกิจอันใดเกี่ยวข้องกับห้องเข้า กับเวลาที่เขากำลังทำพิธีละหมาดอยู่แล้ว ควรผ่อนผันให้มากที่สุด เช่นผู้คนอิสลามที่ไปด้วยกับเราใน เวลาเดินทางกิจการต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผู้ที่ทะเลาะกันหรือขอแรงกันไปอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจ้วงวานไปด้วย ถ้าถึงเวลาที่ผู้นั้นจะกระทำพิธีละหมาดไหว้พระแล้ว ควรให้โอกาสให้เขาได้กระทำการพิธีไหว้พระ โดยสะดวกดังนี้ ก็อาจเป็นสิ่งที่เพิ่มความนิยมสมควรแก่หน้าที่ผู้ปกครองคนอิสลามโดยแท้

การไหว้พระและฟังเทศน์วันศุกร์

ในวันศุกร์ทุก ๆ วัน โดยบัญญัติแห่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของให้ชาวอิสลามทุกคนฟังเทศน์ แล้ว ละหมาดไหว้พระสำหรับวันนั้น ตามสุเหร่ามัสยิดหรือที่ประชุมที่พอจะจัดและรวมกันได้ แต่กำหนดที่จะให้ครบขณะสำหรับการละหมาดวันศุกร์โดยบริบูรณ์ ต้องการให้ได้คนประชุมกันพอ ๔๐ คน ขึ้นไป เวลาทำการละหมาดวันศุกร์แต่เพียงวัน ถึง ๒ นาฬิกาหลังเที่ยงหมดเขต แต่เป็นเวลาสำคัญคือเวลาที่เข้าพิธีละหมาดไหว้พระวันนั้นราว ๔๐ นาที เวลาเข้าพิธีละหมาดไหว้พระวันศุกร์ ๔๐ นาที นั้น เป็นเวลาสำคัญเสมอเหมือนเวลาสำคัญของการละหมาดไหว้พระประจำวันที่ได้กล่าวมาแล้วเหมือนกัน

อนึ่งคำเทศน์ในวันศุกร์นั้น ไม่เป็นการจำเป็นที่จะจดลงในที่นี้ว่ามีอะไรบ้างเพราะ ยืดยาวมาก แต่เป็นสิ่งที่ควรทราบเฉพาะหัวข้อโดยย่อ ๆ ว่า มีคำสั่งสอนที่เกี่ยวข้องแก่การปกครองอยู่บ้าง เช่นสั่งให้ละความชั่วกลับประพฤติดี ให้ทำบุญให้ทาน ประพฤติแต่สิ่งที่ดี ดั่งนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น การละหมาดและฟังเทศน์ในวันศุกร์ย่อมเป็นประโยชน์แก่การปกครองในทางอ้อม เพราะย่อมเป็น เครื่องหนุนเหนี่ยวแห่งการรังสติคน เช่นกับลูกบ้านที่คิดจะกระทำการชั่ว ลักขโมยปล้น เป็นต้น ย่อมเป็นธรรมดาแห่งคนโดยมาก เมื่อได้ฟังเทศน์ฟังธรรมอยู่บ้างแล้วดวงจิตก็ย่อมอ่อนอ่อนบ้างไม่มากนัก หรือบางที่คิดจะทำชั่วในวันนี้ แต่เมื่อได้ฟังเทศน์ฟังธรรมเข้าก็อาจรังสติเลิกความตั้งใจไปได้ บาง ครั้งบางครั้งอาจเป็นธรรมดาย่อมเป็นได้ดังนี้

เมื่อแลการฟังเทศน์ในวันศุกร์ เป็นประโยชน์แก่การปกครองทางอ้อมเช่นนั้นแล้ว เป็นการดีที่จะเอาคุณ จากบัญญัติของพระมหามัต ช่วยอุดหนุนอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ราษฎรมีโอกาสไปฟังเทศน์ในวันศุกร์ด้วยความพร้อมเพรียงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เอาประโยชน์ในทางที่ราษฎรจะได้ อยู่ในผู้มีศีลธรรมมากขึ้น และเอาคุณฐานเป็นผู้ช่วยดูแลการศาสนา ให้แทนพระมหามัตจะเป็นสิ่งนำมา แห่งความเป็นคุณเป็นประโยชน์ในราชการมาก

เรื่องใส่รองเท้าเข้าในสุเหร่ามัสยิด

รองเท้าตามธรรมดาถือว่าเป็นของต่ำสำหรับเหยียบย่ำและติดของโสโครกได้ง่าย ชาวอิสลามจึงห้ามและเคืองนักในเรื่องใส่รองเท้าเข้าในสุเหร่ามัสยิด

ก็เมื่อเป็นประเพณีข้อห้ามหวงมืออยู่อย่างนั้นแล้ว ผู้ปกครองบังคับบัญชาราษฎรชาวอิสลามผู้ที่ไม่ได้คิดว่าเป็นการเล็กน้อย แล้วก็ควรจะเอาเป็นเรื่องสำหรับรู้ไว้โดยหมิ่น ๆ แต่ไม่ควรลืมทีเดียวว่าเหตุการณ์บางอย่าง ที่แรกเกิดขึ้นจากเรื่องเล็กน้อยก่อน แล้วเกิดเป็นเรื่องใหญ่โตภายหลังก็ได้ และควรเป็นที่สังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า อะไรที่เกิด ถ้าเป็นเรื่องสำหรับบุคคลแล้วย่อมไม่เป็นการสำคัญเท่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศาสนา เพราะชาวอิสลามยังถือกันเคร่งครัดว่า การศาสนาของเขาเป็นสิ่งสำคัญใหญ่ยิ่ง

ข้อห้ามในเรื่องทำกริยาแลออกเสียง

กริยาทำสุญูด (ท่ากราบพระ) ในการละหมาดเป็นท่าที่ต้องกระทำ และเฉพาะพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว ทำสุญูดนั้นคล้ายคลึงกับท่ากราบพระในโบสถ์เพราะฉะนั้นท่าอะไรที่คล้ายคลึงกับท่าสุญูด หรือท่ากราบพระผู้เป็นเจ้าในเวลาละหมาดแล้ว ชาวอิสลามก็ทำไม่ได้ ผู้ใดซิ่นทำผู้นั้นตกเป็นขาดจากอิสลามทันที

ส่วนการออกเสียงก็เป็นการห้ามด้วย เช่นจะไปกระทำการสาบานหรือการออกเสียงออกวาจา ว่าตนไม่ใช่อิสลามไม่ได้นับถือศาสนานั้น เท่านั้นที่ย่อมขาดจากอิสลามแล้ว

เพราะฉะนั้นจึงเป็นอีกข้อ ๑ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ความรู้ หรืออะไรที่เกี่ยวกับการลงท่าเหมือนกับท่าละหมาดในการไหว้พระของคนอิสลาม เช่นท่ากราบพระในอุโบสถเป็นต้น ซึ่งเป็นท่าที่คล้ายคลึงกันกับท่าละหมาดไหว้พระของคนอิสลามทำไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรฝ่าฝืน แม้จำเป็นด้วยการเกี่ยวข้องต้องกระทำแล้ว ก็ควรผ่อนผันเปลี่ยนวิธีทำทางอย่างที่ไม่มีการขัดขวางอย่างใด แทนแล้วก็ยอมเป็นสิ่งปราศจากความรังเกียจทั้งหลาย

ส่วนการออกวาจาบางคำ ซึ่งเป็นข้อขัดขวางต่อการศาสนาของคนได้บังคับ เช่นคำสาบานที่กล่าวเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาเป็นต้น เป็นสิ่งที่ควรจะละเว้นตัดข้อความเหล่านั้นออก หรือไม่กระทำการสาบานตามลัทธิ ใช้วิธีชุกโกรานแทน เช่นนี้ก็ยังมีสิ่งที่เป็นสิ่งปราศจากความรังเกียจแห่งอิสลามศาสนิกชนทั่วไป

เรื่องทำระเหตีบและระเหตีบอาหรับ

ระเหตีบ เป็นคำสรรเสริญ และคำวิงวอนขอร้องต่อพระผู้เป็นเจ้าในกิจการที่ผู้กระทำต้องประสงค์ เป็นคำเล่าบ่นพร่ำพระนามแห่งพระผู้เป็นเจ้าของชาวอิสลาม ถือเอาจำนวนพร่ำบ่นถึง

พระนามนั้นเป็นเกณฑ์ สำหรับผลที่จะได้ตามลำดับโดยจำนวนมากแลน้อย การทำจะให้ได้จำนวนมาก บางที่รวมกันตั้งหลาย ๆ สิบหรือหลาย ๆ ร้อยคน แล้วเอาจำนวนรวมกันสำหรับผลแห่งผู้กระทำ กิจนั้น

ระเหตียบอาหรับก็ระเหตึบนั่นเอง แต่มีทำยื่นด้วยตามอย่างที่พวกอาหรับเขาทำกันทาง แผ่นดินอาหรับ ภายหลังพวกยิวจึงกระทำตามบ้าง

ส่วนข้อความที่จดลงในนี้ก็มียู่ที่ว่า การทำระเหตึบมีเวลาที่สำคัญก็ในระหว่างกำลัง พริบปอนออกพระนามพระผู้เป็นเจ้า เป็นการจำเป็นเฉพาะผู้ที่ป็นหัวหน้า หรือเรียกว่าผู้พาคคนเดียว ที่หยุดหรือละเว้นเสียไม่ได้เป็นอันขาดจนกว่าจะเสร็จหรือจบลง เมื่อไม่มีสิ่งใดมาขัดขวางแก้ตัวผู้พาคคน เดียวแล้ว ก็ไม่มีอะไรที่จะขัดขวางแก้ทางศาสนาจนดำเนินไปไม่ได้

เรื่องบริโภคนและถูกต้องสุกร

โดยบัญญัติแห่งพระมหามัด ห้ามมิให้คนอิสลามบริโภคนและถูกต้องสุกร เว้นแต่อุละหมา (นักปราชญ์) หนึ่งยกเว้นเวลาจำเป็น เพราะฉะนั้นสุกรจึงเป็นของที่ชาวอิสลามรังเกียจเกลียดชังนัก

เมื่อเป็นเช่นนั้นโดยธรรมดาผู้ปกครองคนที่ต้องการความนิยมนับถือ แห่งคนได้บังคับ ก็เป็นอยู่เองที่จะไม่แสดงในสิ่งที่มีผู้รังเกียจ เช่นชักนำให้จับต้องหรือบริโภคนสุกร ซึ่งทราบแล้วว่า เป็น สิ่งที่บุคคลบางเพศรังเกียจ ครั้นผู้ที่รังเกียจถูกต้องหรือบริโภคนเข้าไปแล้ว ด้วยความหลงหรือความเชื่อ ถือเกรงใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ถือเป็นการสนุกรื่นเริงขึ้นต่อไปอีก ซึ่งทางดีสำหรับผู้ที่มีศรัทธาแล้ว ควรจะแสดงความช่วยเหลือแนะนำตามความรู้เห็นในสิ่งที่เป็นจริงด้วยความเอื้อเฟื้อแล้ว ก็จะมีแต่ ความสรรเสริญเป็นต้น

เรื่องเสพสุราหรือถูกต้องสุราเป็นบาป

ด้วยเหตุว่าสุราเป็นของเมา อาจจะทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนสติสัมปชัญญะได้ เพราะฉะนั้น โดยบัญญัติแห่งพระมหามัด ห้ามเป็นอันขาดมิให้อิสลามบริโภคสุราตลอดจนการถูกต้องสุราก็ยังเป็น บาป และแรงกว่าเรื่องสุกร

การที่พระมหามัดบัญญัติห้ามมิให้คนอิสลามบริโภคสุรานั้น ย่อมเป็นคุณแก่การปก ครองบังคับบัญชาอยู่มาก อาจจะไม่ประกันสาเหตุอันเนื่องมาจากเรื่องเมาสุราไปได้มาก เมื่อเป็นเช่นนั้น เป็นการดีที่ผู้ปกครองจะยึดเอาโอกาสนั้นขึ้นเป็นข้อตักเตือนว่ากล่าวสั่งสอนคนอิสลามได้บังคับที่ยังฝ่า ผืนขึ้นประพฤติดอยู่ ให้ผู้นั้นละเว้นจากการประพฤติ โดยถือเป็นการอุดหนุนและเป็นผู้ช่วยดูแลการ ศาสนาแทนพระมหามัด ในฐานะที่พระมหามัดได้ฝากหน้าที่ไว้ให้มัน ทำดังนั้นคนอิสลามกลับรู้สึกนิยมแล้ว ยำเกรงขึ้นอีก

เรื่องเกี่ยวแกโต้ะหะยิ และโต้ะละไบ

โต้ะหะยิ นั้นคือคนที่ไปบวชเป็นหะยิมาจากเมกกะแล้ว ส่วนละไบคือคนที่เอาใจใส่ มีความรู้ในการศาสนาพอจะไปบวชได้ แต่ยังไม่มีโอกาสออกไปบวช เรียกว่าละไบ หรือโต้ะละไบ

ความนิยมของคนอิสลามแก่คน ๒ ชนิดนี้ ถ้าความรู้เท่ากัน นิยมโต้ะหะยิมากกว่า เพราะเป็นผู้ที่ไปบวชแล้ว หะยิที่มีความรู้ถึงเป็นครูบาอาจารย์ ราษฎรมักเรียกกันว่า ท่านครู หรือโต้ะครู โดยปกติราษฎรมักนิยมนับถือถ้าท่านครู หรือโต้ะครูพูดจาอะไรมักเป็นที่เชื่อฟัง ฉะนั้นได้ก็คล้ายกับพระอริการวัดหรือพระสมภารเจ้าวัดแห่งพระพุทธศาสนาฉนั้น สำหรับผู้ที่ฉลาดหรือชำนาญการปกครองแล้วมักไม่มีใครทิ้งพระ แม้ในท้องที่ ที่ดำเนินการปกครองอย่างลำบากบางแห่งยังเคยมีผลจากความช่วยเหลือของพระในการช่วยเทศน์ช่วยทำช่วยว่าช่วยกล่าวเอาราชฎสงบไปก็ได้ ทั้งนี้ย่อมเคยมีเคยเห็นมาด้วยกันแล้วเป็นอันมาก ท่านครู หรือโต้ะครูในมณฑลปัตตานีก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราจะเลือกคัดโต้ะหะยิ ที่มีความรู้เอาตามที่ราษฎรนิยมนับถือลงไปให้ในทะเบียนอำเภอเป็นพิเศษแล้วค่อยทำการติดต่อเข้าไว้ เช่นทักทายปราศรัยหรือมีประชุมอะไร ๆ เป็นพิเศษเป็นพิเศษเป็นต้นว่า การประชุมไต่ถามกิจการที่ได้ดำเนินไปแล้วมีสิ่งใดขัดขวางแก่ทางศาสนาหรือทางการบ้านเมืองบ้างหรือถ้ามีการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขขนบธรรมเนียม การภาษาอารอย่างใด ๆ เมื่อพวกโต้ะหะยิเป็นใจอยู่ด้วยแล้ว จะช่วยให้ความสะดวกในราชการมาก

การทำอะไรให้พอเป็นพิธีขึ้นนั้น ไซ่ว่าจะนึกขึ้นพูดโดยปราศจากสิ่งที่มีผู้คิด ผู้ทำเลยก็หาไม่ได้สิ่งที่จะอ้างกล่าวสู้กันฟัง ในเรื่องที่ดินบางแห่งที่ต่างประเทศเขาทำ และที่มองเห็นได้ว่า เพื่อเป็นพิธีคือมีคนต่างท้องที่แรกเข้ามาขอที่ดิน เจ้าพนักงานรู้ดีว่าที่ดินแห่งนั้น ราษฎรคนที่อยู่ในท้องที่ก่อนหาใครต้องการไม่ แต่เขาก็เรียกราษฎรพวกที่อยู่ก่อนมาถามว่าพวกเราเจ้าของถิ่นที่ โดยอยู่ก่อนนาน ใครจะต้องการบ้างที่แห่งนั้น ถ้าไม่มีใครต้องการ จัดให้มีผู้จับจองทำประโยชน์มีดีหรือเมื่อราษฎรยกมือพร้อมกันไม่ต้องการ อำเภอก็เรียกผู้ขอจับจองมารับใบอนุญาต สถานที่ราษฎรคนก่อน ๆ ยกให้ ยกบุญคน ให้เป็นของราษฎรพวกมาอยู่ก่อนหมดดังนี้เขาก็ทำเพื่อเป็นพิธีกิจการอย่างอื่น ๆ ที่เขาเดินวิธีนี้ ยังมีอีกมากมายหลายประการ เพราะฉะนั้นความเลื่อมใสในระหว่างราษฎรกับอำเภอทางต่างประเทศเขาจึงมีการสรรเสริญมาก

ส่วนการที่จะปฏิบัติแก่หะยิธรรมดานั้น สิ่งที่พอควรพองามก็คือว่า โต้ะหะยินั้นอย่างไรก็ดีคนอิสลามยังถือว่าเป็นผู้ที่ได้บวชพระ หรือไปเป็นหะยิมาจากเมกกะแล้ว ซึ่งการบุญสุนทานการสวดมนต์ไหว้พระก็ยังนิยมใช้โต้ะหะยิเป็นหัวหน้าอยู่โดยมาก เพราะฉะนั้นเมื่อและด้วยกิจการราชการอันเกี่ยวข้องต้องด้วยการขอแรง หรือจะเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ถ้าจะผ่อนผันให้คนชั้นนี้อยู่ในหัวหน้าควบคุมการงาน หรือในชั้นเป็นผู้ช่วยรองจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลงไปอีกต่อหนึ่งก็ยังเป็นการงดงามอยู่

๒.๔ กิจการฮัจญ์

กิจการฮัจญ์ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ กฎกระทรวง และระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์ โดยกรมการศาสนาทำหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย หรือตามที่คณะกรรมการกิจการฮัจญ์มอบหมาย โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเกี่ยวกับกิจการฮัจญ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ และปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย

สภาพปัญหา

๑. พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ไม่มีความครอบคลุมในกิจการฮัจญ์ และไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเดินทางในประกอบพิธีฮัจญ์ตามสภาพการณ์ปัจจุบัน

๑.๑ การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ของชาวไทยมุสลิมไม่มีความสะดวกและไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร

๑.๒ มีการแสวงหาผลประโยชน์ต่อผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์

๒. การเตรียมการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์และระหว่างการเดินทางประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จะมีข้อขัดข้องไม่เรียบร้อย

แนวทางการแก้ไข

๑. ให้รัฐปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ และดำเนินการสนับสนุนให้ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติเพื่อผลักดันให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว

๒. ปัญหาเรื่องการเตรียมความพร้อมในการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ และระหว่างการประกอบพิธีฮัจญ์ ให้ดำเนินการดังนี้

๒.๑ เรื่องจำนวนผู้แสวงบุญ ให้สำนักเลขาธิการฯ ประสานงานให้ผู้ประกอบการกิจการฮัจญ์แจ้งยอดผู้แสวงบุญและบัญชีรายชื่อผู้แสวงบุญตามแผนดำเนินงาน และระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย

๒.๒ เรื่องเที่ยวบินส่งผู้แสวงบุญ ให้กรมการบินพาณิชย์และการบินไทยพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดเที่ยวบินเหมาลำให้เพียงพอกับจำนวนผู้แสวงบุญ และให้มีราคาค่าโดยสารเท่ากัน หากไม่สามารถจัดได้หมดก็ให้สายการบินต่าง ๆ จัดเที่ยวบินปกติที่สามารถรองรับผู้แสวงบุญได้จำนวนมาก ๆ เพื่อป้องกันการเดินทางเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยและกระจัดกระจายของผู้แสวงบุญ

สำหรับเที่ยวบินเหมาลำหากเป็นไปได้ควรจัดเที่ยวบิน บินตรงจากท่าอากาศยานนราธิวาส ภูเก็ต และหาดใหญ่

๒.๓ เรื่องการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้กาฬหลังแอ่นชนิด ACYW ๑๓๕ ให้แก่ผู้แสวงบุญก่อนไปยื่นขอวีซ่าที่สถานทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยนั้น ในการไปฉีดวัคซีนผู้ประกอบการควรติดต่อกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือโรงพยาบาลล่วงหน้า

๒.๔ เรื่องการรับรองเครือญาติที่ต้องผ่านคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วมาผ่านสำนักจุฬาราชมนตรีอีกครั้งก่อนที่จะนำไปยื่นวีซ่านั้น ให้เป็นไปตามที่สถานทูตซาอุดีอาระเบียกำหนด จึงขอให้สำนักเลขาธิการฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประชุมหารือกับสถานทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยต่อไป ส่วนเรื่องที่สถานทูตซาอุดีอาระเบียไม่ยอมวีซ่าให้กับผู้แสวงบุญชาวไทยจำนวนหนึ่งนั้น เนื่องจากใบรับรองเครือญาติของผู้แสวงบุญบางคนคลาดเคลื่อนกับข้อเท็จจริง

๒.๕ เรื่องการบริการอาหารขององค์การแชะห์กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ทุ่งอะรอฟะห์และตำบลมีนา อาหารไม่มีคุณภาพดี ไม่ตรงเวลา จึงขอให้นำเรื่องดังกล่าวไปประชุมหารือกับทางการซาอุดีอาระเบีย เพื่อขอให้จ้างพ่อครัวคนไทยเป็นผู้ดำเนินการปรุงอาหาร

๒.๖ เรื่องการประกันการใช้รถในช่วงมะชาฮิร (ช่วงพิธีฮัจย์) จำนวน ๑๐ เปอร์เซ็นต์ (๑๘ ريالต่อคน) ของจำนวนผู้แสวงบุญ ซึ่งฝ่ายซาอุดีอาระเบียเริ่มใช้บังคับกับผู้แสวงบุญประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่เทศกาลฮัจย์ประจำปี ๒๕๔๕ แล้ว เพื่อประกันจำนวนผู้แสวงบุญที่ใช้รถ ซึ่งหากจำนวนผู้แสวงบุญขาดเกิน ๓ เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนที่แจ้งไว้ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียก็จะหักเงินค่าประกันการใช้รถดังกล่าวในส่วนที่ขาดเกินจาก ๓ เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าหากจำนวนผู้แสวงบุญเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ตามจำนวนที่แจ้งไว้ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียก็จะคืนเงินค่าประกันให้ ซึ่งในเทศกาลฮัจย์ปี ๒๕๔๕ ฝ่ายไทยได้ขอผ่อนผันให้ แต่ในเทศกาลฮัจย์ ประจำปี ๒๕๔๖ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียจะไม่ผ่อนผันให้ จึงเห็นสมควรมอบให้สำนักเลขาธิการฯ เก็บเงินค่าประกันการใช้รถจากผู้ประกอบการตามจำนวนผู้แสวงบุญที่แจ้งไว้

๒.๗ ให้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ทุกระยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนวิธีการปฏิบัติตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนจะมีการเดินทาง โดยจัดทำคู่มือแจกให้ชาวไทยมุสลิมอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๒.๘ จัดอบรมเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกที่จะไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยคัดสรรเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในกิจการฮัจย์ และเชิญผู้เชี่ยวชาญในกิจการฮัจย์เป็นวิทยากรฝึกอบรม

๒.๙ ก่อนเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ให้จัดประชุมสัมมนาผู้ประกอบการกิจการฮัจย์ เพื่อสรุปปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้อง

ภาคผนวก (ก)

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตปกครอง อำเภอ ตำบล
หมู่บ้านและชื่อบุคคลที่เป็นภาษาท้องถิ่น

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคล ที่เป็นภาษาท้องถิ่น

คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาเรื่อง ชื่อเขตการปกครอง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งชื่อบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งใช้ภาษาท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ใช้ชื่อเป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษที่มีศาสนาและวัฒนธรรมแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย และเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยมาเป็นเวลาช้านาน คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าการอ้างไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่รัฐบาลและคนไทยทุกเชื้อชาติ ศาสนา ต้องร่วมกันรักษาไว้ เพื่อเชิดชูความเป็นไทยที่มีความแตกต่างในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยความภาคภูมิใจ การเปลี่ยนชื่อจากภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาไทยดังกล่าว มีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชนในพื้นที่หลาย ๆ ด้าน คณะกรรมการจึงมีมติตั้งข้อสังเกตเรื่องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขชื่อฯ ดังนี้

๑. ชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อสถานที่อื่น ๆ ถ้าเป็นภาษาท้องถิ่นอยู่เห็นควรให้ใช้ชื่อเดิม หากสถานที่ใดมีการเปลี่ยนชื่อไปแล้ว เห็นสมควรให้เปลี่ยนมาใช้ชื่อเดิมอีกครั้ง ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และได้รู้ถึงความเป็นมาของแต่ละหมู่บ้าน

๒. ชื่อบุคคล เห็นสมควรให้ใช้ชื่อภาษาท้องถิ่นเดิม โดยไม่ต้องให้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทย เพราะเป็นสิ่งที่ชี้ถึงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในความแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์ไทยประการหนึ่ง ซึ่งต้องอนุรักษ์ไว้

๓. ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ใช้ภาษาอังกฤษทับศัพท์ บางสถานที่อ่านแล้วไม่ตรงกับการออกเสียงของภาษาท้องถิ่น เห็นควรให้พิจารณาดำเนินการแก้ไข

ภาคผนวก (ข)
การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง
ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อย ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

คณะกรรมการได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

๑. วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาสและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริง กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พัคสายตรวจบ้านรานอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน

๒. วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เดินทางไปอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีราษฎรร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๓. วันอังคารที่ ๓ - วันพฤหัสบดีที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาส ปัตตานีและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อยซึ่งมีการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นการปล้นปืน การฆ่าตำรวจ - ทหาร และการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ในการเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง

๑. เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

๒. นำข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของบุคคลตามข้อ ๑. ข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำรายงานนี้

สรุปข้อคิดเห็นของผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน

๑. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักจะเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นส่วนใหญ่ และที่ผ่านมาเมื่อมีการลอบวางระเบิดจะมีหนังสือแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้เกิดริตแก่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นและปฏิบัติการในลักษณะทำลายขวัญกำลังใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมไทยมุสลิมโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมมุสลิมในพื้นที่ เช่นการค้นบ้านของโต๊ะอิหม่าม เพราะได้รับเรื่องร้องเรียนและออกหมายค้นโดยไม่สอบถามข้อมูลของคนในพื้นที่เพื่อจะได้ลดความรุนแรงในการปฏิบัติมิให้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่น

๓. กรณีการค้นสถานที่อื่น ๆ เช่นโรงเรียนสอนศาสนา เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ปฏิบัติการเช่นข้อ ๒. ดังกล่าว ส่วนกรณีการออกหมายจับ เจ้าหน้าที่ตำรวจมักปฏิบัติในลักษณะเร่งรีบ และถูกละหุกเพื่อให้ได้หมายจับ มาดำเนินการจับกุมอย่างเร่งด่วน โดยไม่คำนึงว่าผู้ถูกจับจะมีความผิดหรือไม่ ซึ่ง

อาจเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพเกินกรอบอำนาจที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ไว้ และสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

๔. หลังจากมีการยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) ทั้ง ๗ ที่ทหารมีความสำคัญต่อการบรรเทาปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจเป็นสาเหตุให้การก่อความไม่สงบเรียบร้อยเพิ่มขึ้นก็ได้

๕. ปัญหาระเบียบของทางราชการที่ไม่เข้ากับสังคมชาวไทยมุสลิม เช่น การเปลี่ยนคำนำหน้าของหญิงสาวมุสลิมจากนางสาวเป็นนาง ผู้หญิงมุสลิมเมื่อจดทะเบียนตามระเบียบของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้ว ผู้หญิงมุสลิมจะเปลี่ยนคำนำหน้าจากนางสาวเป็นนาง แต่ราชการไม่ยอมรับสถานภาพนี้ให้มีผลตามกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบการจดทะเบียนสมรสซึ่งต้องทำตามระเบียบ ณ ที่ว่าการอำเภอ ข้อขัดแย้งนี้เท่ากับว่าทางราชการไม่ยอมรับวัฒนธรรมและศาสนาของชาวไทยมุสลิม

๖. การข่าวของสื่อมวลชน มีการนำเสนอที่รุนแรงเกินเหตุหรือเกินความจริง รวมทั้งตีพิมพ์ข้อความหรือบทความที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบต่อสังคมมุสลิม เช่น มุสลิมหัวรุนแรง ฯลฯ โดยไม่มีความเข้าใจทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และคำศัพท์ที่เป็นภาษาอาหรับ ทำให้สังคมส่วนรวมมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสังคมชาวไทยมุสลิม

๗. การข่าวของหน่วยราชการเป็นที่น่าสงสัยในเรื่องความถูกต้องและความไม่ตรงกับเหตุการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งมักจะสร้างความเคลือบแคลง สงสัย ให้กับสังคมไทยมุสลิมในพื้นที่เสมอว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเมื่อมีการปฏิบัติการตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการค้น จับกุม ปรามปรามในบางกรณีชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ ไม่เห็นด้วยและหวาดระแวงในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๘. ตามที่ได้มีการเสนอข่าวต่อสาธารณชนว่าความไม่สงบเรียบร้อย เกิดจากใจไม่มีระดับ อาจจะเป็นสาเหตุของการยั่วยุให้มีการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องนี้การข่าวทั้งของราชการและเอกชนต้องระมัดระวังอย่าคิดว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญหรือเป็นเรื่องที่ไม่มีผลกระทบต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้

๙. จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีจำนวนชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีแหล่งอบายมุขหรือการประกอบธุรกิจผิดกฎหมายอันเป็นปัญหาของสังคมเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดเรื่องผลประโยชน์และอิทธิพลตามมา และเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อย เช่น การก่ออาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี ฯลฯ รัฐบาลต้องตระหนักในเรื่องนี้

๑๐. ระบบการจัดการอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดึกา) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา โรงเรียนสายสามัญและสถาบันอุดมศึกษา ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและศาสนาของท้องถิ่น

๑.๑ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสถาบันอุดมศึกษาไม่เพียงพอ รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะต้องตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นการเฉพาะ

๑.๒ หน่วยงานราชการต้องให้เกียรติ เรื่องการปฏิบัติตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมรวมทั้งวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่น และถ้าหน่วยงานราชการเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ก็จะสร้างความรู้สึที่ดีแก่ชาวไทยมุสลิม ซึ่งจะยังผลให้เกิดความร่วมมือตามมา และปัญหาต่างๆ ก็จะสามารถคลี่คลายเป็นปกติสุขได้ไม่ยาก

**คณะกรรมการกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้
(พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ - ประธานฯ)**

**มาประชุมติดตามการลอบยิงตำรวจ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
เวลา ๑๑.๐๐ น. วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕
ณ ห้องประชุมโรงเรือนดารุสสลาม**

คณะกรรมการการพบประชาชนและผู้นำทางศาสนาที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการร่วมงานพิธีขอมหาของผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น อำเภอระแงะ
กรณีตำรวจชายแดนถูกรุมทำร้ายถึงแก่ชีวิตที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำศาสนาและประชาชน อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรม ในกรณีถูกกล่าวหาปล้นปืน
ที่หน่วยทักษิณพัฒนาที่ ๑๒
อ. สู้ติริน จ.นราธิวาส เรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรม

คณะกรรมการพบนางปารีดา มะดิง ภรรยาของนายมุฮัมมัดยาลาลุดดีน มะดิง ผู้ต้องหาถูกทางการกัมพูชาจับกุมข้อหาเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย ยื่นหนังสือร้องขอความเป็นธรรม ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นประชุมรวมคณะผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ณ หอประชุม อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากกองร้อย ตชด. ที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนาและนักวิชาการ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

นายอำเภอธารโต จ.ยะลา รายงานสถานการณ์เกี่ยวกับกรณีโจรก่อการร้าย
ปล้นอาวุธปืนหน่วยทักษิณพัฒนา
ต.บ้านแห่อ อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ โรงเรียน ธารโตวัฒนวิทย์
อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา กรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการการพบหอการค้าจังหวัดปัตตานีและนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

คณะกรรมการการพบคณะกรรมการอิสลามปัตตานี
ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการการรับฟังความคิดเห็นจากค่าย ตชด. ที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการพบหารือการค้าจังหวัดปัตตานี ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

หน่วยงานราชการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการ
ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

คณะกรรมการแสดงผลการศึกษาของคณะกรรมการใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ โรงแรมเมอร์ลิน อ.เบตง จ.ยะลา

คณะกรรมการแสดงผลการศึกษาของคณะกรรมการใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ โรงแรมเมอร์ลิน อ.เบตง จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

ภาคผนวก (ค)

ข้อเท็จจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

ตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
(ตั้งแต่ มกราคม – เมษายน ๒๕๕๗)

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๔ ม.ค. ๕๗	- กลุ่มโจรบุกเผาโรงเรียน ๒๐ แห่ง ที่ จ. นราธิวาส ปล้นค้าย กองพันพัฒนาที่ ๔ บุกค้นคลังแสงและขโมยอาวุธสงคราม	- ทหารเสียชีวิต ๔ ราย
๕ ม.ค. ๕๗	- เกิดระเบิดที่จุดตรวจตำรวจชุมชนรูละมิแร อ.เมือง จ. ปัตตานี และเกิดระเบิดรถจักรยานยนต์หน้าบริษัทพิธาน พาณิชย์	- ตำรวจเสียชีวิต ๒ ราย
๖ ม.ค. ๕๗	- โจรชูวางระเบิดโรงเรียน ๘ แห่งที่ จ. ปัตตานี และ จ. นราธิวาส รวมทั้งวางระเบิดปลอมตามสถานที่ต่าง ๆ	-
๗ ม.ค. ๕๗	- กลุ่มคนร้าย ๑๕ คน ยิงถล่ม สภ.ต. อัยเยอร์เวง อ. เบตง จ. ยะลา	-
๙ ม.ค. ๕๗	- วางระเบิดที่ สภ.ต. ตากใบ แต่เจ้าหน้าที่เก็บกู้ได้ทัน	-
๑๕ ม.ค. ๕๗	- เจ้าหน้าที่ตำรวจ จ. ยะลา บุกเข้าจับกุมผู้ต้องสงสัยลอบยิง ถล่ม สภ.ต. อัยเยอร์เวง อ. เบตง จ.ยะลา ได้ ๓ คน	-
๒๓ ม.ค. ๕๗	- คนร้ายแต่งชุดดำใช้มีดฟันชาวบ้าน จ. ยะลา	- ประชาชนเสียชีวิต ๒ ราย
๒๔ ม.ค. ๕๗	- คนร้าย ๔ คน ซึ่งจักรยานยนต์ใช้มีดฟันสามเณรบริเวณถนน เวฬุวัน จ.ยะลา และมีกลุ่มคนร้ายใช้มีดฟันคอพระภิกษุวัด ลำใหม่ ได้รับความเจ็บสาหัส	- สามเณรมรณะภาพ ๑ รูป
๒๕ ม.ค. ๕๗	- ตำรวจประจำ สภ.อ. ไม้แก่น จ.ปัตตานี ถูกยิงเสียชีวิตและ พบศพชาวบ้าน ต. บาโร๊ะ อ. ยะหา จ. ยะลา ถูกคนร้ายใช้ มีดฟันท้ายทอยและปาดคอจนเสียชีวิต	- ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย และชาวบ้านเสียชีวิต ๑ คน
๒๙ ม.ค. ๕๗	- นายช่างประจำ อบต. ละนอ ถูกยิงเสียชีวิต ที่ อ. ยะรัง จ. ปัตตานี	- นายช่างประจำ อบต. เสียชีวิต ๑ ราย
๕ ก.พ. ๕๗	- นายช่างโยธา ๔ อบต. อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ถูกยิงได้รับบาดเจ็บ สาหัส และคนร้าย ๒ คน ใช้อาวุธฟันเจ้าหน้าที่สำนัก งานชลประทานปัตตานีเสียชีวิต	- นายช่างโยธาได้รับบาดเจ็บ ๑ ราย เสียชีวิต ๑ ราย
๗ ก.พ. ๕๗	- คนร้ายวางระเบิดป้อมตำรวจประจำจุดตรวจ ๑๙๑ ที่ จ.	-

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๑๑ ก.พ. ๔๗	<p>นราธิวาส และบริเวณใกล้เคียงพบระเบิดแสวงเครื่องซุกในรถจักรยานยนต์บริเวณ อ.ระแงะ จ. นราธิวาส</p> <p>- คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงช่างโยธาเสียชีวิต บริเวณ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี และคนร้าย ๒ คน ซึ่งรถจักรยานยนต์ พร้อมใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำ สภ.อ. รามัน จ.ยะลา เสียชีวิต และที่ อ. เจาะไอร้อง จ. นราธิวาส มีคนร้าย ๒ คน ใช้รถจักรยานยนต์ไล่ฟันคอชาวบ้านเสียชีวิต</p>	<p>- นายช่างโยธาเสียชีวิต ๑ ราย , เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย และประชาชนเสียชีวิต ๑ ราย</p>
๑๕ ก.พ. ๔๗	<p>- คนร้าย ๒ คน ขับจักรยานยนต์ใช้มีดฟันท้ายทอยลูกจ้างประจำสถานีเพาะชำกล้าไม้ จ. นราธิวาส บาดเจ็บสาหัส และลอบยิงเจ้าหน้าที่ ตชด. บริเวณ ต. บาเจาะห์ จ. ยะลา บาดเจ็บ</p>	<p>- เจ้าหน้าที่บาดเจ็บสาหัส ๑ ราย และตำรวจ ตชด. บาดเจ็บ ๒ ราย</p>
๑๙ ก.พ. ๔๗	<p>- คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่ ตชด. เสียชีวิต บนถนนสายเอเชีย (นราธิวาส – ปัตตานี)</p>	<p>- ตำรวจ ตชด.เสียชีวิต ๑ ราย</p>
๔ มี.ค. ๔๗	<p>- คนร้ายใช้ปืนลูกซองยิงชาวบ้านที่ อ. รามัน จ.ยะลา ตาย และบาดเจ็บ</p>	<p>- ชาวบ้านเสียชีวิต ๑ ราย บาดเจ็บ ๓ ราย</p>
๒๓ มี.ค. ๔๗	<p>- เกิดเหตุระเบิดในห้องน้ำหญิง บริเวณชุมสายโทรศัพท์ สาขานราธิวาส อยู่ฝั่งตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัด ขณะที่ นายโกศล พลกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานในการประชุมปัญหาภาคใต้</p>	<p>-</p>
๒๕ มี.ค. ๔๗	<p>- ศาลออกหมายจับ นายนัจมุดดีน อูมา พร้อมพวกอีก ๘ คน หลังถูกขัดทอดอยู่เบื้องหลังปล้นปืนทหารและก่อความไม่สงบ</p>	<p>-</p>
๒๗ มี.ค. ๔๗	<p>- เกิดเหตุวางระเบิดบริเวณหน้าร้านคาราโอเกะ และลานเบียร์หลังโรงแรมมารีน่า กลางเมืองสุโหงโกลก จ. นราธิวาส มีนักท่องเที่ยวและชาวมลายูเสียชีวิตบาดเจ็บมากมาย</p>	<p>- นักท่องเที่ยวชาวมลายูเสียชีวิต บาดเจ็บกว่า ๔๐ คน</p>
๒๙ มี.ค. ๔๗	<p>- คนร้ายลอบวางเพลิง ๑๔ จุด ใน จ.ยะลา และปัตตานี พร้อมใช้ปืนเอ็ม ๑๖ ชู่มยิงผู้บังคับการตำรวจภูธร จ.ยะลา ขณะออกตรวจพื้นที่</p>	<p>-</p>

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๓๐ มี.ค. ๔๗	- กลุ่มโจรบุกปล้นระเบิดไดนาไมต์พร้อมบู๊ยยูเรียและเชื้อประทุน้ำหนักรกว่า ๓ ตัน ในโรงไม้หิน จ.ยะลา	-
๓ เม.ย. ๔๗	- กำลังตำรวจ-ทหาร ค้นพบถ้ำลึก ๕๐๐ เมตร ที่บ้านบันนังลัว ต.หน้าถ้ำ อ.เมืองยะลา แม่ทัพภาค ๔ เชื่อว่าเป็นแหล่งซ่องสุมและฝึกอาวุธ พร้อมพบบังเกอร์และอุปกรณ์ประกอบระเบิดพร้อมเชื้อประทุ	-
๙ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายยิงนายสถานีรถไฟหอยลิ้มอ ที่ชานชาลาสถานีใน จ. นราธิวาส บาดเจ็บสาหัส วางเพลิงเผาจุดตรวจบ้านตามง หมู่ ๒ ต.เชิงคีรี จ. นราธิวาส คนร้ายกว่า ๒๐ คน ใช้รถแก๊ง ๒ คัน และรถจักรยานยนต์ประมาณ ๑๐ คัน ออกตระเวนโปรยระเบิด และตัดไม้ล้มขวางถนนใน ๔ อำเภอของ จ. นราธิวาส	-
๑๒ เม.ย. ๔๗	- กลุ่มคนร้ายใช้อาวุธสงครามยิงถล่มใส่บ้านประชาชนทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ และในเวลาเดียวกันกลุ่มโจรใช้มีดปาดคอชาวบ้านเสียชีวิต	- ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย บาดเจ็บ ๑ ราย ชาวบ้านเสียชีวิต ๒ ราย บาดเจ็บ ๒ ราย
๑๙ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายลอบวางเพลิงบ้านข้าราชการ ๑๖ จุด ที่ จ. ปัตตานี	-
๒๐ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายไม่ทราบจำนวน ลอบยิงฐานปฏิบัติการสนับสนุนทางอากาศของ ตชด. ค่ายนเรศวร อ.จะนะ จ.นราธิวาส ด้วยปืนเอ็ม ๗๙ เป็นเหตุให้ที่ตั้งฐานได้รับความเสียหายถูกเพลิงไหม้ โดยมีเจ้าหน้าที่ ตชด. ได้รับบาดเจ็บ และในเวลาไล่เลี่ยกัน รถบรรทุกทรายของบริษัทคอกช้างจำกัด ได้เหยียบกับระเบิดที่คนร้ายนำมาวางไว้ที่บริเวณบ้านสามแยก อ.แว้ง จ.นราธิวาส	- เจ้าหน้าที่ ตชด. ได้รับบาดเจ็บ ๒ ราย
๒๑ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายลอบยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.อ. มายอ จ.ปัตตานี บาดเจ็บและผู้ใหญ่บ้านเสียชีวิต	- เจ้าหน้าที่บาดเจ็บ ๑ ราย , ผู้ใหญ่บ้านเสียชีวิต ๑ ราย
๒๒ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายใช้อาวุธปืนขนาด ๑๑ ม.ม. ยิงทหารประจำกรมทหารราบที่ ๑๕ ค่ายพระยารัษฎานุประดิษฐ์ จ.ยะลา บาดเจ็บ	- ทหารบาดเจ็บสาหัส ๑ ราย

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๒๓ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงทหารค่ายพิเหล็ง กองพันพัฒนาที่ ๔ จ.ปัตตานี เสียชีวิต	- ทหารเสียชีวิต ๑ ราย
๒๕ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายที่จักรยานยนต์ แต่งกายคล้ายชุดตระเวน ใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เสียชีวิต ที่กิ่งอำเภอ กรงปินัง จ.ยะลา	- เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเสียชีวิต ๑ ราย
๒๖ เม.ย. ๔๗	- สถานทูตไทยประจำประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ได้รับจดหมายขู่วางระเบิดจากกลุ่มขบวนการปลดปล่อยรัฐ ปัตตานี หรือปัตตานีลีเบอร์เรชั่นฟรอนท์ (พีแอลเอฟ) และมีรายงานทางทหารแจ้งว่ามีจำนวนวัยรุ่นที่เข้าร่วมกับขบวนการก่อความไม่สงบในภาคใต้ประมาณ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ คน	
	รวม	เสียชีวิต ๒๕ ราย บาดเจ็บมากกว่า ๕๕ ราย

ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๗

๑. พื้นที่จังหวัดยะลา

๑.๑ สภท. ลำใหม่ อ.เมือง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๓๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายใช้อาวุธปืนและมีดไม่ทราบชนิดเข้าโจมตีจุดตรวจบ้านเมือง ต. ลิดล อ.เมือง จ. ยะลา ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้ยิงตอบโต้ทำให้ฝ่ายตรงข้ามเสียชีวิต ๑๐ คน ฝ่ายเจ้าหน้าที่บาดเจ็บ ๓ นาย

๑.๒ หน่วยที่ตั้งทหาร ต. ตาเซะ อ.เมือง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีหน่วยที่ตั้งทหาร ซึ่งตั้งอยู่ที่ ต. ตาเซะ อ.เมือง จ. ยะลา ทำให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต ๑ นาย บาดเจ็บ ๒ นาย ส่วนคนร้ายเสียชีวิต ๒ คน จับกุมได้ ๑ คน สามารถยึดของกลางได้ ดังนี้

- ๑) ปืนลูกซองยาว ๑ กระบอก
- ๒) กระสุนปืนลูกซองเบอร์ ๑๒ จำนวน ๔ นัด
- ๓) ปลอกกระสุนลูกซองเบอร์ ๑๒ จำนวน ๗ ปลอก
- ๔) ปลอกกระสุนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๓๓ ปลอก
- ๕) มีดปลายแหลม ๒ เล่ม

- ๖) รถยนต์กระบะอีซูซุ ๑ คัน
- ๗) กระเป๋าสะพาย ๓ ใบ
- ๑.๓ สภ.อ. กิ่งอำเภอกรงปินัง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตี สภ.อ. กิ่งอำเภอกรงปินัง จ. ยะลา เจ้าหน้าที่ตำรวจบาดเจ็บ ๑ นาย คนร้ายเสียชีวิต ๑๗ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

- ๑) ปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๘ กระบอก
- ๒) ปืนลูกซอง ๕ นัด จำนวน ๖ กระบอก
- ๓) ปืนปลอยบ. ๘๘ จำนวน ๑ กระบอก
- ๔) ปืนคาร์บิน จำนวน ๑ กระบอก
- ๕) ปืนลูกซองสั้น ๑ กระบอก
- ๖) รถยนต์ ๑ คัน
- ๗) รถจักรยานยนต์ ๑๐ คัน
- ๘) มีดพร้า ๑๖ เล่ม
- ๑.๔ ฐานปฏิบัติการร้อย ชก. ตชด. ๔๒๐๒

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการร้อย ชก. ตชด. ๔๒๐๒ บ้านกาจะลากิ ม. ๒ ต. บาเจาะ อ. บันนังสตา จ. ยะลา เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับบาดเจ็บ ๔ นาย คนร้ายเสียชีวิต ๘ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

- ๑) รถจักรยานยนต์ ๔ คัน
- ๒) มีดพก ๘ เล่ม
- ๓) น้ำมันเบนซิน ๑ แกลลอน

๑.๕ ชุดสันติมิตรที่ ๔๐๓ บ้านบัวทอง ม. ๒ ต. บ้านแห อ. ธารโต จ. ยะลา เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีชุดสันติมิตรที่ ๔๐๓ บ้านบัวทอง ม. ๒ ต. บ้านแห อ. ธารโต จ. ยะลา จากการปะทะกันทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๕ คน บาดเจ็บ/จับกุมได้ ๓ คน

- ๑.๖ ฐานปฏิบัติการชุดมวลชนสัมพันธ์ ตชด. ชุดที่ ๑,๒ ชก. ตชด. ๔๓

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการชุดมวลชนสัมพันธ์ของ ตชด. ชุดที่ ๑,๒ บ. บาโงย ต. โกตาบารู จ. ยะลา ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบาดเจ็บ ๑ นาย ถูกยึดอาวุธปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๑ กระบอก คาดว่าคนร้ายบาดเจ็บจำนวน ๓ คน

๒. พื้นที่จังหวัดปัตตานี

- ๒.๑ จุดตรวจบ้านกรือเซะ

ได้มีเหตุคนร้ายลอบโจมตีจุดตรวจบ้านกรือเซะ ต. ตันหยงลูโละ อ.เมือง จ.ปัตตานี ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๒ นาย บาดเจ็บ ๕ คน รถจักรยานยนต์เสียหายจำนวน ๕ คัน คนร้ายเสียชีวิต ๓๒ คน ยึดรถยนต์ได้ ๑ คัน พร้อมอาวุธปืนจำนวนมาก

๒.๒ จุดตรวจเกาะหม้อแกง

ได้มีเหตุคนร้ายพยายามใช้มีดฟันเจ้าหน้าที่จุดตรวจเกาะหม้อแกง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี จากการปะทะกันทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๒ คน ส่วนเจ้าหน้าที่ไม่มีการสูญเสีย ยึดของกลางได้คือ รถจักรยานยนต์ ๑ คัน มีดดาบ ๒ เล่ม

๒.๓ สถานีตำรวจแม่ลาน

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา มีเหตุคนร้ายโจมตี สภ.อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๑ นาย และบาดเจ็บ ๕ นาย ส่วนคนร้ายเสียชีวิต ๑๒ คน บาดเจ็บ ๒ คน จับกุมได้ ๑ คน ยึดของกลาง คือ มีดดาบ จำนวน ๙ เล่ม รถยนต์ ๑ คัน

๓. พื้นที่จังหวัดสงขลา

๓.๑ หน่วยบริการประชาชน ตลาดสะพานย้อย

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายประมาณ ๒๐ กว่าคน ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ เข้าโจมตีจุดตรวจบริการประชาชน บริเวณตลาดสะพานย้อย จ.สงขลา เจ้าหน้าที่ตำรวจยิงตอบโต้ทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๑๙ คน ควบคุมผู้ต้องสงสัย จำนวน ๒ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

- ๑) ปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๑ กระบอก
- ๒) ปืนคาร์บิน จำนวน ๑ กระบอก
- ๓) ปืนลูกซอง จำนวน ๔ กระบอก
- ๔) ลูกกระเบิดขว้าง จำนวน ๓ ลูก
- ๕) มีดดาบ จำนวน ๗ เล่ม
- ๖) รถจักรยานยนต์ จำนวน ๙ คัน

ผู้ได้รับบาดเจ็บ-เสียชีวิตจากเหตุการณ์กลุ่มคนร้ายปะทะเจ้าหน้าที่
ในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗

จุดเกิดเหตุ	เจ้าหน้าที่		คนร้าย		หมายเหตุ
	ตาย	บาดเจ็บ	ตาย	บาดเจ็บ	
๑. บัอมตำรวจ ต. สะบ้าย้อย อ. สะบ้าย้อย จ. สงขลา			๑๙		จับได้ ๒ คน
๒. สถานีปฏิบัติการกองร้อย ร.๔๑๕๑ กิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา		๑	๑๑		
๓. ที่ว่าการกิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา			๓		
๔. สถานีตำรวจภูธร กิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา			๓	๑	
๕. จุดตรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.) อ.เมืองยะลา ต.บ้านเนียง อ. เมืองยะลา		๓	๑๐		
๖. สถานีปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน ๔๒๐๒ ม. ๒ บ้านบาเจาะ อ. บันนังสตา		๔	๘		
๗. สถานีปฏิบัติการทหารที่ ๔๑๕๑ บ้านบัวทอง ต. บ้านแหอ อ. ธารโต จ. ยะลา		๑	๕		จับได้ ๔ คน
๘. สถานีปฏิบัติการทหาร ต. คาเซ๊ะ อ.เมือง จ.ยะลา	๑	๑	๒		
๙. สถานีปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน ชูดสันติ นิมิตร บ้านบาโงย ต. บาโงย อ.รามัน		๒			
๑๐. มัสยิดกรือเซะ อ.เมืองปัตตานี	๓	๙	๓๒		
๑๑. สถานีทหาร ต. ตาเลน อ.เมืองปัตตานี			๒	๒	
๑๒. จุดตรวจ บ้านเกาะหม้อแกง ต. ท่ากำชำ อ.หนองจิก			๒	๒	
๑๓. สถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่ลาน		๑	๑๑	๑	
รวม	๕	๒๒	๑๐๘	๖	

ตามที่ได้เกิดเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่ จ. สงขลา ยะลา และปัตตานี เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ตั้งแต่เวลา ๐๕.๓๐ น. โดยกลุ่มคนร้ายจำนวนหลายร้อยคน ใช้อาวุธสงครามรุนแรงร่วมกับอาวุธมีคม เช่น มีดสนามและดาบเข้าโจมตีเจ้าหน้าที่ ซึ่งระวังป้องกันอยู่ที่ตั้ง

จำนวน ๑๐ แห่ง ใน ๓ จังหวัดพร้อมกัน โดยเจ้าหน้าที่ทำการตอบโต้การกระทำของคนร้ายโดยพยายามจับกุม และมีการต่อสู้เกิดขึ้นจนเกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก โดยเฉพาะการเข้าปราบปรามคนร้ายที่มีสยิดกรือเซะนั้น โดยสรุปได้ดังนี้

๑) เหตุการณ์ความไม่สงบ ตั้งแต่ ๔ มกราคม - ๒๙ เมษายน ๒๕๔๗ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้กระทำการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ เพื่อทำลายอำนาจรัฐโดยทวีความรุนแรงต่อเนื่องเพิ่มขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗ ซึ่งก่อนหน้านั้นกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ใช้อาวุธปืนและมีดทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์และพระสงฆ์ที่ไม่มีความสามารถในการตอบโต้ลอบทำร้ายและฆ่าเจ้าหน้าที่ ทำลายทรัพย์สินโดยลอบวางเพลิง ก่อวินาศกรรม วางระเบิดโรงเรียน สถานที่ทางราชการรวมจำนวน ๔๙๖ ครั้ง เจ้าหน้าที่เสียชีวิต ๖๖ นาย บาดเจ็บ ๖๘ นาย ราษฏร/พระ เสียชีวิตและมรณภาพ ๕๔ คน / รูป บาดเจ็บ ๘๒ คน / รูป สถานที่ราชการถูกวางเพลิง ๒๐๒ ครั้ง วางระเบิด ๒๔ ครั้งเป็นต้น การกระทำที่ผ่านมามีความแตกต่างจากวิธีการกระทำของคนร้ายเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗ นอกจากเป็นการโจมตีครั้งใหญ่พร้อมกันหลายจุดที่มุ่งเป้าหมายเจ้าหน้าที่เท่านั้น

๒) เหตุการณ์ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗

การก่อเหตุความไม่สงบครั้งนี้ เป็นการดำเนินการเช่นเดียวกับที่ผ่านมา กล่าวคือ มีการวางแผนมาล่วงหน้ามุ่งโจมตีทำร้ายเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติการของฝ่ายเจ้าหน้าที่ ริเริ่มโจมตีหรือเข้าไปกวาดล้างก่อนโดยเจ้าหน้าที่เพียงตอบโต้การกระทำของคนร้าย โดยพยายามจับกุมแต่มีการต่อสู้ รัฐบาลได้สั่งการเจ้าหน้าที่ให้ใช้ความพยายามอย่างที่สุด ไม่ให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตของประชาชนทุกคนมาโดยตลอด แต่กรณีการเข้าปราบปรามคนร้ายที่มีสยิดกรือเซะนั้น คนร้ายได้เข้าไปอาศัยอยู่ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะใช้กำลัง และคนร้ายมีเวลาเพียงพอที่จะหลบหนีไปที่อื่นได้หลังจากโจมตีที่จุดตรวจทหาร/ตำรวจแล้ว เพราะเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างนำกำลังมาสนับสนุน แต่คนร้ายมีเจตนาจะเข้าไปในมัสยิด ทั้งนี้ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะบุกเข้าปราบปราม ได้เกลี้ยกล่อมให้มอบตัวแล้ว แต่คนร้ายกลับยังตอบโต้และมีเจ้าหน้าที่เสียชีวิต จึงไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการใช้กำลังเข้าปราบปราม จุฬาราชมนตรีซึ่งเป็นประมุขฝ่ายศาสนาจักรทางศาสนาอิสลาม ได้แถลงยืนยันแล้วว่า คนร้ายไม่สมควรใช้มัสยิดเป็นที่ป้องกันตนเองเพราะหลักของศาสนานั้น มัสยิดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม การกระทำของคนร้ายดังกล่าวทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ลำบากใจในการปราบปราม ทางราชการไม่ได้ทำเกินกว่าเหตุ ใช้ความอดทนอดกลั้นพอสมควรแล้ว แต่ไม่มีทางเลือกที่จะต้องควบคุมสถานการณ์ให้ได้

ข้อสังเกตของคณะกรรมการ

๑. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องภายในของประเทศไทย แต่อาจจะมีการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เป็นเรื่องในระดับสากล และชักจูงให้สังคมมุสลิมโลกเข้ามาเกี่ยวข้อง

๒. กลุ่มคนร้ายส่วนมากเป็นวัยรุ่น ถูกชักจูง ชี้นำ โดยอาศัยพิธีกรรมความเชื่อ ในเรื่องนี้ทางราชการจะได้เร่งสืบสวน สอบสวนหาตัวผู้บงการมาลงโทษให้เร็วที่สุด

สรุปการสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ

(๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ทหาร		ตำรวจ		เจ้าหน้าที่พลเรือน		รวม	
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ
ม.ค.	๕	๐	๔	๓	๒	๐	๑๑	๓
ก.พ.	๒	๑	๕	๘	๑๓	๖	๒๐	๑๕
มี.ค.	๓	๐	๕	๓	๗	๑๑	๑๕	๑๔
เม.ย.	๓	๔	๖	๒๑	๑๑	๑๐	๒๐	๓๕
รวม	๑๓	๕	๒๐	๓๕	๓๓	๒๗	๖๖	๖๘

สรุปการสูญเสียราษฎรและพระภิกษุ/สามเณร

(๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ราษฎร		พระภิกษุ/สามเณร		รวม	
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ
ม.ค.	๔	๕	๓	๓	๗	๘
ก.พ.	๑๗	๑๒	๐	๐	๑๗	๑๒
มี.ค.	๘	๔๕	๐	๐	๘	๔๕
เม.ย.	๒๒	๑๗	๐	๐	๒๒	๑๗
รวม	๕๑	๗๙	๓	๓	๕๔	๘๒

สรุปการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ตามลักษณะการปฏิบัติการ (๕ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ลอบยิง	ลอบทำร้าย	วางระเบิด	วางเพลิง	ระเบิดเพลิง	ปล้นทรัพย์	ข่มขู่	ปะทะ	อื่น ๆ	รวม
ม.ค.	๗	๙	๙	๓๕	๐	๑	๖	๐	๓	๗๐
ก.พ.	๕๑	๑๓	๒	๖	๐	๐	๓	๐	๗	๘๒
มี.ค.	๔๓	๑๒	๕	๗๓	๐	๒	๒	๐	๕	๑๔๒
เม.ย.	๔๙	๙	๘	๘๘	๑๖	๐	๑	๑๐	๒๑	๒๐๒
รวม	๑๕๐	๔๓	๒๔	๒๐๒	๑๖	๓	๑๒	๑๐	๓๖	๔๙๖

สรุปการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
จังหวัดที่เกิดเหตุการณ์ (๕ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	สงขลา	รวม
ม.ค.	๒๒	๑๓	๓๕	๐	๗๐
ก.พ.	๒๔	๑๘	๓๖	๔	๘๒
มี.ค.	๓๗	๕๐	๔๔	๑๑	๑๔๒
เม.ย.	๓๑	๔๙	๑๑๑	๑๑	๒๐๒
รวม	๑๑๔	๑๓๐	๒๒๖	๒๖	๔๙๖

พิมพ์ที่ : สำนักงานพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร